Jaarstukken 2016

Inhoudsopgave

1 INLEIDING 5

1.1 Jaarrekening 2016: resultaat 5
1.2 Analyse van het bedrijfsresultaat 6
1.3 Opzet jaarstukken 2016 8
1.4 Financiële positie 8

2 BESTUUR EN ORGANISATIE 9

2.1 Gemeenteraad 9
2.2 Portefeuilleverdeling College 10
2.3 Ambtelijke organisatie 11
2.4 Organogram gemeentelijke organisatie 13

3 JAARVERSLAG 15

3.1 Programmaverantwoording 15
3.1.1 Programma 'Een samenleving met sociale vitale kernen' 15
3.1.2 Programma 'Een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving' 27
3.1.3 Programma 'Een bereikbare en bedrijvige gemeente' 40
3.1.4 Programma 'Een dienstverlenende gemeente' 49
3.1.5 Programma 'Een samenleving die trots en bewust is van haar eigen kwaliteit' 55
3.1.6 Algemene dekkingsmiddelen 60
3.2 Paragrafen 63
3.2.1 Lokale heffingen 63
3.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 66
3.2.3 Grondbeleid 70
3.2.4 Onderhoud kapitaalgoederen 75
3.2.5 Financiering 80
3.2.6 Bedrijfsvoering 84
3.2.7 Verbonden partijen 88

4 JAARREKENING 102

4.1 Balans 102
4.2 Overzicht baten en lasten 104
4.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepalingen 105
4.4 Toelichting op de Balans 108
4.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over 2016 124
4.5.1 Samenleving sociale vitale kernen 124
4.5.2 Aantrekkelijke woon- en leefomgeving 128
4.5.3 Bereikbare en bedrijvige gemeente 132
4.5.4 Dienstverlenende gemeente 134
4.5.5 Trots en bewust van haar eigen kwaliteit 136
4.5.6 Algemene dekkingsmiddelen 138
4.6 Incidentele baten en lasten 141
4.7 EMU-saldo 142
4.8 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen 144
4.9 Verantwoording specifieke uitkeringen (Sisa) 146

5 OVERIGE GEGEVENS 151

5.1 Controleverklaring van de accountant 151

6 BIJLAGEN 153

6.1 Bijlage I Investeringsschema (inclusief doorgeschoven investeringen) 153
6.2 Bijlage II Overzicht bezuinigingen 155
6.3 Bijlage III Staat van gewaarborgde geldleningen 158

6.4 Bijlage IV Formatie en salarissen 162
6.5 Bijlage V Begrippenlijst 163
6.6 Bijlage VI Lijst van afkortingen 167

1 INLEIDING

1.1 Jaarrekening 2016: resultaat

Voor u ligt de jaarrekening 2016. Een dynamisch jaar waarin een groot aantal activiteiten zijn opgepakt en afgesproken doelen werden gerealiseerd. Zonder uitputtend te zijn, springen onderstaande zaken in het oog.

In 2016 is een nieuwe coalitie aangetreden bestaande uit de fracties DOS, CDA en Steins Belang. In het nieuwe coalitieakkoord “Iedereen doet mee” zijn de thema’s krimp, Steinerbos en Bramert - Noord als speerpunten benoemd.

Het centrumplan fase1 is conform planning medio augustus 2016 in gebruik genomen: een prachtige woon- en winkelvoorziening waar we trots op mogen zijn!
Tevens was 2016 het tweede jaar van de drie decentralisaties waarin verdieping van Wmo, Jeugdzorg en Participatie heeft plaats gevonden.
Ten aanzien van het thema gemeentelijke samenwerking kan onder meer de vorming van het regionaal participatiebedrijf worden benoemd.
De DOPsgewijze aanpak heeft een volwassen en niet meer weg te denken rol binnen de Steinse samenleving gekregen.

2016 was ook het jaar waarin op diverse gebieden beleidsvormende en voorbereidende activiteiten hebben plaatsgevonden maar ook zaken niet ten uitvoer konden worden gebracht en zijn doorgeschoven.
Tegelijktijdig zette het economisch herstel door en gaven de Rijksbijdragen wat meer financiële armslag.
In het kader van de doorontwikkeling van de gemeentelijke organisatie was 2016 een belangrijk jaar waar diverse zaken samenkwamen. Er werden flinke stappen gezet om de basis op orde te maken. Een belangrijk onderdeel daarvan is de vaste invulling van nagenoeg alle leidinggevende functies.

Het werkelijk exploitatieresultaat jaarrekening 2016 sluit op euro -294.000,--. Dat is iets gunstiger ten opzichte van de primaire begroting 2016 van euro -376.000,--.
Voor een uitgebreide analyse verwijzen wij u naar de desbetreffende programma’s.

Een belangrijke opgave blijft echter het structureel in evenwicht brengen van inkomsten en uitgaven. Een strakke en realistische planning is hiervoor een voorwaarde. In 2017 en volgend zal hier onze focus op liggen.

Het College van Burgemeester en Wethouders.

1.2 Analyse van het bedrijfsresultaat

Het werkelijk resultaat is beïnvloed door een aantal incidentele baten en lasten waarvan de belangrijkste (> € 75.000) in onderstaande tabel kort zijn toegelicht. In de jaarrekening (hoofdstuk 4) is op programmaniveau een uitgebreidere financiële toelichting opgenomen.

Analyse (- = nadelig, + = voordelig)	Bedrag x € 1.000
Programma 'Een samenleving met sociale vitale kernen'	
Voormalige basisschool de Avonturijn Urmond	
Door de voorgenomen sloop dient het voormalig schoolgebouw, volgens geldende regelgeving (BBV) te worden afgewaardeerd.	-181
Programma 'Een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving'	
Project verplaatsing woonwagenlocatie Achter de Hegge	
Als gevolg van de uitspraak van de Raad van State is de verplaatsing van de woonwagenlocatie Achter de Hegge naar Bramert Noord van de baan. Er wordt nu gezocht naar een andere oplossing. Vooruitlopend op de resultaten van dit onderzoek is het restant van het beschikbaar gestelde uitvoeringsbudget (€ 247.000) doorgeschoven naar 2017.	+247
Verbreden brug Berg aan de Maas	
De restant werkzaamheden van het verbreden van de brug (afronden fietspaden, conserveren brug, betondek) vinden in 2017 plaats waarvoor ook het restant budget van 2016 is doorgeschoven.	+117
Brandkranen	
Het voor 2016 gepland plaatsen van 80 brandkranen schuift door naar 2017.	+240
Milieu	
In 2016 is de afrekening 2015 van de IMD (€ 47.000) en de RUD Zuid-Limburg (€ 80.000) verantwoord	+127
Onderzoekprojecten coalitieakkoord	
De budgetten voor onderstaande projecten, in 2016 geïnitieerd op basis van het nieuwe coalitieakkoord, worden doorgeschoven naar 2017: • onderzoek Krimp (€ 50.000) • gemeentelijke samenwerking (€ 10.000) • regelingen duurzaamheid (€ 10.000) • onderzoek huisvestingsbeleid (€ 30.000)	+100
Programma 'Een bereikbare en bedrijvige gemeente'	
Overig werk en inkomen	
In 2016 is er een hogere bijdrage ontvangen van het COA i.v.m. statushouders	+116
Steinerbos	
Op basis van de financiële situatie over het jaar 2016 van Steinerbos BV heeft de gemeente Stein een te verstrekken renteloze lening aan het Steinerbos BV in de jaarrekening opgenomen. Een en ander is gebaseerd op de gesloten exploitatieovereenkomst. Ter dekking van het mogelijk risico van het niet kunnen terugbetalen van deze lening werd ten laste van de exploitatie 2016 van de gemeente Stein een voorziening gevormd.	-100
Programma 'Een dienstverlenende gemeente'	
Omgevingsvergunningen	
Als gevolg van meer vergunning aanvragen zijn in 2016 de legesopbrengsten van omgevingsvergunningen hoger dan geraamd	+ 72
Programma 'Een samenleving die trots is en bewust is van haar eigen kwaliteit'	
Bedrijfsvoering	
Een per saldo hogere bijdrage aan de voorzieningen pensioenverplichtingen (oud) wethouders en voorziening wethoudersuitkeringen van € 594.000 met name door de	-594

Analyse (- = nadelig, + = voordelig)	Bedrag x € 1.000
gewijzigde (lage) rekenrente en mutaties binnen het college van burgemeester en wethouders.	
Er heeft een actualisatie plaatsgevonden van de voorziening wachtgeldverplichtingen en boventallige medewerkers. Deze bijstelling heeft een positief effect voor de exploitatie van voor € 95.000.	+95
Algemene bestuursopdrachten	
De bezuinigingstelpost inkoop is voor een bedrag van € 129.000 niet gerealiseerd. Verder is de stelpost formatie en bedrijfsvoering niet ingevuld voor een bedrag van € 194.000. Het resterende transitiebudget van € 51.000 is doorgeschoven naar 2017.	-272
Overige	
Algemene uitkering	
De afrekening over voorgaande jaren en het effect van de decembercirculaire 2016 is in deze jaarrekening verwerkt	+334
Saldo kostenplaatsen	
In 2016 zijn er minder personeelskosten gemaakt zoals opleidingskosten, arbokosten, werving en selectiekosten	+95
In 2016 is gestart met de implementatie van informatiebeveiliging en privacy. De impact van dit project op capaciteit en geld was bij de start nog niet duidelijk, de wettelijke taken die nodig waren voor informatiebeveiliging en privacy zijn opgepakt en tijdelijk belegd in de organisatie. Naast informatiebeveiliging en privacy moest in 2016 Suwinet structureel geborgd worden en is het project nieuwe werkplekken opgepakt. Om bovenstaande projecten goed te kunnen oppakken zijn de evaluatie en herijking van het I&A beleid en het project telefonie doorgeschoven naar 2017.	+77

1.3 Opzet jaarstukken 2016

De jaarstukken 2016 volgt de wettelijke voorschriften en is daartoe opgebouwd uit een *'jaarverslag'* en een '*jaarrekening*'. Het jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording en de paragrafen (hoofdstuk 3). De jaarrekening bestaat uit de balans en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening (hoofdstuk 4)

Centraal in het jaarverslag staan de volgende vragen:

- *Wat hebben we bereikt?*
- *Wat hebben we daarvoor gedaan?*
- *Wat heeft het gekost?*

Specifieke aandachtspunten bij de financiële overzichten bij de programma's:

- *Begroting na wijziging 2016:*
  Dit is de primaire begroting 2016 inclusief de mutaties van berap-I 2016, berap-II 2016 en de overige, door de raad vastgestelde, begrotingswijzigingen in 2016.
- *Verschillenanalyse:*
  Deze omvat een toelichting op hoofdlijnen van de afwijkingen tussen de begrotingscijfers 2016 na wijziging en de werkelijke cijfers 2016. Afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de primaire begroting 2016 zijn al in eerdere rapportages belicht. Verschillen groter dan € 25.000 worden toegelicht
- *Afrondingsverschillen:*
  In de tabellen worden de cijfers gepresenteerd in een veelvoud van € 1.000. Hierdoor ontstaan afrondingsverschillen in totaaltellingen, saldi en dergelijke.
- *Gebruik minteken (-):*
  Het **'minteken (-)'** wordt gebruikt om aan te geven dat een cijfer **nadelig** is. Dit teken wordt echter weggelaten indien duidelijk is dat sprake is van lasten. Deze zijn namelijk per definitie nadelig.

1.4 Financiële positie

Het verloop van het geraamde exploitatiesaldo was als volgt:

Wijziging	Omschrijving (€ X 1.000)	Voordelig	Nadelig
Primair	Primaire begroting 2016 vastgesteld door de Raad		376
Berap I	Bijstelling volgens berap-I 2016		442
Berap II	Bijstelling volgens berap-II 2016		75
Overig	Bijstelling volgens begrotingswijzigingen		37
	Geraamd exploitatiesaldo		930
	Werkelijk exploitatieresultaat jaarrekening 2016		**294**

Het jaarrekeningsaldo wordt beïnvloed door incidentele baten en lasten (par.4.6). Het resultaat dat hieruit voortvloeit is hieronder weergegeven.

Saldo van incidentele baten en lasten	696	
Exploitatieresultaat 2016 gecorrigeerd met incidentele baten en lasten	402	

Voor een analyse van de belangrijkste verschillen per programma tussen de begroting na wijziging en de jaarrekening wordt verwezen naar de toelichting op de programmarekening hoofdstuk 4.5.

2 BESTUUR EN ORGANISATIE

2.1 Gemeenteraad

Leden van de gemeenteraad worden voor een periode van vier jaar rechtstreeks door de inwoners van de gemeente gekozen. De gemeenteraad heeft een kaderscheppende en een controlerende taak.

De zetelverdeling luidt als volgt:

■ DOS	6 zetels
■ CDA	2 zetels
■ CMB	5 zetels
■ Steins Belang:	3 zetels
■ PvdA	1 zetel
■ D'66	1 zetel
■ VVD	1 zetel
■ Fractie Govers	1 zetel
■ Fractie G!NA	1 zetel
Totaal	**21 zetels**

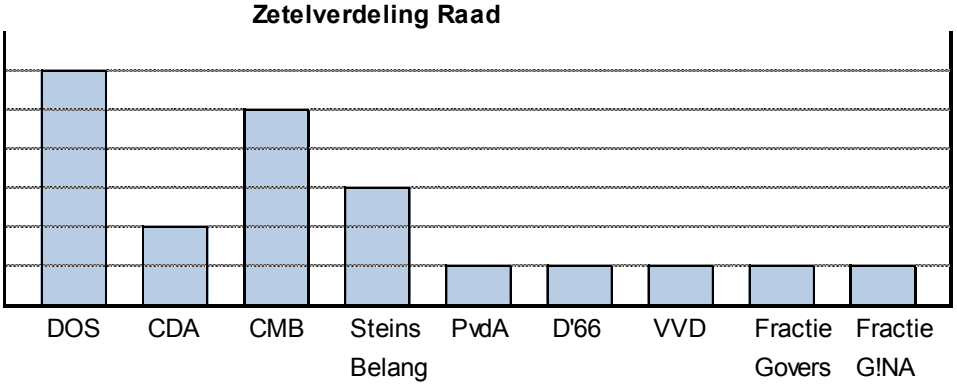

De gemeenteraadsverkiezingen en onderhandelingen hebben geresulteerd in een coalitie waaraan deelnemen de fracties van DOS, CDA en CMB.

De gemeenteraad heeft vijf *adviescommissies* ingesteld, te weten:

- Adviescommissie Openbare werken en milieu (OWM)
- Adviescommissie Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening (VRO)
- Adviescommissie Maatschappelijke zaken (MZ)
- Adviescommissie Middelen en bestuurlijke zaken (MBZ)
- Adviescommissie Sociaal Domein (SD)

De commissies hebben tot taak de gemeenteraad op de verschillende vakgebieden te ondersteunen en te adviseren. Dit gebeurt onder andere door het aan de orde stellen van onderwerpen, het aanhoren en meewegen van belangen van insprekers in commissievergaderingen en het geven van advies aan de gemeenteraad.

2.2 Portefeuilleverdeling College

[1]De portefeuilles zijn binnen het college van burgemeester en wethouders als volgt verdeeld:

Wethouder D.M.M. Hendrix (DOS)
Fysiek Domein
-Ruimtelijke Ordening
-Beheer Openbare werken
-Verkeer en Vervoer
-Milieu, afvalstoffen en riolering
-Afvalinzamelingsbedrijf RWM (inclusief aandeelhouderschap als deelneming)
-Begraafplaatsen
-Bouw- en Woningtoezicht (incl. Handhaving)
-Vastgoed en grondbeleid
-Volkshuisvesting
-Natuur- en landschapsprojecten
-Gebiedsgerichte aanpak
-Regionale Uitvoeringsdienst Zuid Limburg (RUD)

Wethouder H.J.S. Janssen (CDA)
Sociaal Domein
-Integraal portefeuillehouder 3D's
-Eigen Kracht Visie
-Ouderenbeleid
-Jeugd-en jongerenbeleid/Jeugdzorg
-Wmo
-Vrijwilligersbeleid
-Arbeidsmarktbeleid
-Vixia
-Participatiewet
-Zorg en Welzijn
Sociale Zaken
Volksgezondheid (incl. GGD)Demografische ontwikkelingen
Doelgroepenvervoer

Wethouder R.C.M. Mulken v. - Lingen v. (G!na)*
Cultuur en Maatschappij
-Sportbeleid (exclusief sportaccommodaties)
-Musea
-Vluchtelingenwerk
-Bibliotheekwerk
-Toerisme en Recreatie
-Kunst en Cultuur
-Cultureel erfgoed
-Markten en kermissen

Wethouder N.T.P. Wingelaar (DOS)
Personeel, Economie en Onderwijs
-Economische zaken
-Onderwijs
-Kinderopvang en Peuterspeelzalen
-Personeel en organisatie
-Publiekszaken, ICT en dienstverlening (incl DVC)

Wethouder A. Roest (Steins Belang)
Middelen Domein
-Accommodatiebeleid inclusief sportaccommodaties
-Financiën (inclusief deelnemingen en aandeelhoudersschappen)
-Inkoop en aanbesteding

---

* Wethouder van Mulken was in in 2016 lid van G!na

-Steinerbos
-Subsidiebeleid[2]

Burgemeester M. Leurs-Mordang:
-Algemene aangelegenheden
-Openbare orde en veiligheid
-Externe betrekkingen/ regionale samenwerking
-Voorlichting en communicatiebeleid
-Handhaving (algemeen)
-Woonwagenzaken (inclusief verplaatsing Achter de Hegge)
-Burgerlijke stand en verkiezingen
-Archief
-Externe veiligheid
-Evenementen
-Drank- en Horecawet
-Standplaatsenbeleid
-Juridische kwaliteitszorg
-Strategische visie

2.3 Ambtelijke organisatie

Aan het hoofd van de gemeentelijke organisatie staat de gemeentesecretaris. De gemeentelijke organisatie bestaat uit de volgende afdelingen/werkeenheden. Per onderdeel worden de taken kort toegelicht.

- Bedrijfsvoering
  De afdeling Bedrijfsvoering biedt ondersteuning bij het kunnen realiseren van de (strategische) bedrijfsvoering en zorgt ervoor dat de organisatiedoelen en de behoeften van de medewerkers zoveel mogelijk worden geïntegreerd. Tevens levert de afdeling producten en diensten die door de overige afdelingen gebruikt worden om te kunnen produceren of om hun productiemiddelen te kunnen onderhouden.

- Dienstverlening
  De afdeling Dienstverlening bestaat uit team Vergunning, Toezicht en Handhaving en team KCC/PuZa. De afdeling Vergunning, Toezicht en Handhaving zorgt voor de 2e lijns klantcontacten, behandeling van (complexere) vergunningen, toezicht en handhaving, uitvoering van vastgesteld beleid en gemeentelijke belastingen. Binnen team KCC/PuZa zijn alle taken zoveel mogelijk gecentraliseerd die te maken hebben met de eerste klantcontacten via telefoon of balie en overige contacten met de burger.

- MRO
  De afdeling MRO is verantwoordelijk voor de integrale beleids- en kernenontwikkeling op de terreinen Ruimte en Maatschappij. Daarnaast is de afdeling verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en gemeentelijke accommodaties (gebouwenbeheer), de voorbereiding, aanleg en instandhouding van werken van infrastructurele aard ten behoeve van de openbare ruimte enerzijds en de verkeersveiligheid en leefbaarheid anderzijds.

- W&I
  De afdeling Werk en Inkomen bestaat uit de teams Sociale Zaken (Soza) en Wmo-Jeugd. Soza is gericht op de uitvoering van de Participatiewet en de Wmo-Jeugd op de Wet Maatschappelijke Ondersteuning en de jeugdzorg. Daarbij werken beide teams kerngericht zodat de gemeente weet wat in de lokale situatie speelt en welke oplossingen in de maatschappelijke omgeving te vinden zijn. Als die oplossingen er niet of onvoldoende zijn wordt een vangnet geboden op grond van regelingen op het vlak van werk, inkomensondersteuning, maatschappelijke participatie, maatschappelijke ondersteuning en jeugdzorg.

2

Aansturing vanuit de Gemeentesecretaris

- Bestuurssecretariaat
  Het Bestuurssecretariaat richt zich op de operationele ondersteuning van de leden van het college van burgemeester en wethouders College en de gemeentesecretaris.

- Concerncontrol
  Concerncontrol heeft een toetsende, signalerende functie welke is gericht op het versterken van het werken met 'checks & balances' in de organisatie en helpt om te sturen op de doelstellingen en grip te krijgen op de uitvoering daarvan en ziet toe op het functioneren van de planning- en control cyclus

- P&O
  P&O geeft advies aan de totale gemeentelijke organisatie inzake rechtspositie en arbeidsvoorwaardenregelingen en ondersteunt het college van burgemeester en wethouders, de gemeentesecretaris en het MT op gebied van Personeel en Organisatie.

2.4 Organogram gemeentelijke organisatie

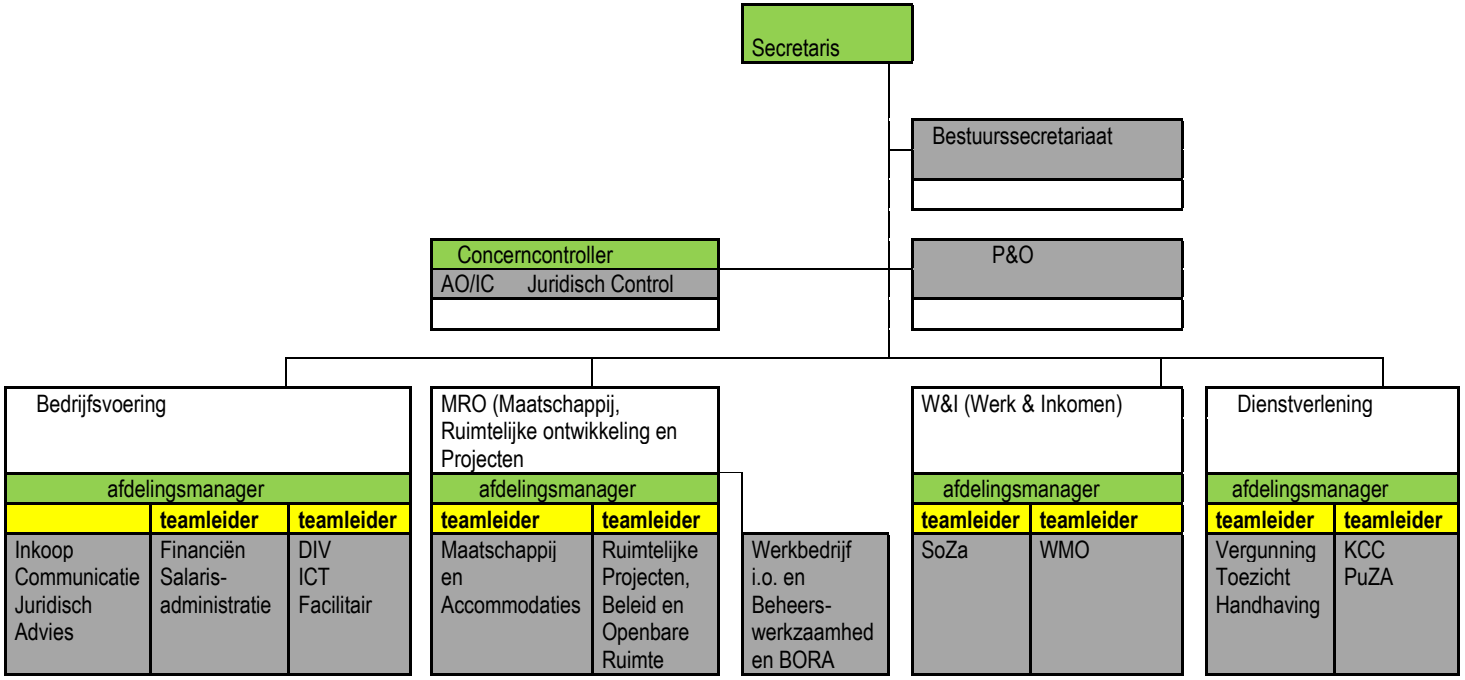

3 JAARVERSLAG

3.1 Programmaverantwoording

3.1.1 Programma 'Een samenleving met sociale vitale kernen'

Portefeuillehouders	*Wethouders D. Hendrix, H. Janssen, N. Wingelaar*

Inleiding
In dit programma staat de Steinse samenleving centraal: de sociale samenhang in de dorpen, de sociale vraagstukken waar we mee te maken hebben en de wijze waarop we hier als gemeente mee om gaan. Het sociaal domein is ingrijpend veranderd door de decentralisaties. Ook in 2016 hebben we ons gericht op het inzetten van de eigen kracht van onze inwoners en dorpen en een goede dienstverlening die efficiënt is ingericht. Centraal staat hierbij een solidaire, ondernemende, gevarieerde en zorgzame samenleving.

Relatie met coalitieprogramma
Het coalitieakkoord 2014-2018 "Besturen met creativiteit, improvisatie en innovatie" onderschrijft de kernwaarde "Een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving" en spreekt de ambitie uit dat Stein een aantrekkelijke woongemeente moet blijven met behoud van leefbare kernen.

Naar aanleiding van de bestuurswisseling medio 2016 is een nieuw coalitieakkoord opgesteld. Dit nieuwe coalitieakkoord 2016-2018 "Iedereen doet mee" is in de raadsvergadering van 5 oktober 2016 besproken. De bijbehorende financiële middelen zijn op 10 november door de Raad beschikbaar gesteld.

In het nieuwe coalitieakkoord is bijzondere aandacht besteed aan het thema demografie (o.a. krimp, ontgroening en vergrijzing). In de resterende tijd tot aan de verkiezingen willen de betrokken coalitie partijen graag dat dit thema een meer prominente plaats krijgt in de implementatie van beleid naar concrete (uitvoerings)besluiten. Verdere belangrijke thema's waarover de beoogde partijen afspraken zijn gemaakt zijn de toekomstige ontwikkelingen van het Steinerbos en de mogelijkheden voor woningbouw in het gebied Bramert-Noord. De uitwerking van het coalitieakkoord zal haar uitwerking met name in 2017 en 2018 krijgen.

Wat willen we bereiken ?
Hoofddoelstelling:

"Stein investeert in een solidaire, ondernemende en gevarieerde samenleving"

Subdoelstelling I Ontmoetingsplekken

"Ontmoetingsplekken in de kernen behouden en creëren, fysiek en digitaal"

Subdoelstelling II Jong en oud

"Jong en oud samen leven"

Subdoelstelling III Samenwerking

"Actief eigenaarschap, samenwerking tussen burgers, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke partijen"

Subdoelstelling I Ontmoetingsplekken

Wet en regelgeving
- Wet maatschappelijke ondersteuning
- Jeugdwet

Vastgesteld beleid

- Accommodatiebeleid 2008-2012
- Hoofdlijnennotitie Aanpak transities en herinrichting sociale domein in de gemeente Stein

Wat hebben we bereikt ?

- In 2016 is een start gemaakt met het herijken van het subsidiebeleid en is een concept vastgesteld. Verdere uitwerking en definitieve vaststelling wordt gerealiseerd in 2017.
- Er is calamiteitenonderhoud gepleegd aan 3 gebouwen.
- Realisatie van toegankelijke voorzieningen, waaronder Bie Gerda in Meers.
- Speeltuinenplan Stein is gezamenlijk d.m.v. de DOPsgewijze aanpak opgepakt, de realisatie is gedeeltelijk doorgeschoven naar 2017.
- Realisatie herinrichtingsplan speelvoorziening Tripsstraat in afstemming met de initiatiefnemers.
- Verkoop van het pand aan het Secr. Bootenplein 12.

Wat hebben we daarvoor gedaan ?

- Formuleren accommodatiebeleid en beheer
- Multifunctionele hal Berg aan de Maas
- Dagbestedingslocaties dicht bij de burger
- Digitale sociale kaart
- Voedselbank
- Calamiteitenonderhoud gemeentelijke accommodaties
- Erfgoedbeleid
- Vervangen speelvoorzieningen
- Speelvoorziening Nieuwdorp
- Vervanging sportvoorzieningen
- Afstoten pand Secr. Bootenplein en woning Steinerbos

<u>Formuleren accommodatiebeleid en beheer</u>
Het accommodatiebeleid heeft een nauwe relatie met het subsidiebeleid. De kaders van het op te stellen subsidiebeleid worden als uitgangspunt meegenomen bij het actualiseren van het accommodatiebeleid.

In 2016 is het traject voor het herijken van het subsidiebeleid gestart. Op 22 september 2016 zijn de kaders hiervoor vastgesteld. De verdere invulling is gepland in 2017. De uitgangspunten hiervan worden meegenomen bij de actualisatie van het accommodatiebeleid. Daarnaast is in 2016 het proces rondom "krimp" en daarbij behorende voorzieningen gestart. De resultaten van dit proces vormen de basis voor de richting hoe wij met onze voorzieningen in de toekomst willen omgaan. Het accommodatiebeleid wordt hierop afgestemd.

<u>Calamiteitenonderhoud gemeentelijke accommodaties</u>
In 2016 zijn er bij drie accommodaties problemen geconstateerd van bouwkundige en/of installatietechnische aard waarmee in de beheerplannen bouwkundig en installatietechnisch onderhoud en vervanging en dus ook in de begroting 2016 geen rekening is gehouden.
Het betrof:

- de fanfarezaal in Urmond, waar een gedeelte van de dekvloer heeft losgelaten en inmiddels is hersteld.
- de gymzaal Mgr. d'Arbergstraat Elsloo waar onderdelen van de W-installatie uit het oogpunt van legionellapreventie voortijdig zijn vervangen.
- de sportzaal Urmond waar het windwerk van de scheidingswand is vervangen.

<u>Multifunctionele hal Berg aan de Maas</u>
Op 18 februari 2016 heeft de raad besloten om de bouw van een multifunctionele loods door de stichting Oogstdankfeest in Berg aan de Maas zowel financieel als ruimtelijk mogelijk te maken.
Na overleg met de omwonenden van de Louisegroeveweg, de stichting Oogstdankfeest en het Graetheide comité is in 2016 een laatste poging ondernomen om te bekijken of er een (nog) betere locatie gevonden kan worden.

De resultaten van dit traject worden met de Raad gedeeld. Omdat de daadwerkelijke bouw van de loods in 2016 daarom nog niet is gestart, is het budget en de besloten beschikking over de algemene reserve doorgeschoven naar 2017.

Dagbestedingslocaties dicht bij de burger
Er zijn inmiddels diverse ontmoetingsplekken gerealiseerd binnen Stein. Een voorbeeld hiervan is dorpsdagvoorziening Bie Gerda. Deze voorziening is algemeen toegankelijk en fungeert als ontmoetingsplek waar tevens vrijwilligerswerk gedaan kan worden en waardoor mensen een zinvolle dagbesteding kunnen hebben. Hierdoor zal het gebruik van maatwerkvoorzieningen verminderen. Deze voorziening is ontwikkeld vanuit samenwerking tussen professionele organisaties, de gemeente en met name de inwoners zelf.

Digitale sociale kaart
De sociale kaart is in 2016 on hold gezet omdat bleek dat er weinig gebruik van werd gemaakt door de inwoners en de klantmanagers. Momenteel wordt bekeken op welke wijze de inwoners het beste geïnformeerd kunnen worden t.a.v. het voorzieningenaanbod. In 2016 is hier geen ruimte voor geweest.

Voedselbank
Sinds 2014 ontvangt de Voedselbank Limburg-Zuid een subsidie bestemd voor betaling van de huur van de accommodatie. Deze toekenning is tevens bedoeld als een blijk van waardering van dit burgerinitiatief dat voorziet in een behoefte. Een behoefte die ook vandaag nog actueel is.

Erfgoedbeleid
In juni 2016 is de commissie geïnformeerd over het plan van aanpak om te komen tot erfgoedbeleid. Daarna is een extern adviesbureau ingeschakeld dat samen met betrokken verenigingen en inwoners aan de slag is gegaan met het inventariseren van het waardevolle erfgoed in Stein. In het vierde kwartaal 2016 heeft een startbijeenkomst plaatsgevonden met verenigingen op het gebied van erfgoed en geïnteresseerde inwoners. Aan de hand van deze bijeenkomst zijn werkgroepen samengesteld die aan de slag zijn gegaan met het inventariseren van het ruimtelijke erfgoed. Het resterende deel van uitvoeringsbudget (€ 30.000) is overgeheveld naar 2017 voor de uitvoering van de volgende fases.

Vervangen speelvoorzieningen
Bij het vervangen cq. herinrichten van de speelterreinen is gekozen voor de DOPsgewijze aanpak. Deze aanpak in combinatie met een zorgvuldige procesgang vergt meer tijd dan oorspronkelijk bij het opstellen van het speeltuinplan Stein werd voorzien. Dit resulteert in het doorschuiven van werkzaamheden.

Speelvoorziening Nieuwdorp
Op 3 december 2015 heeft de raad een motie tot herinrichting van het speelterrein in de Tripsstraat aangenomen. In samenspraak met de initiatiefnemers Tripsstraat is een inrichtingsplan vastgesteld. Dit inrichtingsplan is gerealiseerd in september 2016.

Vervanging sportvoorzieningen
Bij het vervangen van sportmaterialen wordt niet altijd rekening gehouden met de aangegeven afschrijftermijn. Op basis van keuringsrapporten van Nijha en navraag bij gebruikers kunnen veel posten worden doorgeschoven.

Afstoten pand Secr. Bootenplein en woning Steinerbos
Het pand aan het Secr. Bootenplein 12 is in 2016 verkocht voor € 230.000. De structurele besparing op de exploitatielasten van dit pand zijn verrekend met de stelpost afstoten/samenvoegen accommodaties.

De woning Steinerbos 8 is in het vierde kwartaal 2016 middels het uitbrengen van een schriftelijk bod (minimaal bod € 130.000) bij de notaris in de verkoop gezet. Dit heeft helaas geen biedingen opgeleverd. De woning staat nu middels een reguliere verkoopprocedure in de verkoop.

Indicatoren:
Met ingang van de begroting 2017 zijn op grond van de vernieuwde BBV 39 verplichte indicatoren voorgeschreven. Vooralsnog wordt in de begroting 2017 alleen nog maar gekozen voor de verplichte indicatoren. Om pragmatische redenen wordt er derhalve voor gekozen om in de jaarrekening 2016 de meest relevante indicatoren te beschrijven.

Subdoelstelling II Jong en oud

Wet en regelgeving

- Wet maatschappelijke ondersteuning
- Jeugdwet
- Wet Kinderopvang
- Wet passend onderwijs
- Wet educatie en beroepsonderwijs

Vastgesteld beleid

- Beleidsplan Onderwijsachterstanden – Voor- en Vroegschoolse Educatie Stein 2011-2014
- Nota Jeugdbeleid 2010-2015 'Vroeger was er ook jeugd van tegenwoordig'
- Convenant Integrale Kindcentra
- Nota Brede schoolconcept kern Stein, een nadere uitwerking van de door de raad vastgestelde brede schoolvisie voor de kern Stein (2 april 2009)
- Toekomstvisie Stichting Kindante (7 december 2012)
- Hoofdlijnennotitie decentralisatie jeugdzorg Westelijke Mijnstreek (februari 2014)
- Beleidskader 2014 – 2018 Samenwerking van de 18 gemeenten in Zuid-Limburg op de zware gespecialiseerde jeugdhulp (februari 2014)
- Notitie Jongerenhuisvesting
- Beleidsplan Wmo 2015-2016
- Wmo verordening 2015
- Beleidsplan Schuldhulpverlening 2014-2018 (februari 2014)
- Subsidieverordening peuterprogramma gemeente Stein 2016
- Nota gemeentelijk minimabeleid 2015
- Beleidsplan Transformatie hulp in de huishouding

Wat hebben we bereikt ?

- Doorlopen van het traject subsidieverlening welzijnswerk met PIW.
- Nieuwe verordening t.a.v. VVE is vastgesteld.
- De SJAR heeft een training gevolgd t.a.v. debatteren.
- Inzet van onafhankelijke cliëntondersteuning (o.a. van MEE).
- Voortzetting van hupmiddelendepot Buurtzorg met inzet van vrijwilligers.
- Realisatie inloop GGZ in Stein.
- Onderzoek naar de samenwerking tussen Veilig Thuis, gemeenten en politie.

Wat hebben we daarvoor gedaan ?

- Welzijnswerk
- Inzetten op preventie en vroegsignalering
- Verbeteren van de samenwerking in de jeugdketen
- Faciliteren van de vroeg- en voorschoolse educatie
- Haalbaarheidsstudie toekomstige onderwijshuisvesting Berg a/d Maas en Urmond
- Gebouwelijke aanpassing basisschool De Poolster
- Toekomstige onderwijshuisvesting kern Elsloo
- Tijdelijke huisvesting Scholengemeenschap Groenewald
- Ruimtelijke situatie locatie Stein "IKC de triviant"
- Vervanging leien dak basisschool Kerensheide
- Faciliteren van de SJAR
- Oplossen en voorkomen overlastsituaties met jeugdigen
- Het verbinden van volwasseneducatie en participatie
- Ondersteunen van burgerinitiatieven

- Slimmer organiseren van het doelgroepenvervoer
- Samenwerking beroepskrachten, mantelzorg en vrijwilligers
- Bevorderen van zelfredzaamheid en participatie mensen met beperking
- Bieden opvang aan mensen met uiteenlopende problematiek
- Preventie en bestrijding geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA)
- Wet Inburgering

Welzijnswerk
In 2016 is er een aanbesteding voorbereid. Deze voorbereiding heeft, na een marktconsultatie, geleid tot een besluit om niet aan te besteden, maar het welzijnswerk te subsidiëren en te werken aan resultaat- en omgevingsgerichte afspraken.
In 2016 is er een bezuiniging van € 25.000 gerealiseerd.

Inzetten op preventie en vroegsignalering
Om het gebruik van zwaardere vormen van zorg te verminderen, is er meer ingestoken op preventie (welzijnswerk). De medewerkers die een rol hebben bij het toewijzen van (jeugd)hulp ('toegangsmedewerkers') zijn bewust meer aandacht gaan besteden aan de eigen kracht van de mensen en de kracht van/uit het sociale netwerk. Bij het CJG zijn er campagnes gevoerd voor positief opvoeden.

Er zijn voorbereidingen getroffen om te komen tot één integraal gebiedsteam Wmo-Jeugd (gebiedsteam 0-100+), waar een belangrijke rol is weggelegd voor preventie en vroegsignalering.

Er zijn zowel op Westelijke Mijnstreek-niveau als op niveau van Zuid-Limburg subsidietrajecten doorlopen waarop jeugdhulpaanbieders konden intekenen met innovatieve projecten. Dit met het doel het gebruik van zwaardere vormen van zorg te verminderen. Diverse projecten zijn gehonoreerd en worden momenteel in praktijk uitgevoerd.

Verbeteren van de samenwerking in de jeugdketen
In het eerste halfjaar 2016 hebben er diverse overleggen plaatsgevonden met de jeugdgezondheidszorg in het algemeen en het consultatiebureau Stein in het bijzonder over signalering en doorverwijzing. Eind 2016 is er gezamenlijk geconstateerd dat hier een flinke verbeterslag is gemaakt. Afspraken zijn weer duidelijk, de nieuwe subsidieverordening is toegelicht en de lijnen naar het consultatiebureau zijn korter. Daarnaast hebben de aanbieders van het peuterprogramma (Spelenderwijs, MIK en KIDTS) ook zelf goede afspraken gemaakt met het consultatiebureau.
Eind 2016 is door alle betrokken partijen een VVE folder ontwikkeld. Hierdoor worden ouders nog sneller, eenvoudiger en beter geïnformeerd over de mogelijkheden omtrent VVE en peuteropvang.

Faciliteren van de vroeg- en voorschoolse educatie
Met de aanbieders van vroeg- en voorschools educatie is in 2016 uitvoerig gesproken over professionalisering van de leidsters. Omdat er vanuit het Rijk ook enkele nieuwe ontwikkelingen spelen, is ervoor gekozen eerst een goed beeld te krijgen wat de exacte eisen voor leidsters worden. Indien dit tot nieuwe inzichten leidt zal dit eventueel worden meegenomen in de nieuwe subsidie verordening. Overigens voldoen alle leidsters op dit moment aan de minimale eisen om VVE aan te bieden.
Ouderbetrokkenheid is uitvoerig aan de orde geweest tijdens de laatste werkconferentie over het Lokaal Integraal Jeugdbeleid. Afgesproken is om hier in 2017 verdere invulling aan te geven. Ouders worden overigens al betrokken, via medezeggenschapsraden en ouderpanels, bij het Lokaal Integraal Jeugdbeleid.

Haalbaarheidsstudie toekomstige onderwijshuisvesting Berg a/d Maas en Urmond
De gemeente Stein en Stichting Kindante zijn al geruime tijd met elkaar in overleg over de toekomstige onderwijshuisvesting in de kernen Berg a/d Maas en Urmond. Een van de opties die tegen het licht moet worden gehouden is de unilocatie. Op basis van een verkenning, die besproken is met het schoolbestuur, is besloten dat er 2 plekken worden aangewezen voor deze optie te weten Bramert Noord en het sportcomplex van Urmondia. Voor een nadere onderbouwing hiervan wordt verwezen naar de raadsinformatiebrief van 19 mei 2016.
Vervolgens heeft afstemming plaatsgevonden met Stichting Kindante over het Programma van Eisen, als basis voor het inwinnen van offertes met bijbehorend plan van aanpak, en het

aanbestedingsdocument. Voorts is het PvE geagendeerd voor de vergadering van de cie. MZ op 16 november 2016. Nadat de commissie groen licht had gegeven, is het aanbestedingstraject in gang gezet. Het voornemen bestond de raadswerkgroep Onderwijs, opnieuw ingesteld ter uitvoering van het nieuwe coalitieakkoord 2016-2018, met 2 leden af te vaardigen in het inkoopteam. De werkgroep heeft eind 2016 besloten hiervan af te zien omdat men straks geheel onafhankelijk het Plan van Aanpak wil kunnen beoordelen.

Gebouwelijke aanpassing basisschool De Poolster
Sinds 2012 staat in de gemeentebegroting een investering van € 130.000 in verband met een gebouwelijke aanpassing van basisschool De Poolster in het kader van de onderwijskundige vernieuwingen. Op 17 december 2015 is een raadsinformatiebrief verzonden met de mededeling dat wij voornemens zijn deze investering door te schuiven naar 2016. Dit in afwachting van de resultaten van het onderzoek dat Stichting Kindante samen met Onderwijsstichting Kindante heeft opgestart over de toekomst van het basisonderwijs in de kern Elsloo. Met het vaststellen van de jaarrekening 2015 in de raadsvergadering van 14 juli 2016 is akkoord gegaan met het doorschuiven van deze investering. Voor het overige wordt verwezen naar de toelichting bij het onderdeel "Toekomstige onderwijshuisvesting kern Elsloo".

Toekomstige onderwijshuisvesting kern Elsloo
In 2016 is de Raad regelmatig geïnformeerd over de voortgang van het proces dat uitsluitsel moest geven over de toekomst van het basisonderwijs in de kern Elsloo. Op basis van het advies van de projectgroep hebben de Colleges van Bestuur van de beide schoolbesturen (Stichting Kindante en Onderwijsstichting Movare) besloten in te zetten op een fusie van 4 scholen naar 1 school met ingang van 1 augustus 2017. Eind 2016 zijn beide bevoegde gezagen de voorbereidingen gestart in verband met het opstellen van een Fusie Effect Rapportage (FER). Onderdeel van deze FER is een advies van het college over de wenselijkheid van deze fusie. Vooruitlopend op dit advies heeft het college een eerste algemene reactie afgegeven over dit voorgenomen besluit. Met de raadsinformatiebrief van 9 november 2016 is de Raad hiervan in kennis gesteld.

Tijdelijke huisvesting Scholengemeenschap Groenewald
In 2012 (raadsbesluit d.d. 5 juli 2012) en 2013 (raadsbesluit d.d. 25 juni 2013) heeft de Raad middelen beschikbaar gesteld voor in totaal 12 semi-permanente lokalen t.b.v. Scholengemeenschap Groenewald. Dit vanwege een groei van het leerlingenaantal. Jaarlijks vindt met de directie van de school overleg plaats m.b.t. de ontwikkeling van de leerlingenaantallen. Eind 2015 is kenbaar gemaakt dat de capaciteit voldoende is maar dat zowel voor de begane grond alsook voor de verdieping de huurperiode met 1 jaar moet worden verlengd. Met het vaststellen van Berap 1-2016 zijn de noodzakelijke middelen gevoteerd waardoor de lokalen op de begane grond t/m het schooljaar 2017/2018 kunnen worden gehuurd en voor de verdiepingslokalen de huurperiode kan worden verlengd t/m het schooljaar 2016/2017.

Ruimtelijke situatie locatie Stein “IKC de triviant”
Met de raadsinformatiebrief van 8 juli 2016 heeft het college de Raad in kennis gesteld van de afspraken die met het College van Bestuur van Stichting Kindante zijn gemaakt over de aanpak van de ruimtelijke problemen bij de nieuwbouw van "de triviant". Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen de korte en de lange termijn. Eind 2016 is duidelijk geworden dat de toeloop van het aantal peuters zodanig is dat na de kerstvakantie opnieuw een extra groep moest worden geformeerd. Gekozen is voor dezelfde oplossing als in het schooljaar 2015/2016. Concreet betekent dit dat deze extra groep in de ochtenduren gebruik maakt van het speellokaal en in de middag "verhuist" naar het lokaal van de peuteropvang. Inmiddels is ook het overleg gestart om de ruimtelijke situatie voor de gehele kern Stein voor de lange termijn in kaart te brengen. Een integraal plaatje waarbij rekening wordt gehouden met de volgende zaken: het sluiten van de onderwijslocatie Meers per 1 augustus 2017, de discussie over de 2e onderwijslocatie naast "de triviant" en de nieuwe leerlingenprognose.

Vervanging leien dak basisschool Kerensheide
Met de Raadsinformatiebrief van 26 juli 2016 heeft het college de Raad geïnformeerd over de noodzaak over te gaan tot sanering en vervanging van het leien dak van basisschool Kerensheide. Ook de grond rondom het schoolgebouw diende te worden gereinigd. De bevindingen van de onderzoeken zijn meegedeeld in de raadsinformatiebrief van 5 augustus 2016.
Kort na de start van de werkzaamheden heeft de saneerder besloten het werk stop te leggen omdat een onvolledig asbestinventarisatierapport voorlag. Uit de aanvullende inspectie is gebleken dat in het

dak meer asbest aanwezig was dan verwacht, hetgeen meerkosten tot gevolg had. In totaal is via Berap 2-2016 een bedrag van € 247.000 bijgeraamd omdat de voorziening "Onderhoud buitenkant scholen" ontoereikend was. Deze financiële consequenties zijn verwoord in de raadsinformatiebrieven van 31 augustus 2016 en 7 oktober 2016. De ouders/verzorgers alsook de direct omwonenden van de school zijn periodiek geïnformeerd over de voortgang. De werkzaamheden zijn eind november 2016 afgerond.
Na een procesevaluatie met het College van Bestuur van Stichting Kindante is besloten een klacht in te dienen tegen het bureau dat het asbestinventarisatierapport heeft opgesteld.

Faciliteren van de SJAR
In samenspraak met de SJAR is gekozen voor een training presenteren en debatteren. Deze training is op 19 april 2016 gegeven door NJR (*het netwerk van jongeren in Nederland)* Trainerspool en werd door alle aanwezigen als zeer leerzaam ervaren.
Eind 2016 heeft de SJAR kritisch gekeken naar hun eigen functioneren tijdens de jaarlijkse evaluatie. Naar aanleiding daarvan wordt in een gezamenlijk overleg met B&W gekeken naar de rol van de SJAR en de manier waarop de SJAR en het college van B&W elkaar kunnen versterken.

Oplossen en voorkomen overlastsituaties met jeugdigen
Twee belangrijke zaken van het JIT (Jeugd Interventie Team) die zijn geëvalueerd hebben betrekking op de vergaderfrequentie en de betrokkenheid van de buurt. In 2016 is de vergaderfrequentie teruggeschroefd naar 1 vergadering per 6 weken. Ook zijn er bij de zogenaamde hotspots (plekken waar structurele overlast wordt geconstateerd) oplossingen gezocht in samenwerking met de buurt en andere betrokkenen. Voorbeelden zijn de overlast die in 2016 speelde op, om en nabij de voetbalvelden van de Ster en Haslou. Hier zijn buurtoverleggen geïnitieerd en in gezamenlijkheid oplossingen bedacht waarbij alle betrokkenen een actieve rol vervullen.

Het verbinden van volwasseneducatie en participatie
Per 1 januari 2015 fungeert de gemeente Heerlen op het terrein van de volwasseneneducatie als contactgemeente voor alle 18 Zuid-Limburgse gemeenten. Om deze taak te kunnen uitvoeren zijn de rijksbudgetten van elk van deze gemeenten per die datum overgeheveld naar Heerlen. Het budget moet worden ingezet voor het bestrijden van de laaggeletterdheid onder de inwoners in deze regio. In verband hiermee hebben de gemeenten een regionaal aanbod van activiteiten vastgesteld, waarvan de uitvoering voor de Westelijke Mijnstreek is opgedragen aan ROC Leeuwenborgh. Een 12-tal deelnemers uit de gemeente Stein staan ingeschreven voor de trajecten laaggeletterdheid en meer in het bijzonder de cursussen leren lezen en schrijven en Nederlands als moedertaal. Daarnaast is er een wisselend aantal allochtone deelnemers (2 tot 7) die het traject Nederlands als tweede taal volgen”.

Ondersteunen van burgerinitiatieven
Onder andere via de DOPsgewijze aanpak worden initiatieven ondersteund. Deze aanpak is in 2014 gestart voor alle dorpen in de gemeente en heeft een groei doorgemaakt met name in de kern Stein (hier wordt het DOP per wijk opgezet).
In 2016 zijn steeds meer initiatieven van ideeënfase naar ontwerpfase of actie overgegaan. Dit vraagt - voor zover de gemeente betrokken is - een andere rol van de gemeente. Die verschuift van meedenken / kaders aangeven naar (co-)financier, inbedding in eigen planning en/of begeleiding bij de uitvoer (zie voor meer informatie over wat in 2016 bereikt is de tekst onder Subdoelstelling III, 'DOPsgewijze aanpak'). De voortgangsrapportage over 2016 is opgesteld en naar de Raad verstuurd op 20 januari 2017.

Slimmer organiseren van het doelgroepenvervoer
In 2016 hebben 22 Limburgse gemeenten het doelgroepenvervoer belegd bij de gemeenschappelijke regeling Omnibuzz, die voor Stein het regiotaxivervoer al jaren verzorgt. Met deze gemeenschappelijke regeling kan het doelgroepenvervoer slimmer georganiseerd worden door het vervoer gezamenlijk aan te besteden, ritten te combineren en op termijn andere vormen van vervoer in te laten stromen. Er wordt toegewerkt naar een regiemodel, waarin alle vormen van doelgroepenvervoer samenkomen. Daarnaast bestaat in Stein de Wensauto, een vrijwilligersinitiatief dat inwoners lokaal vervoert.

Samenwerking beroepskrachten, mantelzorg en vrijwilligers
In 2016 hebben mantelzorgers een beroep kunnen doen op ondersteuning van het Steunpunt Mantelzorg Zuid. Het Steunpunt ontvangt subsidie van onze gemeente om mantelzorgers o.a. emotioneel, praktisch en informatief te ondersteunen. In overleg met de mantelzorgconsulent is het aanbod van activiteiten afgestemd op de behoeften van de mantelzorgers. De waardering van mantelzorgers vond plaats in de vorm van de 'Van waarde voor elkaar-pas', VOLO's en vouchers.

In de overleggen tussen gemeente en zorgaanbieders is aandacht geschonken aan het thema samenwerking formele en informele zorg.
Door de resultaatgerichte wijze van financiering binnen de Wmo worden aanbieders gestimuleerd tot een optimale samenwerking met vrijwilligers.

Bevorderen van zelfredzaamheid en participatie mensen met beperking
De Cliëntondersteuning van MEE heeft in 2016 in belangrijke mate bijgedragen aan het vergroten van de zelfredzaamheid en participatie van de burger op verschillende leefdomeinen. Met behulp van Cliëntondersteuning slaagt een groot deel van de inwoners erin om weer regie te voeren over het eigen leven en mee te doen. Hiermee draagt de Cliëntondersteuning van MEE bij aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen.
Cliëntondersteuning heeft een belangrijke voorliggende functie (preventie). Door het versterken van de leefomgeving, de eigen kracht van de burger en zijn netwerk, kan een (zwaarder) beroep op maatwerkvoorzieningen ondersteuning zoveel mogelijk worden voorkomen.

Het hulpmiddelendepot van Buurtzorg is eind 2016 verhuisd naar de voormalige Don Boscoschool in Nieuwdorp. Deze locatie ligt meer in het zicht en biedt meer ruimte voor de opslag en klein onderhoud van hulpmiddelen. Ook in 2016 hebben veel inwoners gebruik gemaakt van de mogelijkheid om tijdelijk een hulpmiddel te lenen. Met deze algemene voorziening worden dure aanschafkosten voorkomen. Het depot wordt beheerd door een vrijwilliger.

Bieden opvang aan mensen met uiteenlopende problematiek
Binnen de gemeente Stein is sinds september 2016 een GGz inloopvoorziening gerealiseerd die is opengesteld gedurende twee dagdelen in de week in MFC De Grous. Deze locatie is een aanvulling op de al bestaande GGz inlooplocaties in de gemeente Sittard-Geleen. Bezoekers kunnen hier bijvoorbeeld terecht voor een gesprek, gezelschap of een kop koffie. Met de locatie in Stein is een laagdrempelige gelegenheid beschikbaar voor onze inwoners met GGz-problematiek om zoveel mogelijk in de eigen omgeving te werken aan participatie en zelfredzaamheid. De bezoekersaantallen in de eerste maanden varieerden van 7 tot 14 bezoekers per dagdeel.

Preventie en bestrijding geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA)
In 2016 is onderzoek uitgevoerd door Advante dat heeft geleid tot een advies over het inrichten van de samenwerking tussen Veilig Thuis en gemeenten, politie, Veiligheidshuizen en andere betrokken organisaties. Daarnaast heeft onderzoek door Q-consult uitgewezen welke consequenties de wettelijke eisen hebben voor de inrichting van Veilig Thuis Zuid-Limburg. De aanbevelingen uit de onderzoeken zijn inmiddels vertaald in een bedrijfsplan Veilig Thuis 2017-2019. Om te kunnen voldoen aan de wettelijke eisen is extra capaciteit ingezet. Dit heeft geleid tot een naheffing op de gemeentelijke bijdrage aan Veilig Thuis voor 2016.

Wet Inburgering
Op de balans stond een bedrag van € 67.000 in het kader van de Wet inburgering. Alle inburgeringstrajecten die voor rekening van de gemeente Stein zijn gestart, zijn afgerond. Hierdoor kon over dit bedrag in de volle omvang worden beschikt.

Indicatoren:
Met ingang van de begroting 2017 zijn op grond van de vernieuwde BBV 39 verplichte indicatoren voorgeschreven. Vooralsnog wordt in de begroting 2017 alleen nog maar gekozen voor de verplichte indicatoren. Om pragmatische redenen wordt er derhalve voor gekozen om in de jaarrekening 2016 de meest relevante indicatoren te beschrijven.

- Er is geen daling te zien in het aantal meldingen Wmo. In de 2e helft van 2016 zijn er meer meldingen geregistreerd (339) dan in de 1e helft van 2016 (289). Een verklaring hiervoor is o.a. dat er vanaf 1 juli 2016 meer gestuurd is op het juist registreren van meldingen.
- Het aantal geregistreerde mantelzorgers is daadwerkelijk toegenomen van 285 (juli 2015) naar 561 geregistreerde mantelzorgers op 13 december 2016
- Het aantal unieke cliënten (cliënten met 1 of meerdere voorzieningen) binnen de Wmo is in 2016 gedaald. Op peildatum 1-1-2016 was er sprake van 1452 unieke cliënten, op peildatum 31-12 was er sprake van 1369 unieke cliënten.
- In de 2e helft van 2016 is ongeveer hetzelfde bedrag aan indicaties in natura (begeleiding Wmo) betaald dan in de eerste helft van 2016. Het gaat hierbij om een bedrag van € 545.000 in de eerste helft van 2016 een bedrag van € 541.000 in de 2e helft van 2016.
- De inloopvoorziening GGZ in Stein is gestart in september 2016. Er is sprake van een deelnemersaantal van 7-14 per dagdeel.

Subdoelstelling III Samenwerking

Wet en regelgeving
- Wet publieke gezondheid
- Wet maatschappelijke ondersteuning
- Jeugdwet

Vastgesteld beleid
- Uitgangspunten DOPsgewijze aanpak

Wat hebben we bereikt ?
- Realisatie extra capaciteit Dorpscontactpersonen waardoor het aantal initiatieven in 2016 sterk gestegen is.
- Instemming met het concept subsidiebeleid.
- Start van het project Smart&Fit en Scholen in Actie.

Wat hebben we daarvoor gedaan ?
- DOPsgewijze aanpak
- Herijken subsidiebeleid
- Sport en gezondheid stimuleren
- Inzetten van buurtsportcoaches
- Uitbouwen van AED netwerk
- Alcoholpreventiebeleid
- Aansluiting JOGG
- Vervoer schoolzwemmen en bewegingsonderwijs
- Schakelklassen
- Beleidskaders Leerlingenvervoer Speciaal Onderwijs
- Jeugdgezondheidszorg aan asielzoekers/statushouders
- Samenwerkingsverband met Stichting GIPS

<u>DOPsgewijze aanpak</u>
In 2016 is er extra capaciteit beschikbaar gekomen voor de rol van de dorpscontactpersonen en de coördinator. Hierdoor is zowel ondersteuning aan burgerinitiatieven, als ruimte voor de strategische opgave (koersbepaling en inbedding andere werkwijze in gemeente), beter geborgd. Het aantal werkgroepen is in 2016 gestegen. Dit is een teken dat inwoners uit de gemeente graag meewerken aan een sociale en vitale gemeenschap.

Ook vanuit de verschillende vakdisciplines is meer rekening gehouden met procestijd om initiatiefgroepen te begeleiden. Dit is benoemd in de 2e Voortgangsrapportage DOPsgewijze aanpak 2016 die begin 2017 ter kennisname aan de Raad is toegestuurd.
Aandachtspunt bij de interactieve processen is om deze beter op elkaar af te stemmen en meer tijd hiervoor te nemen zodat inwoners de ruimte krijgen om te participeren en niet overvraagd worden door veel processen tegelijkertijd die in een kort tijdsbestek 'af moeten'. Het zou naar de toekomst toe goed zijn om de agenda / behoeften van de dorpen meer centraal te stellen.

Ten aanzien van het Eigen Kracht Pilot budget is er in 2016 ca. €60.000,- (van de beschikbare €98.000,-) besteed aan 5 burgerinitiatieven uit 3 verschillende dorpen. Wat betreft de dorpsbudgetten zien we dat in de grotere dorpen Stein en Elsloo in 2016 een tekort ontstond, dit is opgevangen binnen het budget wijk- en buurtopbouw.

Herijken subsidiebeleid
Op 22 september heeft de Raad ingestemd met het concept subsidiebeleid. De uitkomsten van het Rekenkameronderzoek uit 2015 naar het huidige subsidiebeleid zijn in dit concept meegenomen, evenals de belangrijkste strategische beleidsdocumenten. Dit concept subsidiebeleid, bestaat uit een beleidskader, een algemene subsidieverordening en een subsidieregeling.

Sport en gezondheid stimuleren
In de nieuwe Omgevingswet, die in 2019 in werking treedt, wordt een verbinding gelegd tussen gezondheid en (de inrichting van) het fysieke domein. De omgeving wordt dusdanig ingericht dat deze stimuleert tot bewegen. De inrichting van het Heidekamppark is reeds op deze manier gerealiseerd. Daarnaast gaat de GGD in het kader van preventie op scholen voorlichting verzorgen over gezonde voeding.

Inzetten van buurtsportcoaches
In 2016 is gestart met de voorbereidingen voor het project Smart&Fit. Dit is een programma met meerdere bouwstenen. Gedurende het programma krijgen kinderen, leerkrachten en ouders informatie over gezonde voeding, bewuste keuzes en bewegen. Ook worden motorische testen uitgevoerd bij alle kinderen om de ontwikkeling te kunnen volgen. Waar nodig wordt ondersteuning geboden, zowel praktisch als bij zaken als planning, materiaalaanschaf of scholing. In december 2016 zijn de motorische testen bij alle leerlingen van IKC ‘’de Triviant’’ afgenomen.
In september 2016 is het programma School in Actie afgerond. Hiervoor is extra budget beschikbaar gesteld. Alle leerkrachten van scholen in de gemeente Stein hebben een 10-weken durend programma gevolgd gericht op het geven van beter bewegingsonderwijs. Ook heeft wederom een fitheidstest plaatsgevonden, dit keer voor 55 plussers uit Meers, Stein-Centrum en Kerensheide. De belangstelling was wederom groot.

Uitbouwen van AED netwerk
In 2016 is het AED-netwerk verder ingevuld met als doel uiteindelijk te komen tot een sluitend, goed werkend, netwerk. Hierbij wordt de landelijk geldende norm gehanteerd, deze gaat uit van 1 % van de bevolking, zijnde ongeveer 250 geregistreerde burgerhulpverleners. Eerder is aangegeven dat als richtgetal voor het aantal AED’s geldt 1 per 20 vrijwilligers. Dat zouden er 250 : 20 = 13 (afgerond) moeten zijn, uiteraard gespreid over het grondgebied van de gemeente, c.q. de kernen van Stein.

In 2016 is het netwerk verder uitgebreid met AED’s in Maasband en Meers. Met behulp van vrijwilligers en vastgoedeigenaren is dit gerealiseerd.

Per december 2016 was de situatie in de gemeente Stein als volgt: 229 geregistreerde vrijwilligers en 19 AED's (Informatie afkomstig van HartslagNU.nl):
Uit bovenstaande blijkt dat het percentage vrijwilligers nog niet op de norm zit. Het aantal AED’s is inmiddels wel op de norm.

Alcoholpreventiebeleid
In 2016 is er door alle 18 gemeenten van Zuid Limburg deelgenomen aan een regionaal nalevingsonderzoek door de Universiteit van Twente, naar alcoholverstrekking aan jongeren. Jongeren blijken nog relatief eenvoudig aan alcohol te kunnen komen. Binnen onze gemeente zijn echter geen excessen of bijzonderheden waardoor we (preventieve) aandacht voor het onderwerp zullen blijven hebben maar het (handhavings)beleid niet gaan aanpassen.

Aansluiting JOGG
Ter bestrijding van overgewicht heeft de provincie Limburg het sport en beweegproject JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht) geïnitieerd waar gemeenten aan deel kunnen nemen. De gemeente dient in dat geval een regisseur te leveren voor 2 á 3 dagen en een eigen bijdrage van € 5.000,-. Ambtelijk is geconcludeerd dat er met de inzet van onze buurtsportcoaches en de plannen die zij ook

voor ná 2016 nog hebben, goed ingespeeld wordt op dit thema. Vooralsnog wordt er niet deelgenomen aan het project JOGG.

Vervoer schoolzwemmen en bewegingsonderwijs
De gemeenteraad heeft op 18 april 2016 ingestemd met het voorstel om bij wijze van pilot alle groepen 3 t/m 8 in het schooljaar 2016-2017 5 zwemsessies te organiseren ter vervanging van het huidige schoolzwemmen. Daarnaast heeft de Raad het college opgedragen om onderzoek te doen naar mogelijke bezuinigingen op het vervoer in het kader van het schoolzwemmen.

Ter uitvoering van het raadsbesluit is een rooster voor het schoolzwemmen nieuwe stijl opgesteld in samenwerking met de directies van alle scholen en de leiding van het Steinerbos. De eerste groepen zijn vanaf dinsdag 6 september aan het zwemmen en met veel enthousiasme van de deelnemende kinderen.

Schakelklassen
Nederland kreeg in 2015 te maken met een sterke toename van het aantal asielzoekers. Deze grote instroom en daarmee samenhangend het grote aantal vergunninghouders dat in aanmerking komt voor woonruimte in gemeenten stelt de Rijksoverheid, gemeenten, gezondheidszorg én het onderwijs voor forse uitdagingen. Dit geldt ook voor het (primair) onderwijs in Stein.

De verwachting was dat met een stijging van het aantal asielzoekers / statushouders, ook het aantal leerlingen in de leeftijd van 6-13 jarigen die niet of nauwelijks in het Nederlands aanspreekbaar zijn, zal stijgen en daarmee de kosten voor de Schakelklas.
Deze verwachting is uitgekomen: zaten er van 2013 t/m 2015 jaarlijks tussen de 3 en de 9 leerlingen uit Stein in de Schakelklas, in 2016 hebben 27 leerlingen uit Stein in de leeftijd 6-13 jaar, gebruik gemaakt van de Schakelklas. Hiervan zijn er 20 van Syrische afkomst. Dit brengt uiteraard een kostenstijging met zich mee van ongeveer € 10.000,- in 2015 naar ongeveer € 39.000,- in 2016.

Beleidskaders Leerlingenvervoer Speciaal Onderwijs
De kaders met betrekking tot leerlingenvervoer speciaal onderwijs zijn in de Raad van 24 maart 2016 besproken en vastgelegd. Dit als onderdeel van het brede doelgroepenvervoer. Stein maakt onderdeel uit van de GR Omnibuzz. Deze GR is gekozen als uitvoeringsorganisatie voor het vervoer.

Jeugdgezondheidszorg aan asielzoekers/statushouders
Nederland kreeg in 2015 te maken met een sterke toename van het aantal asielzoekers. Deze grote instroom en daarmee samenhangend het grote aantal vergunninghouders dat in aanmerking komt voor woonruimte in gemeenten stelt de Rijksoverheid, gemeenten én de gezondheidszorg voor forse uitdagingen. Dit geldt ook voor de GGD'en in Nederland die taken vervullen op het gebied van de publieke gezondheid van vluchtelingen én van de algemene bevolking.

De benodigde inzet voor publieke gezondheid voor vergunninghouders is zo groot dat deze niet vanuit de reguliere inwonersbijdrage kan worden gefinancierd. Een landelijke lobby voor extra middelen heeft in april 2016 geresulteerd in het uitwerkingsakkoord verhoogde asielstroom, waarin wordt gewerkt vanuit de filosofie 'Blijven is meedoen'. Het Rijk stelt voor de realisatie van de afspraken uit het uitwerkingsakkoord ruim € 500 miljoen beschikbaar.
Voor de taken op het gebied van de publieke gezondheid is een landelijke kostenraming gemaakt. Op basis van deze landelijke kostenraming is voor de uitvoering van de taken op het gebied van Publieke gezondheid een bedrag van € 275 per vergunninghouder aan de orde en daarnaast voor elke jeugdige € 754 (landelijke inschatting is dat 1/3 van de statushouders een jeugdige betreft). Deze kostenraming heeft alleen betrekking op de extra kosten in het 1e jaar na vestiging in de gemeente. Na dit eerste jaar kan worden volstaan met de reguliere dienstverlening en dus de reguliere financiering.

In september 2016 heeft de GGD Zuid-Limburg een plan van aanpak gepresenteerd en inzicht gegeven in de hiervoor benodigde middelen. De gemeenteraad heeft ingestemd met de bestemming van de extra ontvangen middelen voor deze taak van de GGD Zuid-Limburg.

Samenwerkingsverband met Stichting GIPS
In 2016 heeft Stichting GIPS S&L (Gehandicapten Informatie Project Scholen Spelen & Leren) weer voorlichting gegeven op basisscholen om kinderen kennis te laten maken met de belevingswereld van

iemand met een beperking. Hiervoor hebben ze een subsidie ontvangen van de gemeente. Daarnaast hebben onze klantmanagers kennis gemaakt met Stichting GIPS, zodat ze inwoners met een beperking kunnen informeren over de mogelijkheden van vrijwilligerswerk bij GIPS.

Indicatoren:
Met ingang van de begroting 2017 zijn op grond van de vernieuwde BBV 39 verplichte indicatoren voorgeschreven. Vooralsnog wordt in de begroting 2017 alleen nog maar gekozen voor de verplichte indicatoren. Om pragmatische redenen wordt er derhalve voor gekozen om in de jaarrekening 2016 de meest relevante indicatoren te beschrijven.

DOPsgewijze aanpak
We zien in de dorpen dat, o.a. door ondersteuning op maat van de gemeentelijke dorpscontactpersonen en het welzijnswerk, het aantal werkgroepen is gestegen van 31 (januari 2016) naar 43 (december 2016), dit is een toename van bijna 40% (ter vergelijking: in de programmabegroting 2016 staat een toename van jaarlijks 5% als streefgetal bij de indicatoren). Dit is een teken dat inwoners uit de gemeente graag meewerken aan een sociale en vitale gemeenschap.

In totaal zijn er 9 interactieve processen (beleidsactualisaties / projecten) uitgevoerd in 2016.

Wat heeft het gekost ?

Baten en lasten

Samenleving sociale vitale kernen (x € 1.000)	**Werkelijk 2016**	**Begroting na wijziging 2016**	**Primaire begroting 2016**
Lasten	21.960	24.857	22.406
Baten	1.725	1.551	1.215
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**-20.235**	**-23.306**	**-21.192**
Toevoeging reserves	4.514	1.151	363
Onttrekking reserves	2.178	1.685	133
Gerealiseerd resultaat	**-22.572**	**-22.772**	**-21.421**

3.1.2 Programma 'Een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving'

Portefeuillehouders	*Burgemeester M. Leurs-Mordang en Wethouders D. Hendrix*

Inleiding

De gemeente Stein kenmerkt zich door een goede geografische ligging, woonkernen met cultuurhistorische waarden, het landschap en een hoog voorzieningenniveau. Stein biedt hiermee een aantrekkelijke woon- en leefomgeving. Deze kenmerken willen wij behouden en verder versterken.
De belangrijkste onderwerpen in dit programma zijn:
• Ruimtelijke ordening (o.a. structuurvisie, bestemmingsplannen, bedrijventerreinen, winkelcentrum)
• Wonen (o.a. structuurvisie wonen, bouwgrondexploitaties)
• Infrastructuur / openbare ruimte (wegen, riolen, openbaar groen, openbare verlichting, verkeer, parkeren, fietspaden)
• Inzamelen en verwerken huishoudelijk afval
• Openbare orde en veiligheid (o.a. Veiligheidsregio en rampbestrijding)
• Werkgelegenheid (participatie LED)
• Duurzaamheid (RUD)

Relatie met coalitieprogramma

Naar aanleiding van de bestuurswisseling medio 2016 is een nieuw coalitieakkoord opgesteld. Dit nieuwe coalitieakkoord 2016-2018 "Iedereen doet mee" is in de Raadsvergadering van 5 oktober 2016 besproken. De bijbehorende financiële middelen zijn op 10 november door de Raad beschikbaar gesteld.

In het nieuwe coalitieakkoord is bijzondere aandacht besteed aan strategische projecten: Centrumplan, Poort van Stein, Stationsomgeving Beek-Elsloo en de hoofdinfrastructuur. In de resterende tijd tot aan de verkiezingen willen de coalitiepartijen graag dat deze projecten een prominente plaats krijgen.

Wat willen we bereiken ?

Hoofddoelstelling:

"Stein investeert in kwaliteit van wonen en voorzieningen"

Subdoelstelling I woonmilieus

"Stein stemt woonmilieus in de gemeente af op de toekomstige samenstelling van de bevolking"

Subdoelstelling II omgevingskwaliteit

"Stein versterkt haar omgevingskwaliteit, die bestaat uit groen, water, cultuurhistorie en de openbare ruimte"

Subdoelstelling III ontwikkeling Chemelotcampus/brainport 2020

"Stein haakt aan bij de verdere ontwikkeling van de Chemelotcampus als onderdeel van Brainport 2020 en wil de economische kansen die dit oplevert verzilveren"

Subdoelstelling IV voorzieningenniveau sturen op kwaliteit

"Stein gaat haar voorzieningenniveau sturen op kwaliteit en kwantiteit vanuit toekomstige behoefte, economisch en maatschappelijk draagvlak en regionaal aanbod"

Subdoelstelling V duurzaamheid

"Stein gaat verkennen hoe duurzame keuzes ruimtelijk en qua energiegebruik gemaakt kunnen worden"

Subdoelstelling I Woon/werkmilieu's

Wet en regelgeving

- Wet ruimtelijke ordening (Wro)
- Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvg)
- Onteigeningswet
- Provinciaal omgevingsplan Limburg 2014
- Provinciale omgevingsverordening 2014
- Woningwet 2015
- Omgevingswet

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Wonen regio Westelijke Mijnstreek (9 juni 2011)
- Strategische Toekomstvisie gemeente Stein 2011-2021 (15 september 2011)
- Nota Grond- en vastgoedbeleid 2010-2014 (december 2009)
- Grondprijzennota 2013 (december 2012)
- Ruimtelijke structuurvisie 2015-2015 (februari 2015)
- Structuurvisie Wonen Zuid-Limburg (september 2016)

Wat hebben we bereikt ?

Overeenkomstig de recent vastgestelde ruimtelijke structuurvisie is gewerkt aan het afstemmen van de woonmilieus op de toekomstige samenstelling van de bevolking door middel van:

- Aandacht voor duurzaamheid van nieuw en bestaand vastgoed (niet alleen aandacht voor de energieprestatie en gebruik tijdens de hele levenscyclus van vastgoed maar ook bij hergebruik en sloop van materialen);
- Flexibiliteit aan te brengen in functies en gebruiksmogelijkheden van nieuw en bestaand vastgoed;
- Aandacht voor gebruikskwaliteiten gedurende de levensloop van gebruikers;
- Het realiseren van de juiste woning op de juiste locatie: focussen op de randvoorwaarden voor een hoogwaardig woonklimaat op die plaatsen waar goede condities voor een hoogwaardig woonklimaat op lange termijn aanwezig zijn;
- Combinaties van voorzieningen te stimuleren;
- Ontmoetingsplekken te stimuleren;
- Het vergroenen van de woonkernen;
- Het goed zwaluwstaarten van de ontwikkelingen op het ruimtelijke fysieke domein en het sociaal maatschappelijke domein waar wij een integrale gebiedsgerichte en DOPsgewijze aanpak een goed instrument voor achten.

Wat hebben we daarvoor gedaan ?

- Vaststellen Structuurvisie Wonen Zuid-Limburg
- Vaststellen subregionale uitwerking Structuurvisie Wonen Zuid-Limburg
- Evaluatie jongerenhuisvesting
- Centrumplan hart van Stein
- Herstructureren bedrijventerrein Kerensheide
- Ontwikkeling Poort van Stein
- Vaststellen lijst beeldbepalende karakteristieke panden
- Opwaarderen stationsomgeving Beek-Elsloo
- Voortgang exploitatie Bramert-Noord
- Huisvesting Sinti / bestemmingsplan Louisegroeveweg
- Voortgang doorontwikkeling Kanaalboulevard
- Voortgang doorontwikkeling Kattekop Urmond
- Voortgang herinrichten St. Antoniusplein
- Integraal Woonwagenbeleid
- Implementatie Omgevingswet

Vaststellen Structuurvisie Wonen Zuid-Limburg
De Structuurvisie Wonen Zuid-Limburg is op 22 september 2016 door de Raad vastgesteld en in werking getreden.

Vaststellen subregionale uitwerking Structuurvisie Wonen Zuid-Limburg
Bij het opstellen van de Begroting 2016 lag er het voornemen om thema's uit de Structuurvisie Wonen Zuid-Limburg op subregionaal (Westelijke Mijnstreek) nader uit te werken. Vanwege de langere doorlooptijd van het proces om te komen tot een structuurvisie Wonen Zuid-Limburg is dit echter doorgeschoven. In 2016 is wel een start gemaakt met het kwalitatieve afwegingskader Wonen. Deze zal in 2017 als beleidsregel worden vastgesteld.

Evaluatie jongerenhuisvestingsbeleid
In 2016 is een nadere evaluatie uitgevoerd over de stand van zaken met betrekking tot de aanpak en de beleidsmaatregelen die zijn genomen voor het verbeteren van de jongerenhuisvesting. Wat vooralsnog ontbreekt, is een heldere conclusie met betrekking tot jongerenhuisvesting en de reden waarom jongeren wegtrekken uit Stein. Daarom is ervoor gekozen om een enquête onder thuiswonende en vertrokken jongeren uit te zetten. Omdat het verkrijgen van de benodigde informatie (actuele adresgegevens) van de andere gemeenten in Westelijke Mijnstreek langer heeft geduurd dan gedacht, is de enquête pas in januari 2017 uitgezet.

Centrumplan: Hart van Stein
Het centrumplan fase1 is conform planning medio augustus 2016 in gebruik genomen. De openbare ruimte van zowel fase 1 als 2 is compleet aangelegd en opgeleverd. De werkzaamheden met betrekking tot de infiltratiekelder onder het Omphaliusplein zijn gestart in december 2016 en zullen in februari 2017 worden afgerond.

Herstructureren bedrijventerrein Kerensheide
De herstructureringsopgave voor het bedrijventerrein Kerensheide bestaat grofweg uit de volgende fases:
1. Revitalisering van het noordelijk deel van het bedrijventerrein;
2. Herontwikkeling van het voormalige Superconfexlocatie;
3. Herontwikkeling van de kavel Dassen.

Een onderdeel van de herstructurering vormen de plannen voor het opwaarderen van de openbare ruimte van het gehele gebied. Dit is echter nauw verbonden met de ontwikkeling van de Poort van Stein en in die zin grotendeels afhankelijk van de voortgang binnen dit project. Hoewel er binnen het project Poort van Stein constructieve stappen zijn gezet, is het aanleggen van (een deel van) de openbare ruimte in 2016 niet mogelijk gebleken. Wel is voorzien in tijdelijke voorziening voor de opvang van hemelwater voor het bedrijfsgebouw van MAN. Daarnaast is met de Poort van Stein BV op hoofdlijnen overeenstemming bereikt over de invulling van de openbare ruimte bij de Poort van Stein. Het project Poort van Stein wordt separaat in deze jaarrekening omschreven.

Ontwikkeling Poort van Stein
De 1e fase van de ontwikkeling ‘Poort van Stein’ betreft in ieder geval de realisatie van een bedrijfsgebouw van MAN (vrachtwagengarage) en een hotel. Het hotel is de belangrijkste basis voor het kleinschalig leisure concept dat de projectontwikkelaar voor ogen heeft. Op 16 maart 2016 is het stedenbouwkundig masterplan door de commissie Ruimtelijke kwaliteit van een positief advies voorzien.
In november 2016 is de omgevingsvergunning voor de realisatie van het bedrijfsgebouw van MAN onherroepelijk geworden. In oktober 2016 is tevens het ontwerp besluit voor de realisatie van het hotel gedurende 6 weken ter inzage gelegd. Tegen het ontwerp besluit zijn door Provincie Limburg en DSM zienswijzen ingediend. De zienswijzen gaven aanleiding om het ontwerp besluit op onderdelen aan te passen. De omgevingsvergunning is begin 2017 verleend.

Vaststellen lijst beeldbepalende en karakteristieke panden
In juni 2016 is de commissie geïnformeerd over het plan van aanpak om te komen tot erfgoedbeleid voor de gemeente Stein. Daarna is een extern adviesbureau ingeschakeld dat samen met betrokken verenigingen en inwoners aan de slag is gegaan met het inventariseren van het waardevolle erfgoed in Stein. In het vierde kwartaal 2016 is een startbijeenkomst geweest met verenigingen op het gebied van erfgoed en geïnteresseerde burgers. Aan de hand van deze bijeenkomst zijn werkgroepen

samengesteld die onder leiding van het eerdergenoemd extern adviesbureau aan de slag zijn gegaan met het inventariseren van het ruimtelijke erfgoed. Het resterende deel van uitvoeringsbudget (€ 30.000) is overgeheveld naar 2017 voor de uitvoering van de volgende fases.

Opwaarderen stationsomgeving Beek-Elsloo
In 2016 is vervolg gegeven aan de planuitwerking van het project opwaardering station Beek-Elsloo. Door de provincie Limburg is toegezegd financieel bij te dragen aan het project. Daarbij is uitgegaan van de voorlopig geraamde investeringskosten van € 6 miljoen. In december 2016 is de gunning voor de ingenieursdiensten afgerond en is de aankoop van een benodigd perceel afgerond. Doorgang van het project is hierbij als ontbindende voorwaarde opgenomen. In de begroting 2016 was € 33.500 opgenomen voor onderzoek- en proceskosten. Het restantbudget van € 33.500 schuift door naar 2017.

Voortgang exploitatie Bramert Noord
In 2016 is voor fase 1, de ontwikkeling van 50 woningen, uitvoering gegeven aan het 'stand-still' uit het coalitieakkoord 2014-2018. In het coalitieakkoord 'Iedereen doet mee' 2016-2018 hebben partijen afgesproken dat een onderzoek zal worden uitgevoerd naar de mogelijkheden om beperkt woningbouw in het gebied te gaan ontwikkelen. Dit onderzoek met betrekking tot de financiële, juridische en beleidsmatige kaders alsmede de behoefte voor woningbouw zal in 2017 plaatsvinden Als gevolg van de uitspraak van de Raad van State is fase 2, de ontwikkeling van 6 woningen voor Wonen Limburg inzake de herhuisvesting van de bewoners van de locatie Achter de Hegge, stop gezet.

Huisvesting Sinti/bestemmingsplan Louisegroeveweg
In 2016 heeft de Raad van State uitspraak gedaan inzake de verplaatsing van de woonwagenlocatie Achter de Hegge. Als gevolg van de uitspraak van de RvS is de verplaatsing naar Bramert-Noord van de baan. Er wordt nu gezocht naar een andere oplossing. Vooruitlopend op de resultaten van dit onderzoek wordt het restant van het beschikbaar gestelde uitvoeringsbudget (€ 247.000) doorgeschoven naar 2017.

Voortgang doorontwikkeling plan Kanaalboulevard
De projectontwikkelaar heeft met betrekking tot de herontwikkeling van de noordzijde van het plan Kanaalboulevard uiteindelijk gekozen voor het handhaven van het ter plaatse gelegen bedrijf en de realisatie van 4 grote kavels/woningen. Deze gewijzigde planopzet is opgenomen in bestemmingsplan voor de kern Berg-Urmond. De bouw van de 7 kadewoningen is afgerond. De realisatie van een volgende tranche is in 2016 voorbereid om daarmee te komen tot een afronding van het totale plan Kanaalboulevard in 2017/2018.

Voortgang doorontwikkeling plan Kattekop Urmond
Wonen Limburg heeft de planontwikkeling binnen het gebied opnieuw bekeken, dit in het licht van de mogelijkheden binnen de huidige woningmarkt, alsook gelet op de beperktere mogelijkheden voor woningbouwcorporaties om woningen te realiseren als gevolg van de veranderde wet -en regelgeving. In 2016 is een omgevingsvergunning aangevraagd voor de realisatie van starterswoningen, twee-onder-een-kapwoningen en geschakelde woningbouw. Deze woningen worden in de sociale huursector gerealiseerd. Na realisatie van deze woningen wordt de mogelijkheid van ontwikkeling van de hoek tegenover het bestaande appartementencomplex onderzocht. Realisatie is voorzien vanaf 2017.

Voortgang herinrichten Sint Antoniusplein
Het project herinrichten Sint Antoniusplein is opgenomen in het project Gebiedsgerichte aanpak Urmond-oost. Voor een optimale herinrichting van het St. Antoniusplein en de directe omgeving is besloten om het voormalig kerkgebouw te slopen. Omdat het gebouw in 2017 wordt gesloopt is het hiervoor beschikbaar gestelde budget (€ 51.000) doorgeschoven naar 2017.

Integraal Woonwagenbeleid
In 2016 is er een onderzoek verricht om te komen tot integraal woonwagenbeleid. Er is een plan van aanpak opgemaakt welke op 01 december 2016 unaniem goedgekeurd is door de gemeenteraad. Ten behoeve van het onderzoek heeft in 2016 legalisatie van standplaatsen plaatsgevonden.

Implementatie Omgevingswet
In het voorjaar 2016 is medegedeeld dat de invoering van de Omgevingswet pas in 2019 zal plaatsvinden, daar waar door het Rijk in eerste instantie nog van 2018 werd uitgegaan.

Als gevolg hiervan is besloten om in 2016 de implementatie niet actief op te pakken en om te starten met de implementatie vanaf januari 2017. Het in 2016 voor de implementatie beschikbaar gestelde budget (€ 25.000) wordt dan ook doorgeschoven naar 2017.

Indicatoren:

Omschrijving indicator	Rek. 2012	Rek. 2013	Rek. 2014	Rek. 2015	Begr. 2016 incl. BR 2	Rek. 2016
Groen:						
Aantal klachten groenonderhoud	119	187	303	332	360	325
Aantal hectaren te onderhouden groen	170	170	170	170	170	170
Wegen:						
Aantal klachten onderhoud wegen	245	290	315	522	400	518
Aantal kilometers te onderhouden wegen	187	187	187	187	187	187
Aantal kilometers te onderhouden fietspaden	35	35	36	35	35	35
Aantal kilometers te onderhouden voetpaden	143	143	143	143	143	143
Openbare verlichting:						
Aantal klachten over openbare verlichting	225	211	300	407	400	245
Aantal lichtmasten met LED verlichting	40	50	222	1.030	1.210	
Aantal te onderhouden lichtmasten	5.550	5.550	5.550	5.550	5.590	
Riolen:						
Aantal klachten over riolen	103	176	222	173	200	270
Aantal kilometers afgekoppeld riool	8	11	14	14	15	14
Aantal kilometers te onderhouden riool	147	147	147	147	154	154
Aantal rioolaansluitingen (woning en niet woningen)	11.978	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Grondbeheer (Geen bepaald complex):						
Aantal m2 afgestoten grond in geen bepaald complex	570	308	4.416	3.610		26
Aantal gelegaliseerde grondgebruiken	8	5	9	16		21
Ongedierte:						
Meldingen ongedierteoverlast	218	136	160	209		163
Afval:						
Meldingen zwerfvuil	209	151	200	351	300	
Aantal klachten over afval	148	136	295	843		
Aantal ton opgehaald huisvuil:						
Restafval	2.865	2.946	2.970	2.920	3.040	2.700
Groente Fruit en Tuinafval (GFT)	1.717	1.658	1.760	1.810	1.660	1.640
Oud papier	1.640	1.374	1.420	1.407	1.360	1.295
Kunststofverpakkingsmateriaal	367	367	355	365	360	521
Grof tuinafval en kerstbomen	352	327	385	320	407	183
Kringloopgoederen	158	131	105	100	105	108
Glas en textiel	737	780	797	832	830	850
Ingezameld huisvuil via de afvalstraat	2.140	2.118	2.125	2.283	2.170	3.499

Omschrijving indicator	Rek. 2012	Rek. 2013	Rek. 2014	Rek. 2015	Begr. 2016 incl. BR 2	Rek. 2016
Openbare orde en veiligheid:						
Behandelen huisverboden	2	2	7	7	7	0
Damoclesacties	0	0	8	20	20	19
Bibob-toetsen nieuwe Drank- en Horecavergunningen	1	1	0	0	0	0
Bibob-toetsen bestaande Drank- en Horecavergunningen	5	5	5	0	0	0

Subdoelstelling II Omgevingskwaliteit

Wet en regelgeving

- Structuurvisie infrastructuur en milieu
- Wet ruimtelijke ordening
- Besluit ruimtelijke ordening
- Wet voorkeursrecht gemeenten
- Provinciaal omgevingsplan Limburg
- Gemeentewet
- Wet Milieubeheer
- Waterwet
- Wegenverkeerswet
- Wegenwet
- Wet verontreiniging oppervlaktewater (riool- en regenwateroverstorten)
- Wet Bodembescherming (panden buitengebied)
- Wet op de Waterhuishouding
- Wet verontreiniging oppervlaktewater (riooloverstorten)
- Wet drinkwatervoorziening (legionella)
- Telecomverordening
- Burgerlijk Wetboek
- Pachtwet
- Flora en faunawet
- DOB besluit voor onkruidbestrijding op verhardingen
- Kaderrichtlijn water
- WKPB (wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen)
- WION (grondroerdersregeling)
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)
- Politiewet 2012
- Wet op de Veiligheidsregio's
- Opiumwet
- Wet Tijdelijk Huisverbod

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Wonen Westelijke Mijnstreek (9 juni 2011)
- Strategische toekomstvisie 2011 – 2021 (15 september 2011)
- Ruimtelijke structuurvisie Stein 2015-2025 (februari 2015)
- Nota grondbeleid (28 mei 2015)
- Grondprijzennota 2015 (4 december 2014)
- Beleidskaders onderhoud openbare ruimte (wegen, bruggen, bouw en sport- en speltechnisch onderhoud gemeentelijke accommodaties en speelvoorzieningen). (7 juli 2011)
- Structuurschets "Stein op weg naar 2015" middels gebiedsgewijze aanpak (september 2004)
- Vaststellen nieuwe gebieden gebiedsgerichte aanpak (3 december 2009).
- Gemeentelijk verkeer- en vervoersplan (25 juni 2013)

- Parkeerbeleid (25 juni 2013)
- Beleidsplan Openbare Verlichting (26 juni 2014)
- Gemeentelijk rioleringsplan (GRP) 2015-2020 (30 oktober 2014)
- Waterplan Stein 2009 (1 oktober 2009)
- Afkoppelbeleid particulieren (26 juni 2014)
- Beleidsnota grondenbeheer 2012-2015 (10 mei 2012)
- Kadernota integraal Veiligheidsbeleid Westelijke Mijnstreek 2015-2018 "Veiligheid kent geen grenzen" (4 december 2014)
- Damoclesbeleid (burgemeester 1 december 2010)
- Victoriabeleid (1 november 2012)
- Bestuurlijke en Geïntegreerde Aanpak Georganiseerde Misdaad (Bibob-beleid) (2007)
- Crisisplan (9 december 2011)
- Rampbestrijdingsplan Chemelot (9 december 2012)
- Rampbestrijdingsplan Hoogwater Maas (26 oktober 2012)

Wat hebben we bereikt ?
Door te investeren in groen, water, openbare ruimte en cultuurhistorie heeft Stein haar omgevingskwaliteit versterkt. Deze verbetering van de omgevingskwaliteit is in 2016 concreet vertaald door:

- De groene verbindingen zoals vastgelegd in de regiovisie Westelijke Mijnstreek te voltooien;
- De beleving van Stein als gemeente aan het water (Maas en Julianakanaal) te verbeteren en de toeristische recreatieve potenties beter te benutten;
- De cultuurhistorische waarden van de verschillende kernen beter te benutten en te verbinden met toerisme en recreatie in onze gemeente;
- Te blijven investeren in het versterken van de kwaliteit van de openbare ruimte.

Wat hebben we daarvoor gedaan ?

- Uitvoeren maatregelen structuurvisie
- Actualiseren bestemmingsplan Grensmaas
- Vaststellen groenstructuurplan
- Upgraden openbaar deel Steinerbos
- Vervangen boogbrug Veestraat
- Verbreden burg Berg aan de Maas
- Reconstructie Julianastraat Raadhuistraat
- Reconstructie Dr. Poelsstraat Ch. de Geloestraat
- Reconstructie Dross. J. van Kesselstraat
- Reconstructie Haalbrugskensweg en Omphaliusstraat in kader van Centrumplan
- Planvoorbereiding knelpunten utilitaire fietsroutes
- Verkeersarrangement Elsloo
- Treffen van verkeerskundige maatregelen
- Aanpak geluidsoverlast A76 nabij Tilliastraat
- Afkoppelen Businesspark Stein (Elsloo)
- Afkoppelen kern Maasband
- Maatregelen waterplan Stein Centrum
- Riool vergroten, afkoppelen Vaartstraat en Moutheuvel
- Wateroverlast / calamiteiten riolen
- Actualiseren afvalstoffenheffing
- Kennisnemen van gebiedsscan Politie
- Kennisnemen van uitvoeringsplan integrale veiligheid
- Reclamebeleid
- Aankoop gronden Heidekamppark
- Omvormen jaagpad Molenweg tot fietspad
- Dorpsbus Berg
- Opruimen drugsafval Maasband

Uitvoeren maatregelen structuurvisie
Een voornaam onderdeel van de ruimtelijke structuurvisie is het uitvoeringsprogramma. Het proces in het kader van de Structuurvisie en de Eigenkrachtvisie, aangevuld met onderdelen uit het coalitieakkoord, heeft uiteindelijk geleid tot een uitvoeringsprogramma met in totaal 69 projecten. De lijst bevat zowel nieuwe als bestaande projecten. In 2016 is conform de afspraken in de Kadernota 2016 (verder) gewerkt aan:

- Het herstructureren van het bedrijventerrein Kerensheide en de ontwikkeling van de Poort van Stein;
- Beleid voor instandhouding van beeldbepalende panden;
- De dorpsgerichte aanpak in de wijk Nieuwdorp;
- Duurzaamheid.

Actualiseren bestemmingsplan Grensmaas
In 2016 is gestart et de actualisering van het bestemmingsplan Grensmaas. Na afronding van het vooroverleg is het plan in augustus 2016 in ontwerp ter inzage gelegd. Daarbij is er van uitgegaan het plan nog in december daaropvolgende ter vaststelling aan te kunnen bieden. De daarop betrekking hebbende kennisgeving is - abusievelijk - niet zoals wettelijk voorgeschreven in de Staatscourant gepubliceerd. Omdat een dergelijk vormgebrek bij een mogelijke toets door de Raad van State doorgaans tot vernietiging leidt, is het ontwerpplan opnieuw ter inzage gelegd. De vaststelling van het plan wordt daardoor opgeschort tot de raadsvergadering van mei 2017.

Vaststellen groenstructuurplan
In 2016 hebben diverse bijeenkomsten plaatsgevonden waarin belanghebbenden en inwoners betrokken zijn bij het opstellen van het groenbeleidsplan. In december is het groenbeleidsplan vastgesteld door de Raad.

Upgaden openbaar deel Steinerbos
Naar aanleiding van de besluitvorming over de toekomst van Steinerbos BV is besloten om vooralsnog niet over te gaan tot upgrading van het openbare deel van het Steinerbos. Dit met uitzondering van de vijvers. Gezien de huidige staat dienen de vijvers geheel opgeknapt en uitgediept te worden. Daarnaast dienen de beschoeiingen over de volle lengte vernieuwd te worden en zijn bermen en paden aan herstel toe. In 2016 hebben er diverse gesprekken plaatsgevonden met belanghebbenden om te komen tot een uitvoeringsplan voor het groot onderhoud aan de vijvers Steinerbos. De uitvoering wordt in 2017 opgepakt.

Vervangen boogbrug Veestraat
In 2016 is het project voor het vervangen van de brug Veestraat / Heistraat opgestart. Met het oog op een evenwichtiger meerjarig investeringsplan is de uitvoering van dit project doorgeschoven naar de jaren 2017 en 2018.

Verbreden brug Berg aan de Maas
In mei 2016 is met de uitvoering van het verbreden van de brug Berg aan de Maas gestart. Gelijktijdig met het verbreden van de brug wordt ook het groot onderhoud aangepakt waardoor de brug weer toegankelijk is voor alle verkeer. Het project is aangemerkt voor de provinciale subsidie in het kader van de regionale fietsverbindingen. De subsidie bedraagt € 725.000 (2016 is er 90% van dit bedrag ontvangen). Het project wordt volgens planning in het voorjaar 2017 afgerond. Hiervoor wordt het restantbudget 2016 van € 217.000 doorgeschoven naar 2017.

Reconstructie Julianastraat Raadhuisstraat
Deze reconstructie is na de carnaval 2016 gestart. Er is gewerkt totdat de brug over het kanaal in Berg aan de Maas werd afgesloten. De resterende reconstructiewerkzaamheden worden in 2017 opgepakt zodra de brug in Berg aan de Maas weer toegankelijk is voor verkeer. Gezien de ervaringen met de wegbreedte in het reeds aangelegde deel wordt overwogen om delen van de nog uit te voeren weggedeeltes aan te passen.

Reconstructie Dr. Poelsstraat Ch. de Geloesstraat
De reconstructie van de Dr. Poelsstraat en de Ch. de Geloustraat is in 2016 binnen het beschikbare budget afgerond. Op het werk is 1 jaar onderhoudstermijn van de aannemer van toepassing. De eindoplevering vindt plaats in 2017.

Reconstructie Dross. J. van Kesselstraat
Deze reconstructies waren oorspronkelijk onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak Stein Centrum. Bij het vaststellen van de plannen voor de inrichting van de openbare ruimte rondom het nieuwe winkelcentrum heeft de raad in 2015 besloten deze reconstructies gelijktijdig met het project Winkelcentrum Stein uit te voeren.

Reconstructie Haalbrugkensweg Omphaliusstraat
Deze reconstructies waren oorspronkelijk onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak Stein Centrum. Bij het vaststellen van de plannen voor de inrichting van de openbare ruimte rondom het nieuwe winkelcentrum heeft de raad in 2015 besloten deze reconstructies gelijktijdig met het project Winkelcentrum Stein uit te voeren.

Planvoorbereiding knelpunten utilitaire fietsroutes
In het zogenaamd provinciale fietsroutenetwerk zijn de aanwezige (provinciale) fietsvoorzieningen op kaart aangegeven. Het provinciale fietsroutenetwerk is bedoeld als basis voor de prioritering van regionale fietsinfrastructuur (provinciale en gemeentelijke) en is onderdeel van het provinciaal verkeer en vervoerplan (PVVP).
De binnen de gemeente Stein gelegen routes en knooppunten van dit fietsroutenetwerk zijn bekeken en beoordeeld op basis van fietsveiligheid. Dit heeft geresulteerd in 25 fietsprojecten die in Meerjarig investeringsplan zijn opgenomen. Het beschikbare budget van € 25.000 wordt ingezet voor de uitwerking van deze 25 fietsprojecten waaronder onder andere:

- Realiseren vrijliggende fietspaden Bergerweg;
- Aanpak kruispunt Bergerweg - Molenweg Noord;
- Aanpak kruispunt Slagboomweg - Graetheidelaan;
- Aanpak kruising Mauritslaan - Chemelot ZX-weg;
- Aanbrengen inritconstructies Mauritslaan.

Verkeersarrangement Elsloo
In samenwerking met werkgroep Verkeer & Veiligheid van het DOP Elsloo is in oktober 2016 gestart met het Verkeersarrangement Elsloo. Gedurende de inventarisatiefase zijn ruim 300 reacties ontvangen. Naar aanleiding van de reacties is in het verdere traject met (een deel) van de inwoners over oplossingsrichtingen ten aanzien van ingebrachte knelpunten nagedacht. Deze oplossingsrichtingen zijn in een concept rapportage beschreven. De definitieve rapportage is in februari 2017 opgeleverd.

Treffen van verkeerskundige maatregelen
In 2016 zijn de volgende verkeerskundige knelpunten aan- / opgepakt:

- Aanbrengen geleidetegels op diverse kruispunten t.b.v. geleiding blinden en slechtzienden;
- Aanbrengen bochtverlagingen op diverse locaties t.b.v. rolstoelvriendelijke oversteekplaatsen;
- Bereikbaarheidsonderzoek Chemelot;
- Aanbrengen voetgangersoversteekplaats (VOP) Michiel de Ruyterstraat;
- Verbeteren zichtbaarheid VOP De Halsstraat;
- Verhogen van 2 kruispuntplateaus en aanleg wegversmalling Aronskelk;
- Aanleg parkeerplaatsen en laad & losplaats Marktschip;
- De voorbereiding van snelheidsremmende maatregelen Havenstraat/Industriestraat;
- De voorbereidingen van herinrichting Mergelakker;
- De voorbereidingen van aanpak verkeersveiligheid Schuttersdreef;
- Aanbrengen kunststof drempels RKC De Ster;
- Aanbrengen extra parkeerplaatsen en straatmeubilair OBS De Maaskei Urmond.

Het resterende investeringsbudget van € 57.000 wordt in 2017 ingezet voor de uitvoering van de volgende knelpunten:

- Parkeerproblematiek en doorstroom Burg. De Witstraat (BS St. Jozef);
- Aanpak verkeersveiligheid Schuttersdreef.

Aanpak geluidsoverlast A76 nabij Tilliastraat
De omgeving Tilliastraat in Stein ervaart geluidsoverlast van de A76. In 2016 is in overleg met de omwonenden een ontwerp opgesteld voor een te plaatsen geluidscherm langs de A76 ter hoogte van de Tiliastraat. Met een omgevingsvergunning voor het afwijken van het bestemmingsplan kan de

ontwikkeling planologisch mogelijk worden gemaakt. Daartoe is een ruimtelijke onderbouwing opgesteld en bijbehorende onderzoeken uitgevoerd. De aanleg van de geluidwerende voorziening staat voor 2017 gepland. Hiervoor in de 2e bestuursrapportage 2016 het budget van € 310.000 doorgeschoven naar 2017.

Afkoppelen Businesspark Stein (Elsloo)
In 2016 heeft een herprioritering van projecten plaatsgevonden. Omdat het afkoppelen van het Businesspark Stein als minst doelmatig werd geacht is de uitvoering hiervan uitgesteld tot na 2020. Op basis van een gemeentebreed op te stellen rioleringsplan zal geanalyseerd worden of dit gebied als mogelijke afkoppellocatie gehandhaafd blijft.

Afkoppelen kern Maasband
In 2016 is een QuickScan naar de afkoppelmogelijkheden uitgevoerd binnen de kern Maasband. Hieruit bleek dat het beschikbare budget onvoldoende was om de kern volledig af te koppelen en de bestrating te vernieuwen. Op basis van de resultaten van de quickscan is in de Berap II ingestemd met:

- het toepassen van een gescheiden rioolstelsel en de reconstructie van de wegen in de hele kern Maasband;
- het doorschuiven naar 2017 van € 325.000 van het beschikbare budget 2016 en het verhogen van het voor 2017 benodigde uitvoeringsbudget tot € 770.000
- het opnemen van een budget van € 50.000 in 2017 voor een sobere centrale parkeerplaats in Maasband;

In 2016 zijn onderzoeken uitgevoerd en is de ontwerpfase opgestart. Tevens hebben er ontwerpsessies met de DOP plaatsgevonden en is het plan afgestemd op de werkzaamheden van het Grensmaas project.

Maatregelen waterplan Stein Centrum
Het waterplan Stein is een beoogd afkoppelgebied. Uit een afkoppelstudie is gebleken dat het Omphaliuspark geschikt is voor het aanleggen van een centrale infiltratievoorziening. Begin 2017 is de herinrichting van het Omphaliuspark voorzien. Het aanleggen van de infiltratiekelder dient vooraf te gaan aan het herinrichten van het park. In november 2016 is derhalve gestart met het aanleggen van de infiltratiekelder. De voor eind 2016 ingeplande werkzaamheden zijn voortvarender aangepakt dan oorspronkelijk ingeschat waardoor de uitvoering voorloopt op de planning.

Rioolvergroten, afkoppelen Vaartstraat en Moutheuvel
De uitvoering en het budget van € 40.000 voor dit project is doorgeschoven naar 2018. Voor de brand van het winkelcentrum Stein was een rioolvergroting in de Vaarstraat en de Moutheuvel gepland. Destijds waren de rioolvergrotingen noodzakelijk om de regelmatig optredende wateroverlast in de Moutheuvel te verminderen. Doordat het nieuwe winkelcentrum Stein en de infrastructuur eromheen grotendeels wordt afgekoppeld van de riolering is het noodzakelijk een nieuwe hydraulische berekening te maken van het rioolstelsel in de omgeving. Uit deze berekening moet blijken of de oorspronkelijk geplande rioolvergroting nog nodig is of dat kan worden volstaan met een kleinere vergroting van het riool. Deze hydraulische berekening is nog niet gemaakt omdat nog niet exact bekend is hoeveel oppervlak wordt afgekoppeld. Het budget is daarom doorgeschoven naar 2018.

Wateroverlast / calamiteiten riolen
Tijdens de zomer van 2016 zijn er diverse extreme regenbuien opgetreden. Dit heeft geleid tot extra kosten om de acute wateroverlast te bestrijden. Ook zijn andere vormen van wateroverlast bestreden zoals het opheffen van grondwateroverlast in de kelders in de Veerweg door de werkzaamheden aan het Julianakanaal en het aantreffen van een drainageleiding.
Er zijn veel calamiteiten opgetreden wegens het niet functioneren of geconstateerde verzakking van of door straatkolken, huisaansluiting en riolen. Veel hiervan zijn via meldingen bij de gemeente “binnen gekomen” maar ook zijn er veel geconstateerd tijdens reguliere onderhoudsronden zoals het reinigen van de kolken.
Daarnaast hebben er ook onderhoudswerkzaamheden moeten plaatsvinden om calamiteiten te voorkomen. Bijvoorbeeld uit de in het voorjaar 2016 uitgevoerde wegeninspectie bleekt dat diverse putranden (o.a. in de haven) moesten worden vervangen. De werkzaamheden zijn meegenomen tijdens het groot wegonderhoud 2016. In de berap-1 en berap-2 is gecommuniceerd over de wateroverlast en calamiteiten en is het onderhoudsbudget bijgesteld.

Actualiseren afvalstofheffing
De afvalstoffenverordening is in 2016 geactualiseerd op basis van het nieuwe afvalbeleidsplan.

Kennisnemen van gebiedsscan Politie
De Gebiedsscan Stein 2015 is door middel van een raadsinformatiebrief d.d. 24 mei 2016 ter kennisname aangeboden aan de Gemeenteraad.

Kennisnemen van uitvoeringsplan integrale veiligheid
Het Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid Westelijke Mijnstreek 2016 is op 24 mei 2016 door ons college vastgesteld en door middel van een raadsinformatiebrief d.d. 24 mei 2016 ter kennisname aangeboden aan de gemeenteraad.

Reclamebeleid
Nadat in 2015 exploitatieovereenkomsten zijn aangegaan voor lichtmast-, rotonde- en A0 reclame zijn in 2016 vijf plakzuilen door de A0-exploitant geplaatst in diverse kernen.

Aankoop gronden Heidekamppark
Om betere verbindingen te kunnen realiseren naar omliggende groengebieden is aankoop van gronden langs de Heidekampweg van belang. Aankoop zal gelijktijdig met de aankoop van gronden langs de Heidekampweg plaatsvinden die Rijkswaterstaat voornemens is te doen i.h.k. van natuur compensatie voor de verbreding Julianakanaal. Bij de aankoop van de gronden is de planning van Rijkswaterstaat leidend.

Omvormen jaagpad Molenweg tot fietspad
Aansluitend op de verbredingswerkzaamheden Julianakanaal legt Rijkswaterstaat het fietspad langs het kanaal tussen de brug te Urmond en Berg a/d Maas aan. Aanleg afhankelijk van de planning van Rijkswaterstaat en het tijdstip van afronding verbreding Julianakanaal. De gemeente heeft Rijkswaterstaat verzocht een fietspad met een breedte van 2,30 m aan te brengen. (i.p.v. het oorspronkelijke 1 m brede jaagpad). In 2017 zal duidelijk worden in hoeverre dit mogelijk blijkt.

Dorpsbus Berg
De afsluiting van de brug in Berg aan de Maas heeft gevolgen voor de aansluiting op het openbaar vervoer. Besloten is gedurende de afsluiting van de Brug een dorpsbus in te zetten, vergelijkbaar met de wensauto in Meers. De dorpsbus in Berg wordt aangestuurd door de Stichting Dorpsdagvoorziening Meers. Voor de dorpsbus in Berg aan de Maas worden vrijwilligers uit Berg aan de Maas ingezet. Omdat met een elektrische auto wordt gereden, ontvangen we in het kader van duurzaamheid, een provinciale subsidie. De helft van de kosten van de dorpsbus worden door Rijkswaterstaat vergoed.

Opruimen drugsafval Maasband
In april 2016 heeft in Maasband een drugsdumping plaatsgevonden. Een gespecialiseerde afvalverwerkingsfirma heeft de noodzakelijke opruimwerkzaamheden uitgevoerd. De kosten hiervan waren € 17.300.

Subdoelstelling III Ontwikkeling Chemelotcampus/brainport 2020

Wet en regelgeving

- Beleidsplan LED 2014-2020
- Nationaal Beleid Brainport 2020
- Topsectorenbeleid Ministerie van Economische Zaken
- Landbouw en Innovatie
- Koers voor Zuid Limburg POL2014

Vastgesteld beleid

- Strategische toekomstvisie Stein 2011-2021 (15 september 2011)
- Regiovisie Westelijke Mijnstreek 2009 (3 december 2009)
- Ruimtelijke Structuurvisie Stein (26 februari 2015)

- Visie Chemelot 2025 (september 2016)

Wat hebben we bereikt ?
Gemeente Stein benut de kansen(werkgelegenheid, voorzieningen, bezoekers, nieuwe inwoners) die de verdere ontwikkeling van Chemelotcampus oplevert, door te participeren in uitwerkingen van de Ontwikkelvisie Chemelot 2025

Wat hebben we daarvoor gedaan ?
- Participatie in LED

Participeren in LED
De gemeente Stein participeert sinds 2014 in Limburg Economic Development (LED). Ook in 2016 heeft Stein in LED geparticipeerd. Jaarlijks wordt gemonitord en geëvalueerd of de beleidsdoelstellingen van de programma's worden gehaald. Indien nodig vindt bijstelling plaats. Door een Steins ondernemer is daarnaast in de rol van een zogeheten LED- connector een wezenlijke bijdrage geleverd aan het behalen van de doelen die voortvloeien uit LED. Dit gaat aan de hand van het project MKB Connecting-point.

Subdoelstelling IV Voorzieningenniveau sturen op kwaliteit

N.v.t.

Subdoelstelling V Duurzaamheid

Wet en regelgeving
- Nationaal beleid
- Klimaatakkoord Rijk en Gemeenten (Schoon en Zuinig)

Vastgesteld beleid
- Structuurvisie gemeente Stein 2015-2025 (26 februari 2015)
- Strategische toekomstvisie gemeente Stein 2011 – 2021 (15 september 2011)
- Regiovisie Westelijke Mijnstreek "Ruimte voor nieuwe generaties" (3 december 2009)
- Het Groene Net (10 februari 2011)
- Structuurvisie Wonen regio Westelijke Mijnstreek (9 juni 2011)

Wat hebben we bereikt ?
De basis voor het thema duurzaamheid is in de ruimtelijke structuurvisie gelegd. Met de ruimtelijke structuurvisie als basis zijn in 2016 de eerste aanzetten gegeven tot het opstellen van een projectplan dat leidt tot een programmatische aanpak voor het thema duurzaamheid.

Wat hebben we daarvoor gedaan ?
- Inkoop en/of faciliteren van de leverantie duurzame energie
- Programmatische aanpak duurzaamheid

Inkoop en/of faciliteren van de leverantie duurzame energie
Met het vaststellen van de ruimtelijke structuurvisie is tevens een impuls gegeven aan duurzame ontwikkelingen binnen onze gemeente. Bij duurzame ontwikkeling gaat het om een ideaal evenwicht tussen ecologische, economische en sociale belangen. Alle ontwikkelingen (technisch, economisch, ecologisch, politiek of sociaal), die bijdragen aan een gezonde aarde met welvarende inwoners en goed functionerende ecosystemen zijn duurzaam. Een manier om dat te doen is de inkoop van of het faciliteren van de leverantie van duurzame energie. De gemeenteraad heeft in het verleden budget beschikbaar gesteld om het project Het Groene Net (HGN) op haalbaarheid te bestuderen. In 2016 is de eerste kraal van Het Groene Net in de Westelijke Mijnstreek operationeel geworden. Deze eerste kraal heeft betrekking op (het centrum van) de gemeente Sittard-Geleen. Uitrol van het netwerk over

de andere gedeelten van de gemeente Sittard-Geleen, alsmede de gemeenten Beek en Stein is nog steeds aan de orde.

Programmatische aanpak duurzaamheid
Bij het opstellen van de Ruimtelijke structuurvisie zijn binnen de brede definitie van duurzaamheid 14 speerpunten naar voren gekomen. Uiteindelijk zijn slechts 4 van deze speerpunten ook daadwerkelijk opgenomen op de projectenlijst behorende bij de structuurvisie waarbij slechts voor 1 project (energiebesparende maatregelen bestaande gebouwen) via een stelpost dekking voor investeringen van € 250.000 in de begroting is opgenomen. Om ervoor te zorgen dat de gemeente in de toekomst haar ambities zoals vastgelegd in de ruimtelijke structuurvisie waarmaakt is een programmatische aanpak noodzakelijk. Eind 2016 is hier een begin in gemaakt. Daarin zijn tevens de nieuwe inzichten uit het coalitieakkoord verwerkt.

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten

Aantrekkelijke woon- en leefomgeving (x € 1.000)	**Werkelijk 2016**	**Begroting na wijziging 2016**	**Primaire begroting 2016**
Lasten	17.368	19.242	18.354
Baten	10.728	11.094	10.391
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**-6.640**	**-8.148**	**-7.963**
Toevoeging reserves	858	499	144
Onttrekking reserves	115	115	31
Gerealiseerd resultaat	**-7.382**	**-8.531**	**-8.076**

3.1.3 Programma 'Een bereikbare en bedrijvige gemeente'

Portefeuillehouders	*Wethouders D. Hendrix, H. Janssen, N. Wingelaar*

Inleiding

In de begroting van 2016 wordt de veranderende maatschappij beschreven als een van de redenen waarom de overheid zou moeten veranderen. De samenleving en sociale structuren veranderen, mensen worden ouder, individualisering is een trend, maar er ontstaan ook nieuwe vormen van gemeenschapszin en verbondenheid. Als reactie hierop trekt de overheid zich meer terug, de verantwoordlelijkheid van inwoners wordt groter.

Vrijwilligers zetten zich, al of niet via de DOPs georganiseerd, in voor de leefbaarheid van hun dorp. Voor een schone openbare ruimte of voor een goede verkeersafwikkeling bijvoorbeeld. Dit geldt ook voor het Sociale Domein. Mantelzorgers zijn niet weg te denken uit de zorg. Ook projecten zoals de Wensauto Meers worden door vrijwilligers uitgevoerd.

De gemeente komt in een steeds meer faciliterende rol. Ook ondernemers hebben behoefte aan een gemeente die zich deze rol aan meet. Ondernemers zijn over het algemeen best in staat zelf hun zaakjes te regelen. Echter ondersteuning vanuit de overheid, en gemeente in het bijzonder, is noodzakelijk. Om helder te krijgen aan welke ondersteuning ondernemers behoefte hebben is in 2016 een interactief proces gestart dat uiteindelijk zal leiden tot de implementatie van een economisch beleidsplan.

In 2016 is de faciliterende rol van de gemeente verder uitgediept en ingevuld. Beleid en uitvoering worden steeds meer en beter afgestemd op behoeftes. De gemeente streeft erna al haar inwoners te betrekken en onderdeel te laten zijn van de samenleving.

Dit is een proces van de lange adem maar zeker de moeite waard ! 2016 heeft laten zien dat zowel inwoners, als bedrijven, als de gemeente zelf, hierin stappen zetten. De voorbeelden hiervan zijn door de gehele jaarrekening heen te lezen. Binnen dit programma 3 is hier echter speciale aandacht voor.

Relatie met coalitieprogramma

Het coalitieakkoord 2014-2018 "Besturen met creativiteit, improvisatie en innovatie" onderschrijft de kernwaarde "Een bereikbare en bedrijvige gemeente" en spreekt de ambitie uit dat Stein een aantrekkelijke gemeente moet blijven met behoud van een gezond ondernemersklimaat.

Naar aanleiding van de bestuurswisseling medio 2016 is een nieuw coalitieakkoord opgesteld. Dit nieuwe coalitieakkoord 2016-2018 "Iedereen doet mee" is in de raadsvergadering van 5 oktober 2016 besproken. De bijbehorende financiële middelen zijn op 10 november door de Raad beschikbaar gesteld.

In het nieuwe coalitieakkoord is bijzondere aandacht besteed aan een gezonde (vrijetijds) economische ontwikkeling. Verdere belangrijke thema's waarover de beoogde partijen afspraken zijn gemaakt zijn de toekomstige ontwikkelingen van het Steinerbos, versterken van de arbeidsmarkt en de mogelijkheden voor het verder uitbouwen van recreatie en toerisme.

Wat willen we bereiken ?

Hoofddoelstelling:

"Stein investeert in het versterken en verbreden van het economisch profiel door een beter gebruik van de toeristisch recreatieve potenties rondom natuur, landschap, cultuur en cultuurhistorie, sport en evenementen"

Subdoelstelling I lokale economie:

"Speerpunten lokale economie: haven en logistiek; behouden en versterken MKB, aansluiten bij Brainport Zuid-Nederland, toeristische trekpleisters en recreatiemogelijkheden"

Subdoelstelling II vrijetijdseconomie:

"Vrijetijdseconomie en recreatie en toerisme als nieuwe economische motor"

Subdoelstelling III Bezoek aan Stein:

"Bevorderen bezoek aan Stein"

Subdoelstelling IV Economische slagkracht:

"Vergroten van economische slagkracht en ondernemende en faciliterende gemeente"

Subdoelstelling I Lokale economie

Wet en regelgeving

- Participatiewet
- IOAW
- IOAZ
- Bbz
- Regeling Suwi
- Awb

Vastgesteld beleid

- Strategische Toekomstvisie Stein 2011 – 2021
- Havennetwerkvisie provincie Limburg 2030 (2012)
- Structuurvisie 2015-2025
- Limburg Economic Development (2010)
- Visie Brainport 2020
- Beleidsplan participatie 2015/2016
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive gemeente Stein 2015
- Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ gemeente Stein 2015
- Handhavingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ 2015
- Verordening individuele inkomenstoeslag (december 2014)
- Verordening individuele studietoeslag 2015
- Re-integratieverordening Participatiewet gemeente Stein 2015
- Verordening tegenprestatie gemeente Stein 2015
- Verordening werkleeraanbod Wet Investeren in Jongeren
- Verordening persoonsgebonden budget Wet sociale werkvoorziening
- Verordening cliëntenparticipatie Wsw
- Toeslagenverordening Wet investeren in jongeren
- Maatregelenverordening Wet investeren in jongeren
- Beleidsplan Minimaregelingen Gemeente Stein 2015-2016
- Beleidsregels bestuurlijke boete Participatiewet, IOAW en IOAZ gemeente Stein
- Verordening loonkostensubsidie Participatiewet

Wat hebben we bereikt ?

- Door deel te nemen aan activiteiten/projecten van de uitvoeringsagenda havennetwerk Zuid-Limburg is de haven van Stein verder geprofileerd als onderdeel van het logistieke knooppunt Zuid Limburg.
- Een effectieve en efficiënte regionale werkgeversbenadering die geresulteerd heeft in kansen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- Beheersing van de instroom en bevordering van de uitstroom uit de Participatiewet.

Wat hebben we daarvoor gedaan ?

- Samenwerking overige binnenhavens Limburg verbeteren/havennetwerkvisie
- Werkgeversdienstverlening Regio/Subregionaal/Lokaal
- Afstemmen arbeidsmarktbeleid en positionering arbeidsmarkten
- Actieplan jeugdwerkeloosheid Zuid-Limburg

- Grensinfopunt
- Ontwikkeling Vixia

Samenwerking overige binnenhavens Limburg verbeteren/havennetwerkivisie
De Limburgse havengemeenten, Rijkswaterstaat en de Provincie hebben ook in 2016 samengewerkt op het gebied van havenbeheer. Door de samenwerking zijn goede resultaten behaald op het gebied van visie, beleid, professionalisering, promotie en duurzaamheid. Voor de samenwerkingsperiode 2015-2018 zijn afspraken gemaakt over de activiteiten, projecten en bijdragen van de diverse partijen. De Provincie zet zich vooral in voor de samenwerking op strategisch niveau. De gemeenten en Ontwikkelingsmaatschappij Limburg (OML) zijn vooral aan zet bij de samenwerking op operationeel niveau.
De samenwerking op operationeel niveau (gemeenten en OML) moet een bijdrage leveren aan de volgende doelstellingen:

- Verbeteren dienstverlening aan en faciliteiten voor de gebruikers van de havens.
- Professionaliseren van het havenbeheer in Limburg.
- Samenwerking tussen gemeenten (en bedrijven) in het havenbeheer en de havenontwikkeling.

Om deze doelstellingen te behalen hebben wij deelgenomen aan activiteiten/projecten van de uitvoeringsagenda.

Werkgeversdienstverlening Regio/Subregionaal/Lokaal
Het contact tussen de gemeente en het werkgeversservicepunt (WSP) verloopt vanaf 2016 via de baanmakelaars die wekelijks aanwezig zijn voor de voortgang op trajecten naar werk. Afstemming vindt plaats tussen deze functionaris, de klantmanager werk en inkomen, bedrijven en werkzoekenden. Aangestuurd vanuit Sittard-Geleen, zijn baanmakelaars van het WSP actief op zoek naar de match tussen vraag en aanbod.

Het Regionaal werkbedrijf is een platform voor samenwerking om invulling te geven aan het garantiebanenplan. In de uitvoering hiervan wordt Stein vertegenwoordigd door de centrumgemeente Sittard-Geleen en lopen de contacten via het WSP Westelijke Mijnstreek. Het integraal samenwerken tussen de drie WSP's in Zuid-Limburg en het WSP van het UWV heeft vorm gekregen. De focus is hierbij gericht op een projectmatige arbeidsmarkt verkenning en het in kaart brengen en hebben van de doelgroep. Daarnaast zijn projecten zoals bij VDL Nedcar ondersteund vanuit het regionaal werkbedrijf.

Afstemmen arbeidsmarktbeleid en positionering arbeidsmarkten
Evenals in 2015 is ook in 2016 het afstemmen van het arbeidsmarktbeleid en de positionering van de arbeidsmarkten in Zuid-Limburg één van de hoofdtaken van het regionaal werkbedrijf. De gemeente Sittard-Geleen vertegenwoordigt als centrumgemeente, de gemeente Stein in dit samenwerkingsplatform. In dit platform nemen alle 18 gemeenten van Zuid-Limburg deel.

Het arbeidsmarktbeleid richtte zich in 2016 op 5 bewegingen:

- door middel van marktverkenning in kaart brengen van de werkgelegenheid van de doelgroep met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- stimulering van de ontwikkeling van werkgelegenheid door een projectmatige benadering zoals bijvoorbeeld met VDL-Nedcar.
- sturing op ondersteuning aan mensen die langdurig werkeloos zijn en door middel van ondersteunde maatregelen aan het werk kunnen komen (denk aan scholing, training, coaching, etc.).
- sturing op het creëren van zogenaamde garantiebanen door werkgevers en overheid, voor mensen die hulp nodig hebben bij het vinden van werk en/of een arbeidsbeperking hebben.
- sturing op de realisatie van beschutte werkplekken.

Afstemming hierover vond plaats op de schaal van de arbeidsmarktregio Zuid-Limburg.
De concrete ondersteuning vindt plaats vanuit de gemeentelijke sociale diensten in samenwerking met het WSP.

In samenwerking op schaal van de Westelijke Mijnstreek is vanuit Stein conform afspraak gebruik gemaakt van :

- het jongerenloket gericht op de doelgroep 18-27 die begeleiding nodig heeft bij het vinden van werk. Het is een aanpak van korte lijnen die in de praktijk blijkt te voorkomen dat jongeren inactief worden doordat ze geactiveerd blijven tot het moment dat ze instromen in een baan of vervolgopleiding.
- het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) voor jongeren onder de 18 jaar die uitvallen op school. Hierbij wordt goed aangesloten op de aanpak van het jongerenloket en gestuurd op een vorm van leren tot aan het moment waarop betrokkene 18 jaar wordt.
- het Participatiehuis, gericht op sociale activering voorafgaand aan re-integratie. Een effectieve aanpak voor personen die sociaal geen aansluiting hebben op verwachtingen in de werkomgeving.
- een diversiteit aan re-integratietrajecten en scholingstrajecten welke onder eigen regie of onder regie van Sittard-Geleen werden uitgevoerd.
- Social return on investment (SROI), een aanpak die waar mogelijk bij elke gemeentelijke aanbesteding werd meegenomen. In de praktijk leverde dit echter maar weinig relevante werkgelegenheid op of kortlopende dienstverbanden.
- De tegenprestatie. Dit is een stimulerende maatregel om iemand met een uitkering te laten participeren. In samenwerking met de algemene dienst heeft een project gedraaid onder de noemer "Stein Schoon". Het resultaat ervaren zowel de deelnemers als de algemene dienst als positief. Dit geldt ook voor de werkervaringstrajecten bij werkgevers en het Steinerbos.

Actieplan jeugdwerkloosheid Zuid-Limburg en vervolgaanpak Westelijke Mijnstreek
De uitvoering van het actieplan jeugdwerkeloosheid ligt bij de centrumgemeente Sittard-Geleen in samenwerking met het RMC. Het gaat hierbij om trajecten die direct starten bij aanmelding of trajecten als gevolg van voortijdige schoolverlating.
Omdat het primaire doel doorleren is, werd ook in 2016 waar mogelijk aanvullende scholing ingezet in combinatie met of gevolgd door inzet in een werkervaringsplek. Het resultaat is uiteindelijk in veel gevallen een passende opleiding en/of (tijdelijke) baan.
In december 2016 stonden circa 30 mensen inschreven tussen de 18 en 27 jaar. Voor ieder is een passend traject ingezet.

Grensinfopunt
Om grensoverschrijdend werken te bevorderen participeerde Stein in 2016 in deelname aan het grensinformatiepunt in Maastricht. Hier kunnen buitenlanders en Nederlanders informatie krijgen over de wet- en regelgeving m.b.t. het werken in het aangrenzende buurland. Op basis van de opgedane ervaringen in 2016 heeft in de eerste helft van 2017 een evaluatie plaatsgevonden.

Ontwikkelingen Vixia
De komst van de Participatie wet per 1 januari 2015 heeft grote invloed gekregen op de huidige en toekomstige ontwikkelingen binnen Vixia. Doordat er geen sprake meer is van instroom WS'ers neemt de omzet af. Daarnaast neemt ook de rijksbijdrage tot 2022 structureel af met € 500 per jaar/fte. Als gevolg van deze ontwikkelingen is de gemeentelijke bijdrage toegenomen. Om die reden is in 2016 ingezet op onderzoek naar de toekomst van Vixia en gekozen om Vixia te transformeren naar een arbeidsbemiddelingsbedrijf. Hierbij wordt een samengaan beoogd met de sociale diensten om te komen tot 1 participatiebedrijf Westelijke Mijnstreek. Een ontwikkeling die borg moet staan voor werkgelegenheid voor de doelgroep en arbeidsontwikkeling.

Indicatoren:

Aantal uitkeringsgerechtigden	**Begroot**	**Werkelijk 2016**
Per 1 januari	331	317
Instroom	65	109
Uitstroom	90	95
Per 31 december 2016	**315**	**331**

NWW (niet-werkende werkzoekende) nu en toen

	Aantal NWW december 2016		Aantal NWW december 2015	Verschil tov vorig jaar	
	Totaal	% beroeps-bevolking	Totaal	In aantallen	In %
Nederland	874.693	9,8%	1.000.818	126.125	13%
Zuid Limburg	27.706	9,2%	35.034	7.328	21%
Stein	***845***	***6,5%***	***1.120***	***275***	***25%***

Subdoelstelling II Vrijetijdseconomie

Wet en regelgeving

- Wet ruimtelijke ordening (Wro)
- Wet algemene bepalingen omgevingswet (Wabo)
- Provinciaal Omgevingsplan Limburg 2014
- Waterwet
- Boswet
- Flora en Faunawet

Vastgesteld beleid

- Bestemmingsplannen
- Regiovisie Westelijke Mijnstreek (2 juli 2009)
- Rapport Groene Waarden Regiovisie Westelijke Mijnstreek
- Actieplan Vrijetijdseconomie Westelijke Mijnstreek
- RivierPark Maasvallei
- Groenstructuurvisie Stein (tbv structuurschets Stein op weg naar 2015)
- Structuurvisie 2015-2025
- Groenbeleidsplan

Wat hebben we bereikt ?

- Door vaststelling van het groenbeleidsplan is de toekomstige groenstructuur van Stein ook in relatie tot de omgeving in beeld gebracht en biedt daarmee een kader voor toekomstige ontwikkelingen.
- Samenwerking tussen de gemeenten in de Westelijke Mijnstreek om het aanbod, de kwaliteit, de uitstraling en de belevingswaarde van de regio Westelijke Mijnstreek te versterken.
- Er is een aanvang gemaakt met de verbinding van Toerisme en recreatie met andere beleidssectoren zoals kunst en cultuurbeleid, ruimtelijke ordening, economie.
- Het Steinerbos is als toeristische trekpleister neergezet, bewegen en gezondheid voor alle leeftijdscategorieën is aangeboden.
- Stimulering en facilitering van meer verblijfsmogelijkheden in de gemeente Stein.
- Samenwerking met burgers en ondernemers op het gebied van recreatie en toerisme.

Wat hebben we daarvoor gedaan ?

- Groenproject Urdal/Scharberg
- Steinerbos
- Project Cultureel Erfgoed en Toerisme
- Fietsverbinding over de Maas Nederland-België
- Toerisme

Groenproject Urdal/Scharberg
Het gebied Urdal-Scharberg is een verrassende groene oase in de gemeente Stein. Hier gaan cultuurhistorische landschappen hand in hand met moderne infrastructurele werken, zoals het Julianakanaal en de A76. De gemeente werkt aan het ecologische, cultuurhistorische en landschappelijke herstel.
In het gebied het Brook zijn in 2016 een aantal workshops georganiseerd waarin ideeën zijn besproken rondom de onderwerpen beheer, ecologie en informatie voorziening. De ideeën worden verder uitgewerkt in 2017.

De fietspaden langs het Julianakanaal tussen de brug Elsloo en Meers zijn opgenomen in het totaal van nieuwe fietspaden Rivierpark Maasvallei.

Steinerbos
In 2016 is de sloop van het voormalige zwembad uitgevoerd. De overlast voor omwonenden is tot een minimum beperkt gebleven.

Steinerbos BV heeft groei laten zien in 2016 op een aantal vlakken. Enerzijds zijn de bezettingsuren per week van het bad gestegen van 93 uur per week in 2015 naar 112 uur in 2016. Daarnaast is het aantal mensen dat gebruik maakte van de faciliteiten van Steinerbos gestegen van ruim 118.000 in 2015 naar 128.000 in 2016. De netto jaaromzet van Steinerbos BV is gestegen van € 853.000 in 2014 naar € 995.000 in 2015. In 2016 was de netto jaaromzet € 1.036.000.
Had Steinerbos BV in 2015 een negatief resultaat van ruim € 352.000 In 2016 is dit teruggebracht naar een resultaat van € 98.000 negatief.

In 2016 zijn de voorbereidingen gestart om een Raad van Commissarissen in te stellen die in 2017 samen met de directeur Steinerbos een strategisch meerjareninvesteringsplan gaan opstellen.

Op basis van de financiële situatie over het jaar 2016 van Steinerbos BV heeft de gemeente Stein een te verstrekken renteloze lening van € 100.000 aan het Steinerbos BV in de jaarrekening 2016 opgenomen. Een en ander is gebaseerd op de gesloten exploitatieovereenkomst. Ter dekking van het mogelijk risico van het niet kunnen terugbetalen van deze lening werd ten laste van de exploitatie 2016 van de gemeente Stein een voorziening gevormd.

Project Cultureel Erfgoed en Toerisme
Bij brief van 27 oktober 2016 is de gemeenteraad geïnformeerd over de eerste fase van het project. Daarbij is geconstateerd dat een aantal van de afgesproken onderdelen nog niet of onvoldoende zijn gerealiseerd. Als gevolg van interne ontwikkelingen is het nog niet gelukt het project voldoende te faciliteren. Hierdoor is er nog geen projectplan en ook de samenstelling van de begeleidingscommissie loopt achter. Verkenning en kennismaking met het werkveld heeft wel plaatsgevonden evenals de organisatie van het eerste ‘cultuurcafé’. Op basis daarvan is geconcludeerd dat bij de betrokken organisaties voldoende draagvlak is voor de doelen van het project en dat er concrete projecten en activiteiten zijn waaraan (verder) gewerkt kan worden. Voortzetting van het project wordt daarom zinvol geacht. Door herverdeling van werkzaamheden is facilitering gewaarborgd en een projectleider vrijgemaakt voor het project, zodat vanaf 2017 een doorstart kan worden gemaakt.

Fietsverbinding over de Maas Nederland-België
In 2015 zijn diverse acties ondernomen om het draagvlak voor de ontwikkeling van een brug over de Maas te verbreden. Dit proces heeft in 2016 een vervolg gekregen door de brug opnieuw onder de aandacht te brengen bij de betrokkenen en raakvlakken met andere ontwikkelingen te zoeken waarmee de kansen op subsidies en financierbaarheid in beeld gebracht zijn.
Voor de procesbegeleiding en technische en financiële haalbaarheid is in 2016 door de Raad een bedrag van € 50.000 ter beschikking gesteld.

Toerisme
In 2016 is vanuit de gemeente een actieve bijdrage geleverd aan de toeristische werkgroep Maaskentj. De samenstelling van deze werkgroep is bovendien uitgebreid met leden uit de culturele sector om de verbinding tussen cultuur, erfgoed, recreatie en toerisme te intensiveren. Daarnaast wordt de werkgroep voor een belangrijk deel ondersteund door de expertise van de VVV Zuid-Limburg.

In 2016 is door de toeristische werkgroep Maaskentj een promotiecampagne voorbereid die samen met de vernieuwde toeristische website van de gemeente Stein in het eerste kwartaal van 2017 is gelanceerd. Doel van de campagne is om gezamenlijke promotie, bundeling van informatie en de samenwerking tussen de culturele en toeristische sector te bevorderen.

Indicatoren:

	Begroot 2016	Werkelijk 2016
Aantal km fietsroutes GrensPark Maasvallei	4	0
Participanten Cultureel Erfgoed en Toerisme	10	11

Subdoelstelling IV Vergroten economische slagkracht

Wet en regelgeving
n.v.t.

Vastgesteld beleid
- Strategische toekomstvisie Stein 2011-2021
- Structuurvisie 2015-2025
- Visie Brainport 2020
- Programma werklocaties provincie Limburg
- Provinciaal Omgevingsplan Limburg (2014)
- Limburg Economic Development (2010)

Wat hebben we bereikt ?
- De samenwerking tussen gemeente en bedrijfsleven in Stein is verbeterd en geïntensiveerd.
- Regionale afspraken zijn gemaakt over (nieuw vestiging van) detailhandel.
- Deelname aan Limburg Economic Development: door middel van samenwerking, zowel strategisch als uitvoerend met gemeenten in Zuid Limburg, het bedrijfsleven en het onderwijs, versterkt de gemeente Stein haar positie.
- De bedrijventerreinen van Stein zijn kwalitatief op orde gehouden, de veiligheid op de bedrijventerreinen is onder de aandacht gebracht en de kansen per bedrijventerrein zijn uitvergroot en gepromoot.

Wat hebben we daarvoor gedaan ?
- Economische beleidsplan
- Parkmanagement
- Regionale Detailhandelsvisie
- Intensiveren contacten lokale bedrijfsleven
- Promotie van de economische en toeristische slagkracht

<u>Economische beleidsplan</u>
Om bedrijvigheid te behouden en te versterken is het noodzakelijk om een beleidsplan op te stellen waarin de ambities en doelstellingen van de gemeente Stein op economisch vlak verder worden geconcretiseerd. Het plan is het toekomstig kader om keuzes te maken en te verantwoorden waarmee toekomstige besluiten een beleidsmatig draagvlak krijgen. Het plan zal tot stand komen middels een interactief proces waarbij ondernemers, bedrijven en instellingen intensief worden betrokken. In de visie wordt tevens nadrukkelijk een link gelegd met het Sociale Domein. Het beleidsplan wordt het uitgangspunt voor het economisch beleid van de gemeente voor de periode van 2017 tot 2020.

Voor het opstellen van het economisch beleidsplan is het noodzakelijk dat ondernemers hun input leveren. Een eerste stap hiertoe is gezet tijdens de ondernemersbijeenkomst op 16 maart 2016. Diverse ondernemers hebben hier gebruik gemaakt van de mogelijkheid om zich op te geven om een

bijdrage te leveren aan het opstellen van de economische visie. In juli 2016 is een eerste startbijeenkomst gehouden waarin samen met ondernemers de onderwerpen voor de structuurvisie zijn verkend. Deze thema's zijn in november 2016 in een 2e bijeenkomst verder verdiept. Deze en de resultaten van de krimpdebatten waarin economie als thema benoemd is vormen de input voor het economische beleidsplan. Verder wordt een verbinding gelegd met de sociaal economische agenda en de vrijetijdseconomie.

Parkmanagement
Door interne omstandigheden binnen de stichting Parkmanagement Westelijke Mijnstreek is het nog niet tot een hernieuwde opzet van Parkmanagement gekomen. Wel is vooruitlopend daarop gestart met de (her)certificering in het kader van het Keurmerk Veilig Ondernemen. Dit heeft geresulteerd in een actieplan met maatregelen voor alle bedrijventerreinen.

Regionale Detailhandelsvisie
Het gebruik van de ruimte in de regio Zuid-Limburg verandert. Er is te weinig programma voorhanden om alle leegstaande gebouwen te vullen. Er is een overaanbod aan woningen, winkels, kantoren en maatschappelijke voorzieningen (zoals schoolgebouwen). Daarom dienen strategische keuzes te worden gemaakt, omdat het invullen van alle leegstaande gebouwen en terreinen niet meer realistisch is. Op de schaal van Zuid Limburg is samengewerkt om op ruimtelijk economisch vlak tot keuzes te komen. De samenwerking krijgt vorm in de uitwerking van de intergemeentelijke structuurvisie ruimtelijk economische thema’s Zuid-Limburg. Hierin worden op Zuid-Limburgse schaal afspraken over het terugdringen van het overaanbod op het gebied van detailhandel, kantoren en het faseren van de uitgifte van bedrijventerreinen gemaakt.
Tot aan de vaststelling van deze intergemeentelijke structuurvisie zijn bestuursafspraken gemaakt. Het doel van de intergemeentelijke structuurvisie is o.a. voorzienbaarheid te creëren op plaatsen waar geen detailhandel en kantoren gewenst zijn.
In tegenstelling tot hetgeen in de begroting 2016 is opgenomen, is dan ook geen separate structuurvisie voor het thema detailhandel vastgesteld maar is verder gewerkt aan een integrale visie welke wordt vertaald in de structuurvisie 'Ruimtelijk economische thema's'. Deze zal in 2017 door de 18 gemeenteraden in Zuid-Limburg worden vastgesteld.

Intensiveren contacten lokale bedrijfsleven
In 2016 zijn de contacten met de ondernemers geïntensiveerd. In het kader van het opstellen van het economisch beleidsplan zijn meerdere bijeenkomsten met de ondernemers georganiseerd. Door deel te nemen aan meerdere ondernemersbijeenkomsten en netwerken zijn de contacten met de bestaande relaties behouden maar zijn ook nieuwe contacten met ondernemersnetwerken gelegd.

Promotie van de economische en toeristische slagkracht
Om zowel de economische als ook de toeristische slagkracht van Stein te vergroten is in 2015 een begin gemaakt met de promotie campagne in het kader van "Stein Wil je zien!". Middels deze promotiecampagne worden de "pareltjes" van Stein onder de aandacht gebracht bij ondernemers en burgers in de Westelijke Mijnstreek. In 2016 is de promotie campagne in het kader van "Stein wil je zien!" gecontinueerd met aandacht voor de "parels" van Stein op economisch, toeristisch recreatief en innovatief vlak. Door deze promotie ook in 2016 te continueren en te herhalen is een terugkerende en structurele campagne neergezet waarbij een duidelijk herkenningsmoment (Stein wil je zien!) centraal staat.

Indicatoren:

	Begroot 2016	**werkelijk 2016**
Matching d.m.v. gebruik van de tool vraag- en aanbod bedrijfsgebouwen	>0	0
Werklocaties met Parkmanagement	3	5

Wat heeft het gekost ?

Baten en lasten

Bereikbare en bedrijvige gemeente (x € 1.000)	**Werkelijk** **2016**	**Begroting na wijziging** **2016**	**Primaire begroting** **2016**
Lasten	13.635	13.686	13.500
Baten	4.985	4.930	5.257
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**-8.649**	**-8.756**	**-8.243**
Toevoeging reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	10	10	0
Gerealiseerd resultaat	**-8.639**	**-8.746**	**-8.243**

3.1.4 Programma 'Een dienstverlenende gemeente'

Portefeuillehouders	*Burgemeester M. Leurs-Mordang en Wethouder N. Wingelaar*

Inleiding

Wij willen toegevoegde waarde bieden aan onze klanten. Die toegevoegde waarde is een combinatie van de producten en de diensten die we leveren en de service waarmee we dat doen (wat we leveren en de manier waarop). Wij staan garant voor de kwaliteit van het product of de dienst: deze voldoet aan de richtlijnen die eraan gesteld worden.
Onze service is optimaal. We helpen onze klanten slim, snel, slank en soepel. Slim door alle kanalen open te stellen, de klant kiest. Snel door het hanteren van korte doorlooptijden. Slank door het inrichten van eenvoudige procedures. Soepel door mee te denken, te adviseren en te begeleiden, in het bijzonder daar waar de klant dat nodig heeft, en door datgene wat we weten van de klant optimaal te gebruiken voor de dienstverlening. Daar staat tegenover dat de klant een eigen verantwoordelijkheid heeft. Dat geldt voor de inhoud van zijn vraag of aanvraag, en dat geldt voor zijn gedrag naar ons. We zijn er niet voor om altijd 'ja' te verkopen, maar wel om de weg te wijzen naar wat wel mogelijk is. Of soms om helder en gemotiveerd aan te geven waarom iets gewoonweg niet kan.
Nieuwe ontwikkelingen zoals de drie decentralisaties zorgen voor extra inspanningen en opdrachten voor gemeenten. We hebben de ambitie om een integrale toegang voor het sociaal domein te creëren en daar de dienstverlening voor het sociaal domein integraal uit te voeren.

Stein heeft voldoende kwaliteit om een zelfstandige gemeente te blijven. Het toenemende takenpakket en de decentralisatie van rijkstaken in combinatie met minder middelen nopen tot samenwerking met andere gemeenten. Voor Stein geldt: lokaal wat lokaal kan en regionaal wat regionaal moet. Stein wil hier een krachtige bijdrage aan leveren. De samenwerkingsverbanden op het sociaal domein binnen en buiten de Westelijke Mijnstreek zijn hiervan een goed voorbeeld.

Wij kijken ook nadrukkelijk naar samenwerkingsmogelijkheden met onze inwoners, bedrijven, kennisinstellingen en ketenpartners. We zien samenwerking als een voorwaarde om onze doelstelling: zelfstandig blijven en de dienstverlening aan burgers te verbeteren te realiseren.

Relatie met coalitieprogramma

Coalitieakkoord 2014-2018
De voor dit programma relevante speerpunten uit het coalitieakkoord 2014-2018 'Besturen met creativiteit, improvisatie en innovatie' zijn:

- Het toenemende pakket en de decentralisatie van rijkstaken in combinatie met minder middelen nopen tot samenwerking met andere gemeenten. Voor Stein geldt: lokaal wat kan en regionaal wat regionaal moet. Stein wil hieraan een krachtige bijdrage leveren.
- Om de openbare ruimte op de gewenste kwaliteit te onderhouden is het op sommige plekken nodig eenmalige impulsen te geven om de gewenste kwaliteit in eerste aanleg te bereiken. Dit is vooral het geval bij de algemene begraafplaatsen waarvoor de normering A kwaliteit geldt. Hiervoor is in het coalitieakkoord 2014-2018 een incidenteel budget van € 500.000 opgenomen.

Coalitieakkoord 2016-2018
De voor dit programma relevante speerpunten uit het coalitieakkoord 2016-2018 "Iedereen doet mee" zijn:

- Relatie met de burgers.
  Een goede communicatie tussen de gemeente en inwoners is essentieel en kan in het huidige tijdperk op vele manieren met als uitgangspunt dat de gemeente er is voor haar inwoners en niet andersom.
- Intergemeentelijke samenwerking.
  Doordat er vanuit het rijk steeds meer taken bij de gemeente worden ondergebracht ontkomt de gemeente niet aan een algehele heroverweging van haar visie op intergemeentelijke samenwerking. De gemeenten Beek, Schinnen, Sittard-Geleen en Stein hebben een lange gezamenlijke traditie op het gebied van samenwerking en daarom hebben wij die gemeenten uitgenodigd om een volgende stap te zetten in de gemeentelijke samenwerking en de mogelijkheden voor intensieve, integrale ambtelijke samenwerking te verkennen.

Wat willen we bereiken ?

Hoofddoelstelling:

''Stein investeert in een baanbrekende samenwerking in en tussen de kernen én met de regio Westelijke Mijnstreek "

Subdoelstelling I Dienstverlening centraal

" Stein biedt haar (digitale) dienstverlening dicht bij de burgers aan"

Subdoelstelling II Regionale samenwerking

"Stein vergroot haar (digitale) samenwerking op (eu)regionale schaal: op strategisch niveau als onderdeel van Zuid Limburg, op uitvoerend niveau door de samenwerking op Westelijke Mijnstreek niveau te concretiseren"

Subdoelstelling III actief eigenaarschap

"Stein stimuleert actief eigenaarschap van burgers en ondernemers bij toekomstige ontwikkelingen in de kernen"

Subdoelstelling IV Lokale initiatieven ondersteunen

"Stein stimuleert en ondersteunt lokale initiatieven, die bijdragen aan wat we in de toekomst willen bereiken"

Subdoelstelling I Dienstverlening centraal

Wet en regelgeving

- Kieswet
- Wet Basisregistratie personen (BRP)
- Boek I BW- burgerlijke stand
- Wet Basisregistratie Lonen, Arbeidsverhoudingen en Uitkeringen (BLAU)
- Wet Basisregistratie Ondergrond (BRO)

Vastgesteld beleid

- Coalitieakkoord 2014-2018 "Besturen met creativiteit, improvisatie en innovatie".
- Coalitieakkoord 2016-2018 "Iedereen doet mee"
- Communicatieplan (november 2010).
- Programmaplan Dienstverlening Centraal 2010-2015 (december 2010).
- Visie op dienstverlening 2011-2015 (3 mei 2011).
- Beleidsplan documentaire informatievoorziening (8 november 2011).
- Beleidsplan informatiebeveiliging (7 januari 2014).
- Beleidsplan automatisering (10 juni 2014).
- Huwelijksbeleid (2015)
- Verordening op het beheer en het gebruik van de begraafplaatsen voor de gemeente Stein 2011 (2010)

Wat hebben we bereikt ?

Als gemeente willen we onze dienstverlening aan burger en ondernemer faciliteren omdat de moderne burger steeds meer behoefte heeft aan een klantgerichte, efficiënte en dienstverlenende overheid. Daarnaast kunnen we ook kosten besparen en efficiënter werken. Daarvoor heeft de gemeente Stein tot en met 2015 het programma Dienstverlening Centraal gerealiseerd. In 2016 zijn de resterende projecten van het programma Dienstverlening Centraal in de lijn geplaatst en daarmee is dit programma als zodanig afgesloten. De verbeteringen die in 2016 op het gebied van dienstverlening zijn doorgevoerd worden hieronder verder toegelicht.

Wat hebben we daarvoor gedaan ?

- Werken op afspraak
- Dienstverlening Burgerzaken
- Digitale dienstverlening

- Klant Contact Centrum
- Kwaliteitsimpuls begraafplaatsen
- Lijkbezorging door gemeente
- Visie op dienstverlening 2016-2020
- Informatiebeleidsplan
- Digitalisering vergunningen
- Verplichtingenadmistratie/managementinformatie
- NHR(handelsregister)
- Digikoppeling
- Koppeling met andere applicaties

Werken op afspraak
De burgerzaken-producten zijn op afspraak sinds december 2014 en dit verliep in 2016 prima. Burgers kunnen online zelf hiervoor een afspraak inplannen. Daartoe wordt gebruik gemaakt van de applicatie G-plan. Met vluchtelingenwerk zijn de mogelijkheden bekeken om met behulp van deze applicatie ook op afspraak te gaan werken. Echter leent de doelgroep zich niet voor online-afspraken. Voor hen is wel een mogelijkheid in outlook gecreëerd, zodat de medewerkers van vluchtelingenwerk en de receptioniste wel de afspraken kunnen noteren en vluchtelingenwerk toch op afspraak is kunnen gaan werken. Werkzaamheden van enkele teams/afdelingen lenen zich niet om met dit afsprakensysteem te werken in verband met frequentie en efficiency van de afspraken.

Dienstverlening Burgerzaken
Om verbetering van de dienstverlening voor burgers te realiseren zijn in 2016 een cashautomaat en een afsprakenzuil aangeschaft. De cashautomaat vervangt de contante betalingen aan de balies, waardoor er aan de balies geen contant geld meer hoeft te zijn. Dit levert efficiencywinst op, omdat er minder handelingen nodig zijn. De afsprakenzuil is een zuil die de bonnen produceert voor de burger die een afspraak hebben. Ook geeft de zuil de mogelijkheid voor het inplannen van nieuwe afspraken. Dit zorgt voor minder wachttijd aan de receptie, waardoor de dienstverlening wordt geoptimaliseerd.

Digitale dienstverlening
De implementatie van i-burgerzaken heeft in 2016 plaatsgevonden. Na afronding van dit project kan de Steinse burger digitaal aangiftes van overlijden, geboorten en huwelijken doen. De medewerkers kunnen met dit systeem de aktes digitaal opmaken. In verband met strenge DigiD audit eisen vindt de gebruikmaking van dit systeem door de burger in het eerste halfjaar van 2017 plaats.
In 2016 was het wel al mogelijk om uittreksels aan te vragen en verhuizingen door te geven middels DigiD.

Klant Contact Centrum
De bereikbaarheid van het KCC is essentieel en in 2016 niet optimaal, gelet op de verouderde telefooncentrale. Aanschaf en ingebruikname van een nieuwe telefooncentrale geschiedt medio 2017 waardoor de bereikbaarheid van het KCC zal verbeteren.

Kwaliteitsimpuls begraafplaatsen
In 2015 is gestart met het voorbereiden van de herinrichting van de begraafplaatsen, waarbij rekening is gehouden met het ruimen van vervallen graven. In 2016 zijn de werkzaamheden verband houdend met het ruimen van de vervallen graven afgerond. Parallel aan de voorbereidingen van de herinrichting is in 2016 een analyse van de drie begraafplaatsen opgesteld. Resultaat van deze analyse zijn adviezen ten aanzien van de toekomstige exploitatie en beleid. Enkele adviezen hebben betrekking op de inrichting van de begraafplaatsen en zijn verwerkt in de herinrichtingsplannen. Ook zijn de opmerkingen gemaakt tijdens de inloopavond over de herinrichting begraafplaatsen verwerkt in de plannen. In de periode januari 2017 tot juni 2017 zal de uitvoering ter hand genomen worden.

Lijkbezorging door de gemeente
De kosten voor lijkbezorging door de gemeente zijn in 2016 toegenomen. Door toename van euthanasie zijn extra kosten gemaakt. Hierbij moet namelijk altijd een GGD-schouwarts bij worden ingeschakeld en is wettelijk bepaald dat de kosten van de GGD-schouwarts door de gemeente worden betaald. In 2016 heeft tussentijds een bijstelling van het budget met € 5.700 plaatsgevonden, hetgeen echter niet toereikend is geweest.

Visie op dienstverlening 2016-2020
In 2010 is in het kader van Dienstverlening Centraal (DVC) een Dienstverleningsconcept opgesteld, gebaseerd op het toen actuele principe 'de Overheid geeft Antwoord'. Dit dienstverleningsconcept is in 2016 ambtelijk geëvalueerd. De in- en externe ontwikkelingen in het kader van dienstverlening aan de burger zijn in beeld gebracht. Deze input wordt gebruikt voor de herijking van onze visie op Dienstverlening.

Informatiebeleidsplan
Doelstelling was om in 2016 de huidige beleidsplannen te evalueren zodat in 2017 nieuwe beleidsplannen opgesteld konden worden. Door herprioritering van de werkzaamheden in verband met de wettelijke taken van informatiebeveiliging en privacy zijn deze werkzaamheden in zijn totaal doorgezet naar 2017. In de eerste helft van 2017 zullen nieuwe beleidsplannen opgesteld worden.

Project informatiebeveiliging
In 2016 is conform het bedrijfsplan 2016-2019 gestart met de structurele borging van informatiebeveiliging en privacy binnen onze organisatie. Hiervoor geldt de wettelijke grondslag op basis van de baseline informatiebeveiliging gemeenten, de wet bescherming persoonsgegevens en de Algemene verordening gegevensbescherming die per 25 mei 2018 van kracht wordt.

Om hier uitvoering aan te geven is per 1 april 2016 een tijdelijke Chief Information Security Officer (verder genoemd de CISO) benoemd door het college van B&W. De CISO is gestart met de realisatie van het implementatieplan informatiebeveiliging 2016. Dit heeft geresulteerd in:

- De structurele borging van Suwinet
- Het opstellen van het informatiebeveiligingsbeleid 2016-2018
- Het inrichten van de beveiligingsorganisatie
- De implementatie van de wet meldplicht datalekken
- Het opstellen van wachtwoordbeleid
- Het opstarten van de bewustwordingscampagne informatieveiligheid: "Mind Your Step"
- De implementatie van een informatie beveiligingsmanagementsysteem

Wat betreft privacy heeft dat geresulteerd in het opstellen van een startnotitie privacybescherming en het uitvoeren van een aantal workshops als basis voor het opstellen van privacybeleid en een implementatieplan privacy in 2017.

Voor het uitvoeren van de werkzaamheden die voortkwamen uit het implementatieplan informatiebeveiliging is in 2016 een bedrag van € 90.000 geraamd om een 1e aanzet te maken met de hiervoor benodigde werkzaamheden. Dit bedrag was nodig voor externe ondersteuning op het gebied van informatiebeveiliging, software en licenties, opstellen privacybeleid, bewustwordingstraject, DigiD audit.

Digitalisering vergunningen
Het project, digitalisering van de APV vergunningen, is in 2016 uitgevoerd. Burgers en bedrijven kunnen nu 24 uur per dag, 7 dagen per week, alle vergunning binnen het taakveld van het team Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) digitaal aanvragen (Wabo en APV-vergunningen). Op gemeentelijk niveau kan er digitale dossieropbouw en buitentoezicht plaatsvinden. Het beoogde resultaat door over te stappen van analoog naar digitaal werken is dat er meer inzicht en grip verkregen wordt op de beschikbare gegevens behorende bij een vergunningaanvraag, verbetering van de dienstverlening en bedrijfsvoering doordat er effectiever en klantvriendelijker kan worden gewerkt, waardoor er tijdswinst kan wordt geboekt.
Daarnaast is het project een 1e aanzet in de aanloop van het veranderende ICT landschap in het kader van de nieuwe omgevingswet, welke naar verwachting begin 2019 van kracht zal zijn.

Er is echter nog enige nazorg noodzakelijk (waaronder koppelingen met bestaande applicaties). Het project loopt derhalve door naar 2017, waarin wij de handhavings-/toezichttaken mobiel beschikbaar maken (in verband met het uitvoeren van deze taken buitenshuis) en het externe documentmanagementsysteem koppelen met een applicatie voor versie- en documentbeheer.

Verplichtingenadministratie/managementinformatie
In december heeft Stein als eerste gemeente een contract getekend voor het kwartiermakerschap voor smart Finance. Door het sterk vereenvoudigen van bedrijfsprocessen gaan gemeenten aanzienlijk efficiënter werken op het gebied van budgetbewaking, verplichtingenadministratie en

crediteurenadministratie. De gemeente Stein gaat gezamenlijk met andere kwartiermakers en PinkRoccade de 1.0 versie van deze nieuwe financiële software bepalen, testen en implementeren. Op dit moment zijn er 2 kwartiermakers. PinkRoccade heeft 3 kwartiermakers nodig alvorens te starten met dit project.

NHR(handelsregister)
In 2016 is het project NHR afgerond. De gemeente Stein is aangesloten op het Nationaal Handelsregister, voor het opvragen van kamer van koophandelsgegevens.

Digikoppeling
Digikoppeling is een ondersteunend project aan andere projecten. Het afgelopen jaar zijn er twee digikoppelingen gerealiseerd. Een voor het koppelen aan het omgevingsloket online (OLO) en een voor het aansluiten op het Nationaal Handelsregister.

Klachtenregistratie
Het Klachtenafhandelingssysteem moet passen binnen de visie dienstverlening. Deze visie wordt vastgesteld in 2017.

Koppeling met andere applicaties
Koppeling met andere applicaties is ondersteunend aan andere projecten en dient voor het realiseren van koppelvlakken tussen applicaties en de centrale gegevensverzameling. In 2016 zijn er een aantal koppelvlakken gerealiseerd voor de vergunningen applicatie en de applicaties bij burgerzaken.

Subdoelstelling II Regionale samenwerking

Wet en regelgeving

- Gemeentewet
- Provinciewet
- Wet gemeenschappelijke regelingen
- Burgerlijk wetboek
- Overige specifieke wetgeving m.b.t. het gemeentelijk takenpakket en / of gemeentelijke samenwerking (zoals Jeugdwet, Participatiewet, Wet collectieve preventie volksgezondheid)

Vastgesteld beleid

- Coalitieakkoord 2014-2018 “Besturen met creativiteit, improvisatie en innovatie”.
- Coalitieakkoord 2016-2018 "Iedereen doet mee"

Wat hebben we bereikt ?
Samenwerking met andere gemeenten, inwoners, bedrijven, ketenpartners en kennisinstellingen moet leiden tot een verbetering van de kwaliteit, vergroting en binding van kennis en kunde, een efficiëntere inzet van mensen en middelen, een toename van de democratische legitimatie en toename van de bestuurskracht.

Wat hebben we daarvoor gedaan ?
Naar aanleiding van een overleg van burgemeesters en gemeentesecretarissen van de Westelijke Mijnstreek is een ambtelijke werkconferentie georganiseerd met de managementteams van de gemeenten Beek, Stein en Sittard-Geleen. Deze werkconferentie heeft de notitie "Kansen voor de Westelijke Mijnstreek" opgeleverd, waarin de resultaten in de vorm van een inventarisatie van mogelijkheden tot samenwerking tussen de gemeenten zijn verwoord. De notitie heeft bouwstenen opgeleverd voor de bestuurlijke discussie over gemeentelijke samenwerking.

Vervolgens is bestuurlijk ingestemd met de uit te dragen lijn (die vertaald is in een Bestuursopdracht):
1) De gemeente Stein blijft bestuurlijk zelfstandig;
2) We werken op basis van gelijkwaardigheid (dit geldt ook voor de verdeling van de kosten);
3) Geen actieve participatie gewenst met inwoners ten aanzien van samenwerking.
4) Ten aanzien van ambtelijke samenwerking is alles bespreekbaar.

Verdere uitwerking van de bestuursopdracht vindt in 2017 plaats.

Subdoelstelling III Actief eigenaarschap
Deze subdoelstelling komt in meerdere of mindere mate ook voor in de overige programma's. Deze subdoelstellingen worden in andere onderdelen van deze begroting ingevuld. Bijvoorbeeld programma I (Dorpsontwikkelingsplannen (DOP)), III en V. Bij de Wet maatschappelijke ondersteuning geeft het college hier al uitvoering aan. Ook draagt het college deze boodschap uit rondom thema's als veiligheid (uw zorg, onze zorg), Wmo en DOP.
Deze subdoelstelling komt terug binnen de maatschappelijke discussie over accommodatiebeleid, subsidiebeleid en dergelijke.

Subdoelstelling IV Lokale initiatieven ondersteunen
Deze subdoelstelling komt in meerdere of mindere mate ook voor in de overige programma's. Deze subdoelstelling wordt door de voorliggende begroting ingevuld. Hier ligt een nauwe relatie met subdoelstelling III van dit programma en de uitgangspunten van de Strategische Toekomstvisie 2011-2021 zoals o.a. verwoord in Programma I en Programma V, subdoelstelling III. In feite vindt in deze programma's de concretisering plaats.
Er worden nog geen specifieke voorstellen gepresenteerd om de hier genoemde subdoelstelling nader in te vullen. Dit is een opgave die in de toekomst wordt opgepakt.

Wat heeft het gekost ?

Baten en lasten

Dienstverlenende gemeente (x € 1.000)	**Werkelijk 2016**	**Begroting na wijziging 2016**	**Primaire begroting 2016**
Lasten	2.368	2.336	2.168
Baten	1.025	947	1.002
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**-1.343**	**-1.389**	**-1.166**
Toevoeging reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	76	76	76
Gerealiseerd resultaat	**-1.267**	**-1.314**	**-1.091**

3.1.5 Programma 'Een samenleving die trots en bewust is van haar eigen kwaliteit'

Portefeuillehouders	*Burgemeester M. Leurs-Mordang en Wethouder R.C.M. Mulken v. - Lingen v.*

Inleiding

In haar strategische toekomstvisie heeft de gemeente Stein uitgesproken dat zij wil werken aan een samenleving die trots en bewust is van haar eigen kwaliteiten. De afgelopen jaren hebben we gewerkt aan sociale vitale dorpen, aan een aantrekkelijke fysieke leefomgeving en zeker ook aan het versterken van het economisch profiel van de gemeente. In 2016 hebben we de eerste stappen gezet om de promotie van Stein goed op te pakken.

Relatie met coalitieprogramma

Coalitieakkoord 2014-2018

De samenleving verandert in een participatiesamenleving. Burgers komen zelf met initiatieven en vragen de overheid een rol te spelen.
"De gemeente is er voor de burger en niet andersom". Hierbij past het streven om naar buiten te kijken, de burgers serieus te nemen en trots te zijn op de goede dingen die Stein te bieden heeft.
De dialoog aangaan met betrokken inwoners, het kunnen uitleggen van standpunten en besluiten en verantwoording afleggen horen bij de moderne gemeente, die Stein wil zijn.

Coalitieakkoord 2016-2018

In het nieuwe coalitieakkoord "iedereen doet mee" wordt nog meer de nadruk gelegd op het zichtbaar maken van al het moois dat de gemeente Stein te bieden heeft en daarmee niet alleen de recreatieve aantrekkingskracht te vergroten, maar ook de trots onder inwoners te versterken. Waarbij specifieke aandacht uitgaat naar het leggen van verbindingen tussen de bijzondere plekken in onze gemeente (cultureel erfgoed, landschapselementen) en evenementen en het versterken van de strategische communicatie. Waarbij ook het groenstructuurplan een relevante rol speelt. In het kader van *'Iedereen doet mee'* wordt hierbij nadrukkelijk de samenwerking met inwoners gezocht en specifiek met werkgroepen als werkgroep Maaskentj.

Wat willen we bereiken ?

Hoofddoelstelling:

"Stein investeert in bewustwording van haar eigen kwaliteiten en draagt die met trots uit"

Subdoelstelling I naar buiten

"Stein verbetert zijn externe gerichtheid"

Subdoelstelling II: Promotie en motto

"Stein pakt de promotie van de gemeente op onder het motto 'Stein… wil je zien' en door de ligging van Stein in de Maasvallei als onderscheidende identiteit ten opzichte van de rest van Zuid Limburg"

Subdoelstelling III bestuurskracht

"Stein toont daadkracht en bestuurskracht"

Subdoelstelling I Externe gerichtheid

Vastgesteld beleid

- Eigenkrachtvisie
- Strategische Toekomstvisie
- Ruimtelijke Structuurvisie
- Coalitieakkoord 2014-2018 "Besturen met creativiteit, improvisatie en innovatie".
- Coalitieakkoord 2016-2018 "Iedereen doet mee"

Wat hebben we bereikt ?
Deze subdoelstelling komt in meerdere of mindere mate ook voor in de overige programma's van deze begroting. Bijvoorbeeld in programma I (Dorpsontwikkelingsplannen (DOP)) en in programma II de structuurvisie en de Strategische Toekomstvisie gemeente Stein.

De krimpvisie/eigenkrachtvisie wordt toegelicht in de paragraaf "Krimp".

Wat hebben we daarvoor gedaan ?
De gemeente werkt met de DOPsgewijze aanpak aan sterke en trotse gemeenschappen, en stimuleert daarmee dat inwoners hier zelf invulling aan geven. In 2016 hebben we er alles aan gedaan om dit verder te versterken, door inzet van 1Stein, onze website, ondersteuning door inzet ambtenaren en bestuurders en het Eigen kracht pilot budget.

Subdoelstelling II Stein wil je zien

Vastgesteld beleid
- Strategische toekomstvisie
- Ruimtelijke structuurvisie
- Coalitieakkoord 2014-2018 "Besturen met creativiteit, improvisatie en innovatie".
- Coalitieakkoord 2016-2018 "Iedereen doet mee"

Wat hebben we bereikt ?
Het vergroten van de bekendheid van de troeven van onze gemeente in de regio, zoals bijvoorbeeld de uitstekende logistieke bereikbaarheid, de hoogwaardige recreatieve voorzieningen, unieke cultuurhistorische kenmerken en de bijzondere landschapsprojecten. Dit moet leiden tot een versterking van zowel het toeristisch als het economisch profiel van onze gemeente.

Wat hebben we daarvoor gedaan ?
Onder het motto 'Stein… wil je zien' zijn in 2016 de eerste stappen gezet op toeristisch recreatief gebied en het bundelen van toeristische informatie alsmede evenementen. Hiervoor is een intensieve samenwerking tot stand gebracht met het Project Cultureel Erfgoed, de toeristische werkgroep Maaskentj en het strategisch communicatiebeleid vanuit de gemeente. Het in ontwikkeling zijnde Rivierpark Maasvallei is daarbij als een groot grensoverschrijdend toeristisch potentieel meegenomen.

Ook is de gemeente in 2016 in gesprek gegaan met ondernemers om te komen tot een economische visie. Het optimaliseren van een goed ondernemersklimaat is daarbij het uitgangspunt geweest en toerisme/vrijetijdseconomie kreeg daarbij extra de aandacht.

Parallel hieraan werd vanuit het strategisch communicatiebeleid van de gemeente ingezet op het aanscherpen van het overall profiel van de gemeente Stein en de daarmee gekoppelde belofte richting de doelgroepen; bewoners (en potentiële bewoners), ondernemers en bezoekers. Hiermee moet antwoord worden gegeven op de vraag: 'Waarom wil je Stein zien?' Een sterk, authentiek merk is namelijk een voorwaarde voor het realiseren van de gewenste aantrekkingskracht en het schetst de kaders en legt een verbinding voor de verdere toeristische en economische promotie.

Subdoelstelling III Daadkracht en bestuurskracht

Wet en regelgeving
- Grondwet
- Gemeentewet
- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Vastgesteld beleid
- Verordening artikel 212 e.v. Gemeentewet
- Strategische toekomstvisie Stein 2011-2021
- Financiële verordening (januari 2014)
- Verordening doelmatigheid en doeltreffendheid (februari 2008)

- Gezamenlijke Rekenkamercommissie gemeenten Sittard-Geleen en Stein (mei 2014)
- Beleidsnota verbonden partijen (februari 2014)
- Nota risicomanagement (februari 2014)
- Controleprotocol (maart 2016)
- Coalitieakkoord 2014-2018 “Besturen met creativiteit, improvisatie en innovatie”.
- Coalitieakkoord 2016-2018 "Iedereen doet mee"

Wat hebben we bereikt ?
Een aanzet tot bestuurlijke cultuurverbetering, en een sluitende meerjarenraming met een gezonde financiële positie. Dat zijn de doelstellingen waardoor het college en raad zich hebben laten leiden in hun voorstellen en besluitvorming.

Wat hebben we daarvoor gedaan ?
- Financiële ruimte scheppen
- Behandelen rekenkameronderzoeken
- Scholing/cultuurverbetering bestuur
- Implementeren raadsinformatiesysteem
- Vaststellen raadsplanning 2017
- Voorziening wethoudersuitkeringen
- Voorziening wachtgeld verplichtingen voormalig personeel
- Voorziening bovenformatieven
- Voorziening pensioenen (oud)wethouders
- Nieuwe coalitie
- Commissiestructuur
- Thema's

Financiële ruimte scheppen
Het college staat voor een zorgvuldig financieel beleid waarin structureel meerjarig baten en lasten in evenwicht zijn. Het beleid is erop gericht onttrekkingen aan de algemene reserve, ter afdekking van tekorten, te minimaliseren. Dit betekent dat het huishoudboekje van de gemeente structureel in balans moet zijn.
Er is gewerkt aan een realistische begrotingstechnische basis door kritisch te kijken naar de haalbaarheid van de bezuinigingen en de ontschotting van de 3D budgetten tegelijk met het hier naar toe overhevelen van de volledige participatiekosten (voor 2017 en 2018).Ook zijn de investeringen kritisch tegen het licht gehouden. Verdere strakke sturing op de financiële processen en haalbaarheid van ambities is geboden.
Operationeel is een langlopende geldlening afgesloten tegen een gunstig tarief en zijn een aantal bezuinigingen doorgevoerd waarmee de lasten structureel omlaag konden worden gebracht.

Behandelen rekenkameronderzoeken
In 2016 heeft de raad over een tweetal rapporten van de rekenkamercommissie een besluit genomen. Het betreft een onderzoek 'Vooronderzoek probleemstelling, urgentie en verwachtingen Steinerbos. Dit rapport heeft de raad ter kennisgeving aangenomen in de vergadering van de raad van 20 oktober 2016. Een derde onderzoek, te weten een onderzoek naar het subsidiebeleid, aangeboden in 2015, heeft in de vergadering van de raad van 24 maart 2016 tot besluitvorming geleid. De raad heeft de conclusies van het rapport onderschreven en besloten de aanbevelingen van het rapport over te nemen.

Scholing/cultuurverbetering bestuur
In het kader van de cultuurverbetering heeft de Raad de heer Costongs ingeschakeld om de vergadercultuur van de raad en zijn commissies te observeren. Zijn conclusies heeft de Raad overgenomen en deze zijn vertaald in een aantal praktische verbeteringen ten behoeve van de vergadering van zowel de Raad als de raadscommissies.

Implementeren raadsinformatiesysteem
Met ingang van 1 januari 2016 heeft de raad, zonder problemen en naar tevredenheid van de Raad en raadscommissies, de stap gezet naar papierloos vergaderen.

Vaststellen raadsplanning 2017
De raadsplanning voor 2017 is op gebruikelijke wijze door de Raad vastgesteld.

Voorziening wethoudersuitkeringen
De voorziening wethoudersuitkeringen is geactualiseerd op basis van de op 31 december 2016 bestaande inzichten en toereikend geacht tot 1 januari 2018.
Op basis van mutaties in 2016 binnen het college van burgemeester en wethouders was een aanvullende storting van € 106.500 noodzakelijk.

Voorziening wachtgeld verplichtingen voormalig personeel
De voorziening wachtgeldverplichtingen voormalig personeel is geactualiseerd op basis van de op 31 december 2016 bestaande inzichten en toereikend geacht tot 1 januari 2018.
Als gevolg van het vervallen van eerder geraamde verplichtingen in meerjarig perspectief heeft een vrijval in de voorziening plaatsgevonden van € 58.500.

Voorziening bovenformatieven
De voorziening bovenformatieven is geactualiseerd op basis van de op 31 december 2016 bestaande inzichten en toereikend geacht tot 1 januari 2018.
Op basis van enerzijds benoeming bovenformatieve medewerker op reguliere functie en anderzijds langere doorloop van loonkosten in meerjarig perspectief was een aanvullende storting van € 21.500 noodzakelijk.

Voorziening pensioenen (oud)wethouders
De Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) regelt de toekenning van een ontslaguitkering en van pensioen aan politieke ambtsdragers en pensioen aan hun nabestaanden. Reeds jaren bestaan er plannen voor een landelijk APPA-fonds (volgens huidige planning op zijn vroegst 1 januari 2021). Op het moment dat dit landelijke APPA-fonds is gerealiseerd zal de gemeente Stein de volledige bijbehorende reservewaarde moeten overdragen aan het landelijke APPA-fonds.

Door PROAmbt zijn (namens de gemeente Stein) de benodigde reservewaarden van de pensioenopbouw berekend die, op basis van de op 31 december 2016 bestaande situatie en inzichten.

Op basis van de door PROAmbt berekende reservewaarden van de pensioenopbouw is een aanvullende storting in de voorziening noodzakelijk. Dit komt met name door de gewijzigde (lage) rekenrente en mutaties het college van burgemeester en wethouders.
Daarom is een aanvullende storting van € 621.000 noodzakelijk.

Nieuwe coalitie
Vlak voor het zomerreces is de coalitie van de fracties CMB, DOS en CDA gevallen op de besluitvorming rondom het centrumplan. Als gevolg hiervan is wethouder Fiddelers (CMB) met onmiddellijke ingang teruggetreden.
De zomerperiode is gebruikt om een nieuwe coalitie te sluiten. Dit heeft geleid tot een nieuwe coalitie bestaande uit de fracties DOS, CDA, G!NA en SB. In het nieuwe coalitieakkoord 'Iedereen doet mee' zijn de uitgangspunten van beleid van de nieuwe coalitie vastgelegd. Het nieuwe College is aangetreden in de raadsvergadering van oktober 2016. Als nieuwe wethouders zijn aangetreden de heer A. Roest die namens het SB is toegetreden tot het college van B&W en Mw. R. van Mulken - van Lingen. Zij heeft de overstap gemaakt vanuit de Raad naar het college waarmee de fractie G!NA uit de raad verdween.

Commissiestructuur
In 2016 is in de setting van een raadscommissievergadering ervaring opgedaan met het werken volgens het principe van 'Beeldvorming /Oordeelsvorming / Besluitvorming.
Daarnaast heeft een werkgroep uit de raad de opdracht opgepakt om een alternatief te ontwikkelen voor de klassieke commissiestructuur. Dit heeft geleid tot een voorstel waarin de voorbereiding van de raad volgens het eerdergenoemde BOB-principe wordt uitgewerkt.

Thema's
De raad heeft ten aanzien van de onderstaande thema's in raadsessies kaders aangeven over de voortgang
- Toekomst Steinerbos: Met het aantreden van een nieuwe coalitie is de in het voorjaar ingezette koers bijgesteld.
- Samenwerking, Kerntaken: De raad heeft in een raadsconferentie aangegeven de samenwerking in de regio te ondersteunen en heeft een raadsconferentie gewijd aan de kerntaken van de gemeente.
- Krimp / investeringsplan: De nieuw aangetreden coalitie heeft Krimp als één van de speerpunten van het beleid gepresenteerd. In een raadsconferentie d.d. 7 december heeft de raad aangeven welke aandachtspunten concreet uitgewerkt moeten worden. Het investeringsplan is onlosmakelijk verbonden aan de conclusies/uitkomsten van het debat.
- Financiën: De rekeningcommissie van de Raad heeft kennis genomen van de contouren om de P&C-cyclus te vereenvoudigen c.q. te stroomlijnen. De rekeningcommissie heeft aangeven deze koers te ondersteunen maar wacht het uiteindelijke voorstel af.
- In een aantal sessies heeft een werkgroep uit de Raad zich gebogen over het op stellen van een nieuwe gedragscode voor de raad. Daarnaast is gewerkt aan een praktische 'handleiding' hoe te handelen bij vermeende schending van de integriteit.

Wat heeft het gekost ?

Baten en lasten

Trots en bewust van haar eigen kwaliteit (x € 1.000)	**Werkelijk 2016**	**Begroting na wijziging 2016**	**Primaire begroting 2016**
Lasten	5.063	4.417	3.825
Baten	86	82	53
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**-4.977**	**-4.335**	**-3.772**
Toevoeging reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-4.977**	**-4.335**	**-3.772**

3.1.6 Algemene dekkingsmiddelen

Inleiding
In deze paragraaf zijn baten en de daaraan gerelateerde lasten opgenomen, die geen directe relatie hebben met de programma's. Onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht van de algemene dekkingsmiddelen.

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Lokale heffingen	5.363	5.390	5.200
Algemene uitkeringen	35.328	34.994	34.420
Dividend	622	629	298
Saldo financieringsfunctie	252	190	190
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.414	1.011	591
Onvoorzien	0	-43	-134
Totaal	**42.978**	**42.171**	**40.566**

Lokale heffingen
De lokale heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. De gemeente Stein kent de volgende niet bestedingsgebonden heffingen.

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Hondenbelasting	208	200	206
Invordering lokale heffingen	0	0	0
OZB niet woningen	0	0	0
OZB woningen	0	0	0
OZB-eigenaren	4.374	4.403	4.276
OZB-gebruikers	660	686	617
Toeristenbelasting	121	101	101
Totaal	**5.363**	**5.390**	**5.200**

Algemene uitkering
Het gemeentefonds is een fonds op de Rijksbegroting waaruit de gemeenten jaarlijks een algemene uitkering ontvangen. Van verschillende ministeries krijgen gemeenten ook specifieke uitkeringen om specifieke taken te vervullen. Denk hierbij aan de middelen voor het verstrekken van bijstandsuitkeringen welke van het ministerie van Sociale Zaken en werkgelegenheid worden ontvangen .
In de besteding van de algemene uitkering is gemeente vrij, er staan echter wel wettelijke taken tegenover. Over de besteding hoeft geen verantwoording aan het Rijk te worden afgelegd. De algemene uitkering is voor gemeenten de belangrijkste vrij besteedbare inkomstenbron.
Het gemeentefonds bestaat uit een algemene uitkering en diverse decentralisatie- en integratie uitkeringen

(* € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016
Algemene uitkering	**18.287**	**18.232**
Brede school combinatiefunctionaris	67	67
Peuterspeelzaalwerk	43	43
Huishoudelijke hulp toelage	396	396
Voorschoolse voorziening peuters	11	11
Verhoogde asielinstroom partieel effect	151	0
Verhoogde asielinstroom participatie en integratie	84	**0**
Totaal decentralisatie uitkering	**752**	**517**

Wet maatschappelijke ondersteuning	2.185	2.188
Provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving	130	130
Decentralisatie AWBZ naar WMO	3.999	4.003
Decentralisatie jeugdzorg	5.138	5.133
Decentralisatie participatie	4.791	4.791
Totaal integratie uitkering	**16.243**	**16.245**
Voorgaande jaren	**46**	**0**
Totaal	**35.328**	**34.994**

Dividend
De gemeente heeft aandelen in vennootschappen. Door enkele vennootschappen wordt dividend uitgekeerd. In onderstaand overzicht is een specificatie van de belangrijkste baten (dividend) en lasten van de aandelen opgenomen.

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Dividend Enexis, Attero en B.N.G.	643	650	319
Financieringslasten	-21	-21	-21
Totaal	**622**	**629**	**298**

Saldo financieringsfunctie
Dit betreft voornamelijk het saldo van de rente over de eigen financieringsmiddelen en het saldo van de toegerekende rente aan de producten van de programma's.

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Saldo financieringsfunctie	252	190	190
Totaal	**252**	**190**	**190**

Overige algemene dekkingsmiddelen

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting
Stelposten	0	-28	-589
Saldo kostenplaatsen	80	-294	0
Bespaarde rente	1.334	1.334	1.181
Overige financiële middelen	0	0	0
Totaal	**1.414**	**1.011**	**591**

Stelposten:
Deze stelposten zijn niet rechtstreeks aan een programma toe te wijzen. In de loop van het jaar worden stelposten functioneel verantwoord bij de diverse programma's en komen daarmee als stelpost te vervallen.

Saldo kostenplaatsen:
Om te komen tot een toerekening van de interne kosten aan de producten op de programma's wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde kostenverdeelstaat.
De indirecte kosten, verzameld op de kostenplaatsen, worden op basis van diverse maatstaven verdeeld over de producten/programma’s. Hogere of lagere doorbelasting vanuit de kostenplaatsen heeft een hogere of lagere belasting op de programma’s tot gevolg. De hieruit voortvloeiende afwijkingen op die programma’s zijn in de programmarekening toegelicht.
Deze verdeling vindt plaats op basis van vooraf berekende tarieven (= tarief volgens de primaire begroting). Naast een doorbelasting op basis van uren vindt ook doorbelasting plaats op basis van werkelijk gebruik (m2, bezetting, aantal FTE´s, beeldschermen, handelingen of inwoners).

Bespaarde rente:
Het eigen vermogen wordt gebruikt als financieringsbron. De beschikbaarheid van het eigen vermogen vermindert de behoefte aan rentedragend vreemd vermogen waardoor de rentekosten worden verlaagd. De bespaarde rente is berekend over de reserves en voorzieningen per 1 januari 2016.

Onvoorzien
Voor de post onvoorzien is een bedrag van € 134.000 opgenomen in de begroting 2016.

In de 2016 is voor de volgende bedragen over de post onvoorzien beschikt:

- € 16.500 Veilig gebruik Suwinet (Berap-1 2016)
- € 25.000 Eenmalige subsidie 'mislopen' BTW-voordeel (Berap-1 2016)
- € 10.000 Onderzoek precariobelasting (Berap-1 2016)
- € 17.500 Opruimen drugsafval Maasband (Berap-2 2016)
- € 22.500 Meerkosten sloop voormalig zwembad (Berap-2 2016)

3.2 Paragrafen

3.2.1 Lokale heffingen

Het beleid voor de lokale heffingen wordt in deze paragraaf vastgelegd. Het pakket van gemeentelijke belastingen en heffingen bestaat in Stein uit een 6-tal heffingen die gelegitimeerd worden door verordeningen die door de gemeenteraad ieder jaar opnieuw worden vastgesteld.

Lokale heffingen bestaan uit twee categorieën:

- Belastingen: Dit zijn heffingen die door de overheid dwangmatig worden opgelegd. Voor de belastingbetaler staat hier geen individuele aanwijsbare prestatie tegenover. Belastingplichtigen hebben feitelijk geen keuzemogelijkheid.
- Retributies: De betaling aan de overheid voor een door de overheid individueel geleverde specifieke overheidsprestatie. De retributie is gebaseerd op het profijtbeginsel (iemand die van de overheid profiteert, betaalt hiervoor een bijdrage). Conform het raadsprogramma wordt gestreefd naar kostendekkendheid.

De belastingverordeningen 2016 zijn in de raadsvergadering van 3 december 2015 vastgesteld.

Vastgestelde tarieven 2016:

soort	Grondslag	Tarief	
		2016	2015
OZB	eigenaar woning	0,1709%	0,1646%
	idem niet-woning	0,3032%	0,2671%
	gebruiker niet-woning	0,2551%	0,2207%
Afvalstoffenheffing	Vastrecht	€ 145,00	€ 156,50
	kg restafval	€ 0,26	€ 0,19
	kg gft	€ 0,10	€ 0,12
	lediging restafval	€ 0,80	€ 0.78
Rioolheffing	aansluiting	€ 204,00	€ 224,25
Hondenbelasting	één hond	€ 85,00	€ 85,00
	tweede e.v. hond	€ 85,00	€ 125,00
Toeristenbelasting	Overnachting	€ 1,84	€ 1,80

Opbrengsten OZB

(x € 1.000,-)	Werkelijk 2016	Bijgestelde begroting 2016	Primaire begroting 2016
OZB-eigenaren woningen	3.388	3.416	3.417
OZB-eigenaren niet-woningen	986	987	954
OZB-gebruikers niet-woningen	660	686	686
Totaal OZB	**5.034**	**5.089**	**5.057**

Afvalstoffenheffing

De begroting 2016 is opgesteld op basis van het principe van 100% kostendekkendheid voor de afvalstoffenheffing. De kosten van het afvalcompartiment worden via de egalisatiereserve afvalstoffenheffingen budgettair neutraal verrekend binnen de exploitatie. Het afvalcompartiment 2016 sluit met een overschot van € 452.000. Dit overschot is toegevoegd aan de egalisatiereserve afvalstoffenheffingen. Voor een nadere toelichting op de baten en lasten van de afvalinzameling en -verwerking wordt verwezen naar programma II, een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.

Opbrengsten afvalstoffenheffing:

(x € 1.000,-)	Werkelijk 2016	Bijgestelde begroting 2016	Primaire begroting 2016
Afvalstoffenheffing	2.586	2.497	2.570

Rioolheffing
De begroting 2016 is opgesteld op basis van het principe van 100% kostendekkendheid voor het rioolheffing. De kosten van het rioolcompartiment worden via een daartoe gevormde voorziening budgettair neutraal verrekend binnen de exploitatie. Het rioolcompartiment 2016 sluit met een tekort van € 404.000. Dit bedrag is vrijgevallen in de voorziening ten gunste van het rioolcompartiment. Voor een nadere toelichting op de baten en lasten van het riool wordt verwezen naar het programma II, een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.

Opbrengsten rioolheffingen:

(x € 1.000,-)	Werkelijk 2016	Bijgestelde begroting 2016	Primaire begroting 2016
Rioolheffing woningen	2.347	2.406	2.433
Rioolheffing niet-woningen	182	182	182
Totaal rioolheffing	**2.529**	**2.588**	**2.615**

Hondenbelasting

Opbrengsten hondenbelasting:

(x € 1.000,-)	Werkelijk 2016	Bijgestelde begroting 2016	Primaire begroting 2016
Hondenbelasting	211	200	206

Toeristenbelasting

Opbrengsten toeristenbelasting:

(x € 1.000,-)	Werkelijk 2016	Bijgestelde begroting 2016	Primaire begroting 2016
Toeristenbelasting	121	101	101

Leges
Voor de legesverordening is kostendekkendheid nagestreefd

Vergelijking regionaal
In onderstaande tabel zijn de gegevens 2016 opgenomen De cijfers zijn afkomstig uit het belastingoverzicht 2016 dat door de provincie Limburg in maart 2016 is gepubliceerd.

Gemiddelde woonlasten van een 4-persoons huishouden met een eigen woning met een gemiddelde WOZ-waarde:

Gemeentelijke woonlasten	Stein	Beek	Schinnen	Sittard-Geleen
OZB				
Gemiddelde WOZ-waarde	173.936	180.662	189.856	149.379
Tarief eigenaren woningen	0,1709%	0,1514%	0,1609%	0,1824%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,3032%	0,2659%	0,2110%	0,4601%

Gemeentelijke woonlasten	Stein	Beek	Schinnen	Sittard-Geleen
Tarief gebruikers niet-woningen	0,2551%	0,2155%	0,2191%	0,3509%
OZB aanslag eigenaar	**297,26**	**273,46**	**305,48**	**272,47**
Afvalstoffenheffing				
Tarief vastrecht	145,00	112,68	105,00	163,81
Tarief per kg restafval	0,26	0,26	0,26	0,26
Tarief per kg groenafval	0,10	0,10	0,10	0,10
Tarief per lediging	0,80	0,80	0,80	0,80
Diftar	86,00	87,60	95,04	82,52
Aanslag afvalstoffenheffing	**231,00**	**200,28**	**200,04**	**246,33**
Rioolheffing				
rioolheffing eigenaar	204,00	220,09	-	183,10
rioolheffing gebruiker	-	-	277,75	-
Aanslag rioolheffing	**204,00**	**220,09**	**277,75**	**183,10**
Totale woonlasten	**732,26**	**693,83**	**783,27**	**701,90**

Gemiddelde woonlasten van een 4-persoons huishouden in een huurwoning

Gemeentelijke woonlasten	Stein	Beek	Schinnen	Sittard-Geleen
Afvalstoffenheffing				
Tarief vastrecht	145,00	112,68	105,00	163,81
Tarief per kg restafval	0,26	0,26	0,26	0,26
Tarief per kg groenafval	0,10	0,10	0,10	0,10
Tarief per lediging	0,80	0,80	0,80	0,80
Diftar	86,00	87,60	95,04	82,52
Aanslag afvalstoffenheffing	**231,00**	**200,28**	**200,04**	**246,33**
Rioolheffing				
rioolheffing gebruiker	-	-	277.75	-
Aanslag rioolheffing	**-**	**-**	**277,75**	**-**
Totale woonlasten	**231,00**	**200,28**	**477,79**	**246,33**

3.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Aanleiding en achtergrond
De Gemeente Stein acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen. Om inzicht in de risico's van de gemeente te kunnen verkrijgen is er een risico-inventarisatie uitgevoerd. Hieronder wordt verslag gedaan van de resultaten van de risico-inventarisatie. Op basis van de geïnventariseerde risico's is tevens het weerstandsvermogen berekend.

Risicoprofiel
Om de risico's van Gemeente Stein in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. Het risicoprofiel is tot stand gekomen door gebruik te maken van een softwareprogramma (NARIS) waarmee risico's schematisch in kaart kunnen worden gebracht en beoordeeld. Uit de inventarisatie zijn vanuit de stafdiensten in totaal 35 risico's in beeld gebracht. Dit zijn zowel grote als kleine risico's, risico's met interne of externe oorzaak en operationeel dan wel strategisch van aard.
In onderstaand overzicht worden echter alleen de tien risico's gepresenteerde die de hoogste bijdrage hebben aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

	Risico	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg
1	Instellingen waarvoor de gemeente garant staat kunnen hun verplichtingen niet nakomen.	Financieel - Aflossingsverplichting voor de gemeente	10%	max.€ 6.300.000
2	Datalek, verlies smartphone, phising mail, geen beveiligde wifi.	Financieel -	30%	max.€ 820.000
3	Tekorten budgetten WSW	Financieel -	30%	max.€ 600.000
4	De financiële gevolgen van de gewijzigde legionellawetgeving zijn nog niet in beeld gebracht (en niet opgenomen in de begroting)	Financieel - Hogere beheerskosten van accommodaties	90%	max.€ 150.000
5	Transitietraject kan leiden tot het beëindigen van het dienstverband van medewerkers	Financieel -	30%	max.€ 375.000
6	Verdrinking in het zwembad	Financieel - Schadeclaim	30%	max.€ 375.000
7	bij ontbreken van een structuurvisie welke verplicht is voor het gehele grondgebied, kan er geen bovenplanse vereveningsbijdrage worden geheven bij planinvulling/ en exploitatie.	Financieel - financieel gemis	30%	max.€ 375.000
8	RWM kan haar verplichtingen niet nakomen ten aanzien van de geldlening van 1,1 miljoen waarvoor de gemeente garant staat	Financieel - aanspraak op de door de gemeente verstrekte garantstelling	10%	max.€ 1.100.000
9	Afstempelen van staatsobligaties als gevolg van financiële crisis	Financieel - Een lagere terugbetaling van uitgezette gelden (obligaties)	30%	max.€ 350.000
10	Software-ontwikkeltraject niet conform	Financieel - Niet functionerende	70%	max.€ 150.000

	OTAP(ontwikkel-testen-accepteren-productie).	applicaties bij het leveren van een dienst/product in het kader van de uitvoering van een wettelijke taak		

Totaal grote risico's	€ 10.595.000
Overige risico's	€ 4.416.000
Totaal alle risico's	**€ 15.011.000**

Benodigde weerstandscapaciteit.
Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 15.011.000) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden.

Percentage	**Bedrag**
5%	€ 475.604
10%	€ 578.661
15%	€ 661.546
20%	€ 733.443
25%	€ 798.507
30%	€ 863.794
35%	€ 928.645
40%	€ 993.356
45%	€ 1.060.382
50%	€ 1.130.461
55%	€ 1.205.355
60%	€ 1.285.485
65%	€ 1.371.092
70%	€ 1.470.562
75%	€ 1.588.102
80%	€ 1.733.600
85%	€ 1.939.051
90%	€ 2.332.210
95%	€ 4.290.585

Uit bovenstaande weerstandscapaciteit blijkt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 2.332.210 (benodigde weerstandscapaciteit).

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van Gemeente Stein bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Weerstand	**Startcapaciteit**
Algemene reserve (vrij besteedbaar)	€ 17.830.285
Begrotingsruimte	€ 294.388 -/-
Totale weerstandscapaciteit	**€ 17.535.897**

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandcapaciteit}} = \frac{€\ 17.535.897}{€\ \ 2.332.210} = 7{,}5$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit van Twente. Het biedt een waardering van het berekende ratio.

Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	**Ratio**	**Betekenis**
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

In de nota risicomanagement is vastgesteld dat de ratio minimaal 1,5 bedraagt. Op dit moment valt de ratio in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen.

Financiële kengetallen

Als gevolg van een wijziging in het BBV worden in deze paragraaf een aantal kengetallen opgenomen. Deze kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financële weerbaar- en wendbaarheid. Deze kengetallen worden in hier opgenomen omdat deze paragraaf weergeeft hoe solide de begroting is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen.

Indicator	begroting 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020
Netto schuldquote	48%	97%	108%	107%	114%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	40%	84%	94%	94%	102%
Solvabiliteitsratio	29%	26%	26%	26%	24%
Structurele exploitatieruimte	-1,0%	-0,7%	0,4%	0,2%	0,0%
Grondexploitatie	-0,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishoudens	103%	103%	103%	103%	103%

Bovenstaande tabel geeft op de volgende manier inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de gemeente Stein;
Bovenstaande tabel geeft op de volgende manier inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de gemeente Stein:

Netto schuldquote
De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Hoe lager de netto schuldquote, hoe lager de relatieve schuldenlast. De netto schuldquote stijgt door de toename van de schulden (vreemd vermogen). Deze toename van de schulden heeft ook effect op de solvabiliteitsratio.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Er is tevens een tweede berekening van de netto schuldquote, maar nu gecorrigeerd met de door verstrekte leningen aan woningbouwcorporaties en deelnemingen. In de eerste berekening van de netto schuldquote zijn deze verstrekte leningen niet meegenomen, omdat er een risico bestaat dat de gemeente deze bedragen niet (volledig) zal kunnen terugvorderen.

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio is de verhouding tussen eigen vermogen en totaal vermogen. Het geeft weer in hoeverre de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe beter de gemeente hier toe in staat is..

Structurele exploitatieruimte
Het percentage voor structurele exploitatieruimte geeft de mate aan waarin de structurele lasten volledig afgedekt worden door structurele baten en de mate waarin al of niet beroep gedaan hoeft te worden op incidentele middelen die maar tijdelijk beschikbaar zijn.

Grondexploitatie
Deze indicator geeft de verhouding weer tussen de boekwaarde van de gronden en de totale baten van de gemeente.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishoudens
De indicator belastingcapaciteit geeft aan hoe hoog de gemiddelde woonlasten voor een gezin zijn in de gemeente Stein ten opzichte van het landelijke gemiddelde van het voorgaande jaar.

3.2.3 Grondbeleid

Inleiding
Het grondbeleid van de gemeente Stein is vastgelegd in de Nota Grondbeleid. Het grondbeleid is geen doel op zich, maar een middel om de visie van de gemeente te realiseren. Deze visie heeft de gemeente vastgelegd in de ”Strategische toekomstvisie”, de “Ruimtelijke Structuurvisie 2015-2025”en het “coalitieakkoord 2016-2018: Iedereen doet mee”.
Het grondbeleid heeft hoofdzakelijk invloed op en samenhang met het Programma “Een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving”.

Nota Grondbeleid
In de Raadsvergadering van 28 mei 2015 heeft uw Raad de nota Grondbeleid vastgesteld. De nota bevat de kaders waarbinnen het grondbeleid wordt uitgevoerd.
Met betrekking tot het Grondbeleid heeft de gemeente de volgende doelstelling:

- Stein moet een aantrekkelijke woongemeente blijven met behoud van leefbare kernen.
- Een goede spreiding van evenwichtig woningaanbod met voldoende betaalbare wooneenheden voor jongeren en jonge gezinnen en voldoende aanbod van levensloopbestendige woningen.
- Een toename van de ruimtelijke en functionele kwaliteit van zowel de woon- en werkgebieden, als het buitengebied van Stein.
- Binnen de kernen een maximale kwaliteitsverbetering, clustering, multifunctionaliteit en flexibiliteit van maatschappelijke accommodaties en voorzieningen.

De gemeente Stein voert zgn. “situationeel grondbeleid”. Dat wil zeggen dat afhankelijk van de geformuleerde doelstellingen en de prioriteit die de gemeente Stein aan een ontwikkeling geeft, wordt gekeken welke rol de gemeente in het proces wil innemen. Bij het bepalen van de rol van de gemeente is de uitvoeringsparagraaf van de Ruimtelijke Structuurvisie leidend.
In de Nota Grondbeleid zijn ook de financiële kaders van het te voeren beleid vastgelegd.

Grondprijzennota
In de Raadsvergadering van 3 december 2015 is de Grondprijzennota 2016 vastgesteld. Conform de nota Grondbeleid worden de grondprijzen op grond van marktontwikkelingen en prijswijzigingen periodiek bijgesteld. Om jongeren te faciliteren bij de aankoop van een kavel is in 2016 een grondprijs vastgesteld voor de starters op de woningmarkt tot 35 jaar.
Gezien de marktontwikkelingen en het feit dat de omliggende gemeenten de grondprijzen voor 2016 niet of nauwelijks verhoogden is in 2016 voor alle categorieën bouwgrond de nullijn gehanteerd.

Grondprijzen 2016	Per m2	Per m2 bvo	kavelprijs
Sociale woningbouw Woningen/appartementen (incl. zorgwoningen) Woonwagenstandplaatsen			 € 19.500 € 16.020
Woningbouw Vrije kavels/projectbouw Kavels t.b.v. starters	 € 210,- € 133,-		
Maatschappelijke voorzieningen zonder winstoogmerk Sociaal-culturele en maatschappelijke voorzieningen Onderwijs-, sport- en recreatieve voorziening Zorginstellingen	 € 80,-	 € 102,- € 130,-	
Maatschappelijke voorziening met winstoogmerk		€ 200,-	

Relevant beleid en wet- en regelgeving

- Ruimtelijke Structuurvisie Stein 2015-2025
- Structuurvisie Wonen regio Westelijke Mijnstreek
- Provinciale Omgevingsplan Limburg 2014
- Nieuwe Grondexploitatiewet

- Wet ruimtelijke ordening (Wro)
- Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV)

Notitie Grondexploitaties 2016 commissie Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV)
Op 17 maart 2016 is het definitieve Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV met de wijzigingen voortvloeiende uit het traject Vernieuwing BBV en wijzigingen uit de invoering van de Vennootschapsbelasting met terugwerkende kracht per 1 januari 2016 in werking getreden.
In dit besluit zijn o.a. wijzigingen opgenomen in verband met de inwerkingtreding van de Wet modernisering Vennootschapbelastingplicht overheidsondernemingen (Vpb-plicht) en de gevolgen daarvan voor de verantwoording van de grondexploitaties.

Naar aanleiding van het wijzigingsbesluit heeft de Commissie BBV een geactualiseerde richtinggevende 'Notitie Grondexploitaties' gepubliceerd.

De wijzigingen met de grootste impact voor de gemeente Stein zijn:
1. De nieuwe definitie Bouwgrond in exploitatie (BIE) en de definitie grondexploitatiebegroting.
2. Het vervallen van de balanscategorie 'niet in exploitatie genomen bouwgronden' (NIEGG).
3. De toegestane toe te rekenen rente aan 'Bouwgrond in exploitatie' (BIE).

Grondexploitaties
Als gevolg van de krimp binnen de regio Zuid-Limburg en de kwalitatieve transformatie van de woningvoorraad is de vraag naar woningbouwlocaties afgenomen en richt de rol van de gemeente zich op marktsturing, regionale samenwerking en risicomanagement.

Vorenstaande heeft ook tot gevolg dat uit de markt minder initiatieven komen om gronden in exploitatie te brengen. Afgelopen jaren hebben gestarte projecten vertraging opgelopen vanwege stagnerende verkopen. Alsmede hiervan zijn gebiedsontwikkelingen door projectontwikkelaars herzien. In de loop van 2016 zagen we een herstel van de woningmarkt.

Conform het gestelde in de Nota Grondbeleid is de herziening van de grondexploitaties gekoppeld aan de Planning- en Control cyclus.
Voor het opstellen van de jaarrekening (incl. herziening) is voor de grondexploitaties conform de 'Notitie grondexploitaties 2016' onderstaande uitgangspunten toegepast:
- de toe te rekenen rente is gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen;
  - 2016: 2,5%
  - 2017-2020: 2,58%
- voor de berekening van de contante waarden wordt een disconteringsvoet van 2% gehanteerd;
- de te verwachten resultaten worden gepresenteerd tegen nominale waarde;
- activering van kosten binnen de grondexploitatie vindt plaats met in acht neming van bovenvermelde notitie;
- winsten worden genomen als ze daadwerkelijk zijn gerealiseerd. Tussentijdse winstneming is mogelijk indien wordt voldaan aan de voorwaarden zoals opgenomen in de 'Notitie grondexploitaties' van de commissie BBV. Winstnemingen komen ten gunste van de Algemene Reserve;
- voor grondexploitaties met een geprognosticeerd nadelig saldo wordt een voorziening getroffen ter grootte van het tekort. Deze voorziening wordt gevormd ten laste van de Algemene Reserve.

Bouwgrond in exploitatie
In 2016 waren onderstaande grondexploitaties in uitvoering:
- Kanaalboulevard
- Bramert-Noord
- Ontwikkeling centrumplan Stein
- Mergelakker Oost

Kanaalboulevard
De alternatieve invulling van de ontwikkelaar m.b.t. het plan Kanaalboulevard is in het 18 februari 2016 vastgestelde bestemmingsplan kern Berg-Urmond opgenomen. Ten opzichte van het oorspronkelijke plan neemt het aantal woningen af met circa 50.
De eerder overeengekomen financiële uitgangspunten tussen de gemeente en de ontwikkelaar zijn niet gewijzigd. Naar verwachting wordt het plan in 2018 afgerond.
De boekwaarde bedraagt per 31 december 2016 € 20.846 negatief. Reeds in 2010 heeft een voorlopige winstneming van € 150.000 plaatsgevonden waardoor op basis van de herziene grondexploitatie (januari 2017) het verwachte exploitatiesaldo per 31 december 2018 nihil is.

Bramert-Noord
Fase 1
Als gevolg van de nieuwe definitie 'Bouwgrond in Exploitatie' van de commissie BBV mag de bouwgrondexploitatie Bramert-Noord fase 1, als gevolg van het stand-still, per 1 januari 2016 niet meer als Bouwgrond in exploitatie gekwalificeerd worden.
Vorenstaande heeft tot gevolg dat de grondexploitatie Bramert-Noord per 1 januari 2016 uit exploitatie is genomen. Conform de overgangsbepaling mag de boekwaarde per 1 januari 2016, zijnde 3,5 mln. zonder afwaardering worden opgenomen onder de materiële vaste activa.
Uiterlijk 31 december 2019 dient een toets plaats te vinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Mocht hierbij een duurzame waardevermindering worden vastgesteld, dan moet dit uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden. Vorenstaande toetsing zal plaatsvinden op basis van het haarbaarheidsonderzoek naar de verdere ontwikkeling in Bramert-Noord.
De als gevolg van de gewijzigde regelgeving ontstane kapitaallasten (rentelasten) komen ten laste van de Reserve bouwgrondexploitatie.

Fase 2
Als gevolg van het door de Raad van State vernietigd Bestemmingsplan Louisegroeveweg-Bramert-Noord kan fase 2 niet meer als Bouwgrond in exploitatie gekwalificeerd worden. Derhalve zijn de gronden tegen landbouwwaarde geactiveerd onder de materiële vaste activa.
Ten laste van de "Voorziening te verwachten verliezen" heeft een afwaardering van de boekwaarde ten bedrage van € 134.700 plaatsgevonden.

Ontwikkeling Centrumplan Stein
In 2016 bent u middels periodieke financiële rapportages geïnformeerd over van de financiële stand van zaken van het Centrumplan Stein.
In 2016 is de infiltratiekelder aan het Valderenplein, de aanleg van de openbare ruimte rondom het winkelcentrum fase 1 en de aanleg van de parkeerplaats fase 2a (tegenover het voormalige TWC aan de Stadhouderslaan) gerealiseerd.
Als gevolg van het niet aaneengesloten realiseren van de aanleg openbare ruimte, vertraging in de aanleg en het gewijzigd ontwerp fase 2 zijn meerkosten ontstaan. Deze meerkosten zijn opgevangen binnen de grondexploitatie.
Verder heeft de verplichte gewijzigde rentetoerekening een negatief effect negatief effect op de grondexploitatie. Dit negatief effect wordt opgevangen door positieve rente-effecten in de voorafgaande jaren.

Ultimo 2016 bedraagt de boekwaarde € 1,4mln. Evenals vorig jaar bedraagt het geprognosticeerd resultaat op basis van de herziene grondexploitatie (januari 2017) per einddatum, 31 december 2017, € 1,2mln positief.
Conform regelgeving wordt deze winst gestort in de Algemene Reserve, waarna deze bestemd wordt voor de Reserve huisvesting en de Reserve MFC.

Mergelakker Oost
Eind 2016 hebben zich potentiële kopers gemeld voor de kavels aan de Veestraat. In 2016 heeft dit nog niet geleid heeft tot verkoop van de kavels.

Ultimo 2016 bedraagt de boekwaarde € 188.800. Op basis van de herziene grondexploitatie (januari 2017) bedraagt het geprognosticeerd positief resultaat ultimo 2018 € 159.000.

De herziene grondexploitatie is opgesteld met in achtneming van de financiële uitgangspunten onder "Grondexploitaties" en de ontwikkelingen in 2017.
Ontwikkelingen 2017
Op basis van meer gedetailleerde informatie zijn de kosten voor bouw- en woonrijp maken geactualiseerd en heeft een bijraming van de kosten plaatsgevonden.
In december 2016 heeft taxatie van de kavels plaatsgevonden. Op basis van deze taxatie heeft het college de verkoopprijs voor deze kavels verlaagd naar € 185,- p/m² excl. btw. Hierover bent u middels een Raadsinformatiebrief op de hoogte gesteld. Op verzoek van de potentiële koper is de kavel vergroot en het gebied achter de kavels verkocht als weiland, wat resulteert in een opbrengststijging.

Vorenstaande heeft tot gevolg dat het geprognosticeerde resultaat stijgt van € 134.600 (begroting 2017) naar € 159.000.

Conform de nota "Reserves en voorzieningen" wordt het positieve resultaat toegevoegd aan de Algemene Reserve.

Nog niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG)
Als gevolg van het 'Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV' is per 1 januari 2016 de balanscategorie "Nog niet in exploitatie genomen gronden" vervallen.

Elserveldstraat
Per 31 december 2015 bedroeg de boekwaarde € 26.600, zijnde onderzoekskosten. Volgens het 'Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV' kunnen onderzoekskosten maximaal 5 jaar geactiveerd worden onder immateriële vaste activa. Aangezien deze onderzoekskosten langer dan 5 jaar geactiveerd zijn en voor deze kosten in de in de voorziening "Te verwachten verliezen" een bedrag gereserveerd is, heeft afboeking van deze kosten ten laste van voornoemde voorziening plaats gevonden.

Financiële positie

Bouwgronden in exploitatie (BIE):
Onderstaande tabel geeft per complex inzicht in:
- het verloop van de boekwaarde per 31 december 2016;
- meerjarig geraamde boekwaarden gebaseerd op de per ultimo 2016 geactualiseerde exploitaties;
- het te verwachten saldo;
- het verwachte jaar van realisatie.

	Boekwaarde ultimo 2016 (x € 1.000)	**Geraamde Boekwaarde ultimo (x € 1.000)**				**Verwacht resultaat per einddatum (€ 1.000)**	**Realisatie**
		2017	**2018**	**2019**	**2020**		
Kanaalboulevard	-21	12				-	2018
Centrum Stein	-1.415					1.224	2017
Mergelakker-Oost	189	-7				159	2018
Totaal	**-1.247**	**5**	**-**	**-**	**-**		

* = negatief (-/-) betekent verlies

Risico's
In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat door de toenemende complexiteit van de ontwikkelingen, de hoogte van de investeringen en de huidige economische situatie de risico's in de grondexploitaties alsmaar groter worden. Inzicht in het verloop van de financiële prognoses alsmede de risico's is daarom van groot belang.

Voorziening te verwachten verliezen
Geldend beleid is dat positieve exploitatiesaldi ten gunste van de Algemene Reserve worden geboekt en dat de voorziening "te verwachten verliezen grondexploitatie" de buffer vormt voor verliezen en risico's binnen de grondexploitatie.

Mutaties
Als gevolg van het 'Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV' hebben onderstaande mutaties plaatsgevonden op de "Voorziening te verwachten verliezen grondexploitaties"

- Per 31 december 2015 was in de voorziening € 185.000 opgenomen voor het verwachte verlies Bramert-Noord fase 1. Aangezien Bramert-Noord fase 1 per 1 januari 2016 uit exploitatie is genomen, kan dit bedrag vrijvallen ten gunste van de Reserve Bouwgrondexploitatie.
- Per 31 december 2015 was in de voorziening € 356.000 opgenomen voor het verwachte verlies Bramert-Noord fase 2. In 2016 komt de afwaardering van de percelen Bramert-Noord fase 2 tot landbouwwaarde ad € 134.700 ten laste van deze voorziening.
  Het restantbedrag ad € 221.300 valt vrij ten gunste van de Reserve Bouwgrondexploitatie.
- Per 31 december 2015 was in de voorziening € 26.600 opgenomen, zijnde de boekwaarde van het nog niet in exploitatie genomen grondcomplex Elserveldstraat. In 2016 komt de afwaardering van deze boekwaarde ten laste van de voorziening.

Stand per 31 december 2016

- De grondexploitatie Centrumplan ontvangt een bijdrage uit het Regiofonds. Conform het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) dient het gemeentelijk aandeel in de bijdrage van het Regiofonds ad € 204.000 verantwoord te worden via de voorziening te verwachten verliezen grondexploitatie.

Verloop voorziening (x € 1.000)	**Stand 1-1-2016**	**Toename**	**Afname**	**Stand 31-12-2016**	**Geraamde stand ultimo**			
					2017	**2018**	**2019**	**2020**
Grondcomplexen in exploitatie	744		540	204	-	-	-	-
Niet in exploitatie genomen grondcomplexen	27		27	0	-	-	-	-
Totaal	**771**		**567**	**204**	**-**	**-**	**-**	**-**

<u>Reserve Bouwgrondexploitatie</u>
De reserve Bouwgrondexploitatie is in 2016 gevormd om de financiële gevolgen (kapitaallasten) voortvloeiende uit 'Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV' op te vangen.
In 2016 is de reserve bouwgrondexploitatie gevoed door de vrijval van de voorziening "Te verwachten verliezen", gedeelte Bramert-Noord fase 1 en fase 2 ten bedrage van € 405.000, (zie voorziening te verwachten verliezen).

Reserve	**Ultimo 2016 (x € 1.000)**	**Ultimo 2017 (x € 1.000)**	**Ultimo 2018 (x € 1.000)**	**Ultimo 2019 (x € 1.000)**
Bouwgrondexploitatie	311	196	66	0
Totaal	**311**	**196**	**66**	**0**

3.2.4 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding
In de openbare ruimte vinden activiteiten plaats in het kader van wonen, werken en recreëren. Hiervoor is de openbare ruimte ingericht met kapitaalgoederen (infrastructuur). Deze kapitaalgoederen worden onderhouden en tijdig vervangen. De door de raad gewenste kwaliteit van de kapitaalgoederen is vastgesteld in beleidskaders. De vastgestelde beleidskaders worden daarna, door het college vertaald in beheerplannen waarin de exploitatielasten en de kosten voor vervanging zijn opgenomen. De beheerplannen worden verwerkt in de begroting. In de jaarrekening worden de relevante afwijkingen van de werkelijke uitvoering ten opzichte van de plannen toegelicht. De volgende kapitaalgoederen zijn in deze paragraaf opgenomen:

- gebouwen en overige accommodaties
- wegen
- openbare verlichting
- bruggen
- rioleringen
- groen

Gebouwen en overige accommodaties
Beleidskaders
De raad heeft op 3 december 2015 de beleidskaders voor gebouwen en speelvoorzieningen vastgesteld. Voor de speelterreinen geldt verder dat in de kadernota 2014 is besloten het aantal speelvoorzieningen terug te brengen naar negen. Vanaf de begroting 2014 wordt in de begroting alleen nog maar met de vervanging van speeltoestellen op deze negen beoogde locaties rekening gehouden. In het kader van de dorpsgewijze aanpak (DOP's) is besloten dat het feitelijk aantal te handhaven speelvoorzieningen en de locaties in overleg met de inwoners worden vastgesteld. Het voor vervanging en onderhoud beschikbare budget voor de in de Kadernota 2014 beoogde 9 locaties, blijft het maximaal hiervoor beschikbaar budget.

Beheerplannen
De beheerplannen BOP en SOP zijn begin 2015 geactualiseerd voor de periode 2015-2029. Jaarlijks wordt, voorafgaand aan de uitvoering, beoordeeld of de geplande werkzaamheden noodzakelijk zijn dan wel dat deze kunnen worden uitgesteld of doorgeschoven. Daarna worden de werkzaamheden waar mogelijk gebundeld en volgens de geldende inkoopprocedures in de markt gezet. De volgende actualisatie van de beheerplannen staat voor 2017 gepland. Bij de gemeentelijke accommodaties is, gebaseerd op de geldende NEN 2767 normering (BOP), geen sprake van achterstallig onderhoud.

Financiële vertaling
De begin 2015 geactualiseerde beheerplannen BOP en SOP zijn in de begroting 2016-2019 opgenomen. De jaarlijkse storting in de voorzieningen groot bouwkundig onderhoud (voor de in het BOP opgenomen accommodaties) bedraagt € 435.200. De jaarlijkse storting in de voorziening groot sporttechnisch onderhoud bedraagt € 74.250.
Herstel- en calamiteitenonderhoud worden op de exploitatie verantwoord.
De vervangingsinvesteringen worden, hoofdzakelijk, op het programma *"een samenleving met sociale vitale kernen"* verantwoord en waar nodig toegelicht.

Directe lasten onderhoud gebouwen	**Bedragen x € 1.000**			
	Rek. 2014	**Rek. 2015**	**Begr. 2016**	**Rek. 2016**
Onderhoudsbudget exploitatie:				
Bouwkundig onderhoud (BOP)	441	289	382	354
Sporttechnisch onderhoud (SOP)	94	81	141	91
Ten laste van voorziening:				
Groot onderhoud accommodaties (BOP)	369	163	677	385
Groot sporttechnisch onderhoud (SOP)	8	20	105	16
Groot onderhoud gemeenschapshuizen (BOP)	33	0	93	0
Totaal exploitatie + voorziening	**945**	**553**	**1.398**	**846**

Wegen
Beleidskaders
Op 30 juni 2016 heeft de raad gewenste kwaliteit voor het wegbeheer vastgesteld. De vastgestelde kwaliteit is van toepassing op de instandhouding van de verhardingen gedurende de technische levensduur in die gebieden waar de komende jaren geen grootschalige reconstructies of wijzigingen zijn gepland.

Beheerplannen
Om de 2 jaar wordt - via inspectie - het beheerplan wegen geactualiseerd en wordt een doorkijk gegeven voor 15 jaren. Begin 2015 vond de laatste inspectie van het wegennet plaats. Op basis hiervan werd een nieuw wegbeheerplan voor de periode 2016-2030 opgesteld dat op 13 oktober 2015 door het college is vastgesteld.
Het reguliere groot onderhoud wegen voor 2016 is in de zomerperiode opgestart en afgerond. De in Op Den Dries (Catsop) uitgevoerde werkzaamheden welke in 2015 niet naar tevredenheid waren uitgevoerd zijn begin 2016 hersteld.
In 2016 zijn de Doctor Poelsstraat (Elsloo), Kerkstraat en Julianastraat (Berg) gereconstrueerd.
Bij wegen is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Financiële vertaling
Vanaf 2010 is voor groot onderhoud wegen een voorziening gevormd. Hierin wordt op basis van het vastgesteld beheerplan jaarlijks een bedrag gestort. De hoogte van de storting wordt bij het vaststellen van het beheerplan wegen geactualiseerd. Vanaf 2015 bedraagt de storting € 532.000.
In de voorziening groot onderhoud wegen worden geen kosten van rehabilitaties of reconstructies van wegen verantwoord. Deze worden als investeringen op het programma ‘een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving’ verantwoord.
Het bestek groot onderhoud verhardingen 2016 is in de zomer 2016 aanbesteed. Na het verstrekken van de opdracht zijn de werkzaamheden gestart en in september 2016 beëindigd..

Wegen

Directe lasten onderhoud wegen	**Budgetten x € 1.000**			
	Rek. 2014	**Rek. 2015**	**Begr. 2016**	**Rek. 2016**
Onderhoudsbudget exploitatie:				
Klein onderhoud wegen	111	139	137	140
Wegvoorzieningen (o.a. belijningen)	56	34	30	36
Ten laste van voorziening:				
Groot onderhoud wegen	654	914	548	527
Totaal exploitatie + voorziening	**821**	**1.087**	**715**	**703**

Openbare verlichting
Beleidskaders
Op 26 juni 2014 heeft de raad het beleidsplan openbare verlichting 2014-2017 vastgesteld. Het beleidsplan is vooral gericht op de toepassing van LED verlichting waarmee energiebesparingen en het terugdringen van CO-2 uitstoot wordt bevorderd. Het beleidsplan wordt om de 4 jaar geactualiseerd. In 2017 wordt het nieuwe beleidsplan 2018-2021 vastgesteld.

Beheerplannen
Het beheer van de openbare verlichting is op basis van een beheer- en onderhoudsplan uitbesteed aan Ziut BV. Bij openbare verlichting is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Financiële vertaling
Bij het vaststellen van het beleidsplan OVL 2014 -2017 zijn de financiële gevolgen van het nieuwe beleid verwerkt in de begroting. De kosten voor het vervangen van lichtmasten en armaturen worden als investering op het programma 'een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving' verantwoord en waar nodig toegelicht.
In 2016 is de voor 2016 geplande vervanging van reguliere armaturen door LED armaturen uitgevoerd. In totaal zijn 157 armaturen vervangen, passend binnen het budget van € 85.000,--.

Directe lasten openbare verlichting	**Bedragen x € 1.000**			
	Rek. 2014	**Rek. 2015**	**Begr. 2016**	**Rek. 2016**
Onderhoudsbudget exploitatie:				
Energie	98	86	93	75
Onderhoud	183	180	179	180
Totaal exploitatie	**281**	**266**	**272**	**255**

Bruggen
Beleidskaders
Op 7 juli 2011 heeft de raad de beleidskaders voor de 3 kunstwerken (bruggen en viaducten) vastgesteld. De kaders houden in dat de kunstwerken om de 2 jaar worden geïnspecteerd op basis van de landelijk geaccepteerde CUR normen (Civieltechnisch Centrum Uitvoering Research en Regelgeving).

Beheerplannen
In principe wordt om de 2 jaar, via inspecties en feitenrapportages, het meerjarenonderhoudsplan geactualiseerd. In het meerjarenonderhoudsplan wordt een doorkijk gegeven voor 20 jaar. Het vigerende beheerplan kunstwerken is op 24 mei 2011 door het college vastgesteld.
In 2016 heeft het verbreden van de brug Berg aan de Maas plaatsgevonden. Hierbij heeft ook de overdracht van het beheer en onderhoud van de bijbehorende fietspaden naar Rijkswaterstaat plaatsgevonden. Het vervangen van de Boogbrug Veestraat is in de Berap 2-2016 doorgeschoven naar 2017.
Het beheerplan kunstwerken wordt in 2017 geactualiseerd. De nieuwe kunstwerken worden in dit plan opgenomen.

Financiële vertaling
Voor 3 kunstwerken (de boogbrug Veestraat en de bruggen in de Nieuwe Postbaan en in de Brugstraat) is een voorziening voor onderhoudslasten gevormd. Op basis van het actuele beheerplan wordt jaarlijks € 31.500 in de voorziening gestort. Dit heeft ook in 2016 plaatsgevonden.
De kosten voor het vervangen van bruggen worden als investering op het programma 'een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving' verantwoord en waar nodig toegelicht. Het in 2017 op te stellen beheersplan kunstwerken zal inzicht geven in de benodigde onderhoudskosten en vervangingsinvesteringen.

Bruggen

Directe lasten onderhoud bruggen	**Budgetten x € 1.000**			
	Rek. 2014	**Rek. 2015**	**Begr. 2016**	**Rek. 2016**
Onderhoudsbudget exploitatie:				
Onderhoud kleine kunstwerken	2	7	2	3
Verbreden brug Berg aan de Maas	40	0	725	628
Ten laste van voorziening:				
Groot onderhoud bruggen	62	140	5	0
Totaal exploitatie + voorziening	**104**	**147**	**732**	**631**

Riolen
Beleidskaders
Op 30 oktober 2014 heeft de raad het beleidsplan afvalwater Westelijke Mijnstreek vastgesteld. In dit plan is de visie op en het beleidsmatig kader voor de regionale invulling van de gemeentelijke zorgplichten afvalwater, hemelwater en grondwater vastgelegd.
Op 3 december 2015 werd het bijbehorende kostendekkingsplan vastgesteld door de raad. Met het vaststellen van het kostendekkingsplan werd ook een extra rioolheffing voor grootverbruikers ingevoerd waarvoor samen met de commissie de uitgangspunten werden bepaald. Door de daling van het vast tarief per perceel resulteert dit voor de meeste burgers in een lagere aanslag voor de rioolheffingen.

Beheerplannen
Het Beheerplan afvalwater Westelijke Mijnstreek beschrijft de regionale aanpak van het planmatig beheer (reiniging, inspectie, reparatie, vervanging) en de aanvullende beheeractiviteiten (databeheer, rekenmodel, monitoren, beoordelen kwaliteit etc.). Naast het beheerplan heeft het college in 2015 ook het projectenplan vastgesteld. Dit is het uitvoeringsplan van de noodzakelijke vervangingen en verbeteringen. Hierin wordt lokale integrale invulling gegeven op basis van regionale afstemming.

Uit het in 2016 uitgevoerde onderhoud is gebleken dat niet alle voorzieningen opgenomen zijn in een beheerplan. Het opstellen van een geactualiseerd beheerplan is in 2017 voorzien. Daarnaast is veel schade geconstateerd tijdens de 2 jaarlijkse onderhoudsronde aan de straatkolken. De vele klachtenmeldingen onderstrepen dit beeld. Ook is in 2016 een deel van het riool gereinigd en geïnspecteerd conform het beheerplan. Uit de beoordeling van de schadebeelden blijkt dat er een achterstand is in de onderhoudstoestand. Het repareren hiervan dient in 2017 plaats te vinden.

Financiële vertaling
De in het beheerplan en het projectenplan behorende investeringen en onderhoudsbudgetten worden verantwoord op het programma ‘een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving’

Riolering

Directe lasten onderhoud riolering	**Budgetten x € 1.000**			
	Rek. 2014	**Rek. 2015**	**Begr. 2016**	**Rek. 2016**
Onderhoudsbudget exploitatie:				
Onderhoud	659	829	809	850
Totaal exploitatie	**659**	**592**	**809**	**850**

Toelichting afwijking
In 2015 zijn er veel calamiteiten gemeld. Ook in 2016 zijn er vele meldingen van calamiteiten gedaan en het oplossen hiervan heeft een aanzienlijk effect gehad op het exploitatiebudget. Er hebben veel reparaties plaatsgevonden van kolken, huisaansluitingen en riolen (o.a. ten gevolge van verzakkingen). Ook is uit inspecties gebleken dat diverse putranden vervangen moesten worden. Deze werkzaamheden zijn meegenomen tijdens het groot onderhoud wegen. In de zomer van 2016 heeft er hevige regenval opgetreden met veel wateroverlastsituaties. Daarnaast waren er nog een aantal specifieke wateroverlastlocaties zoals de Veerweg. Het acuut moeten oplossen van de calamiteiten heeft geleid tot kosten die niet voorzien waren. Daarnaast zijn er een aantal structurele onderhoudswerkzaamheden die duurder uitvallen zoals het straatreinigen en het bermenonderhoud.

Groen
Beleidskaders
In 2012 heeft de raad de onderhoudskaders voor het beheer van de openbare ruimte (BOR), waar het groen deel van uitmaakt, vastgesteld voor de jaren 2013 - 2017. Op 30 juni 2016 heeft de raad besloten deze kaders te actualiseren. Voor het groenbeheer zijn de volgende wijzigingen vastgesteld:

- de groenkwaliteit in de centra is verlaagd van A naar B;
- de groenkwaliteit op en rond de rotondes en bij de komgrenzen is verhoogd van B naar A;

- de groenkwaliteit op de doorgaande gemeentelijke wegen aan de oostzijde is verhoogd van B naar A;
- burgers wordt de mogelijkheid gegeven om op eigen initiatief extra kwaliteit te leveren, binnen nog op te stellen kaders, bovenop de vastgestelde kwaliteit van het groen.

Beheersplannen
De vastgestelde beleidskaders voor het beheer en onderhoud van het groen zijn verwerkt in groenonderhoudsbestekken. Deze bestekken worden als leidraad gebruikt voor de uitvoering van het groenonderhoud. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Financiële vertaling
Het groenonderhoud is uitgevoerd door het Steins Werkbedrijf i.o. en drie groenaannemers voor het specialistisch onderhoud (o.a. bermen, sportvelden en bomen). Het aanleggen en onderhouden van groen is op het programma 'een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving' verantwoord en waar nodig toegelicht.

Directe lasten onderhoud groen	**Bedragen x € 1.000**			
	Rek. 2014	**Rek. 2015**	**Begr. 2016**	**Rek. 2016**
Onderhoudsbudget exploitatie:				
Bestrijden onkruid	21	27	85	109
Onderhoud bermen	33	40	47	39
Landschapsplannen	60	60	60	40
Onderhoud openbaar groen	731	738	741	732
Omvormen heesters naar gras	60			
Totaal exploitatie	**905**	**865**	**933**	**920**

3.2.5 Financiering

Algemeen
De financieringsparagraaf vormt een vast onderdeel van de programmarekening. De paragraaf is een belangrijk instrument voor het transparant maken van de financieringsfunctie.
Treasury omvat het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële positie en de hieraan verbonden risico's. De uitvoering van treasury wordt wettelijk geregeld in de Wet financiering decentrale overheden (FIDO). Deze wet regelt dat de uitvoering van de treasuryfunctie binnen de gemeente uitsluitend de publieke taak dient en geschiedt binnen de financiële kaders van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Volgens de ECB blijft er vooruitzicht op een economisch herstel in het eurogebied. De economische activiteit in de EU en de eurozone zal naar verwachting gematigd aantrekken.
Alle monetaire beleidsmaatregelen van de ECB zijn erop gericht de inflatieverwachtingen voor de middellange tot lange termijn stevig te verankeren om de inflatie onder maar dicht bij het niveau van 2% te brengen.

Bij de keuze van financiering worden door Stein, binnen de kaders van de wet fido, onderstaande regels gehanteerd:
- De rente van vaste leningen is door de lange looptijd financieel van groter belang dan de rente van leningen met een korte looptijd.
- Bij een verwachte daling van de lange rente verdient het de voorkeur het aantrekken van vaste/langlopende leningen zoveel mogelijk uit te stellen tot de rentedaling is ingetreden.
- Bij een verwachte stijging van de lange rente verdient consolidatie van korte schuld de voorkeur.
- Bij een te verwachten stabiele renteontwikkeling dient in de actuele financieringsbehoefte te worden voorzien met de financieringsvormen die absoluut gezien de laagste rente dragen.

Algemene interne en externe ontwikkelingen
Interne ontwikkelingen
In 2016 hebben zich voor de gemeente Stein geen mogelijkheden voorgedaan om geldleningen vervroegd af te lossen. De financieringsbehoefte in 2016 kon aanvankelijk afgedekt worden met een debet saldo in de rekening courant. Consolidatie van deze vlottende schuld was uiteindelijk toch nodig. Door het hoge investeringsniveau van 2016 dreigde structurele overschrijding van de kasgeldlimiet. Daarom is in 2016 een vaste geldlening € 5.000.000 aangetrokken met een looptijd van 25 jaar tegen een percentage van 0,98%.
Mutaties in de vaste schulden zijn in onderstaand overzicht (exclusief woningbouw-leningen)

Mutaties:	**Bedrag** (* € 1.000)	**Rente** (in %)
Stand per 01.01.2016	**44.179**	3.72
Vervroegde aflossingen	**0**	
Reguliere aflossingen	**10.934**	4,00
Nieuwe lening(en)	**5.000**	0,98
Stand per 31.12.2016	**38.245**	3,44

Externe ontwikkelingen

Ontwikkeling rentepercentage en inflatie:
De ECB heeft herfinancieringsrente in de eurozone in 2016 naar het historisch lage niveau van 0,0 procent gebracht. De ECB heeft vanaf 2015 de strijd tegen de lage inflatie opgevoerd met nieuwe middelen. De Europese Centrale Bank heeft daarom ook 2016 weer op grote schaal staatsleningen opgekocht bij Europese banken. Met deze stap wil de ECB ervoor zorgen dat er meer geld voorhanden komt in de eurolanden. Banken krijgen door de verkoop van obligaties meer geld in kas. Als zij dit uitlenen aan burgers en bedrijven kunnen zij hun bestedingen opvoeren, waardoor de

economische groei een duw in de rug kan krijgen. Op die manier zou ook de inflatie, de mate waarin prijzen stijgen, weer kunnen toenemen.

Schatkistbankieren:
De wet verplicht schatkistbankieren is 14 december 2013 ingegaan. Dit houdt in dat publieke instellingen al hun liquide middelen aanhouden bij het ministerie van Financiën. Ze doen dat in de vorm van een rekening-courant, zoals bij een bank. Decentrale overheden hebben de mogelijkheid om termijndeposito's aan te houden.
Ook is er een doelmatigheidsdrempel van 0,75% van het begrotingstotaal met een minimum van € 250.000 per gemeente (maar wel met een maximum van € 2,5 miljoen).
Voor Stein is deze gemiddelde drempel per kwartaal 0,75% x € 68.000.000 (het Begrotingstotaal 2016) = € 510.000. In onderstaande tabel staat de berekening voor Stein van het kwartaalgemiddelde van het schatkistbankieren in 2016.

Berekening Kwartaalgemiddelde Schatkistbankieren:	**Kwartaal 1 2016**	**Kwartaal 2 2016**	**Kwartaal 3 2016**	**Kwartaal 4 2016**
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	-	-	-	-
Ruimte onder het drempelbedrag	510	510	510	510
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

In bovenstaande tabel is te zien dat Stein in 2016 niet over overtollige middelen beschikte die in de schatkist ondergebracht moest worden.

Het is voor gemeenten wel mogelijk om overtollige middelen uit te lenen aan andere overheden, en daarmee een beter rendement te halen dan bij de schatkist.
Hierbij bestaat de mogelijkheid om leningen die door BNG Bank aan een gemeente zijn verstrekt, over te dragen aan decentrale overheden die over overtollige middelen beschikken. Indien de BNG Bank een aan de gemeente verstrekte lening overdraagt aan een andere decentrale overheid, dan wordt deze andere decentrale overheid de nieuwe crediteur. Rente en aflossing zijn in dat geval niet langer verschuldigd aan BNG Bank, maar aan de decentrale overheid die de vordering heeft overgenomen. De voorwaarden van de lening blijven in geval van overdracht onveranderd. Cessie van vorderingen behoeft op grond van het Burgerlijk Wetboek geen instemming van de kredietnemer.

Risicobeheer
Om rentekosten zoveel mogelijk te minimaliseren dient er een goede balans gevonden te worden tussen optimalisatie op korte termijn en stabilisatie op lange termijn. Zo kan financiering met korte looptijd op een zeker moment de laagste rentelasten geven, terwijl vanuit het oogpunt van de lange termijn stabiliteit een financiering met een lange rentevaste looptijd de voorkeur geniet, ondanks dat dit (op korte termijn) een iets duurdere oplossing zou betekenen.
De Wet fido geeft een tweetal richtlijnen voor het beperken van de renterisico's. Het gaat hierbij in de eerste plaats om de kasgeldlimiet en in de tweede plaats om de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet geeft de limiet aan voor de vlottende schuld van de gemeente. Deze limiet wordt bepaald door een ministerieel vastgesteld percentage (8,5%) van de netto begroting.
Dus financiering met geldleningen met een looptijd van korter dan één jaar en schulden in rekening courant is toegestaan tot 8,5% van de netto begroting aan het begin van het jaar. Deze limiet bedroeg in 2016 afgerond € 5,78 miljoen.
Omdat, als gevolg van het hoge investeringsniveau, structurele overschrijding van de kasgeldlimiet dreigde is in 2016 voor € 5.000.000 vaste geldleningen aangetrokken met een looptijd van 25 jaar.
Onderstaande tabel bevat de informatie met betrekking tot de kasgeldlimiet:

Periode	Netto vlottende schuld - /-overschot vlottende middelen	Kasgeldlimiet	Overschrijding van de kasgeldlimiet	Ruimte tot de kasgeldlimiet
1e kw 2016	2.700	5.780		3.080
2e kw 2016	1.792	5.780		3.988
3e kw 2016	5.670	5.780		110
4e kw 2016	3.120	5.780		2.660

Renterisiconorm
Met het stellen van een renterisiconorm wordt een kader geschapen om tot een zodanige opbouw van de leningportefeuille te komen, dat het renterisico uit hoofde van renteaanpassingen en herfinanciering van de geldleningen in voldoende mate wordt beperkt. Deze norm houdt in dat 20% van de langlopende leningen per jaar in aanmerking mag komen voor herfinanciering en renteherziening.
We onderscheiden primaire en secundaire renterisico's. Primaire renterisico's betreft het gevaar van een ongunstige stand van de rente op het moment dat nieuwe leningen afgesloten moeten worden. Secundaire renterisico's betreft het niet kunnen profiteren van gunstige rente-ontwikkelingen. Risico's loopt men dan ook bij een onevenwichtige verdeling van de portefeuille wat betreft de looptijden. Een portefeuille met overwegend kortlopende leningen kent een hoog primair risico, een overwegend lange portefeuille een hoog secundair risico. Uit onderstaand overzicht blijkt dat in het verslagjaar de renterisiconorm van Stein niet overschreden werd.

(bedragen x € 1.000)

Stap	Variabelen Renterisico(norm)	2016
(1)	Renteherziening op vaste schuld	0
(2)	Netto nieuw aangetrokken vaste schuld	5.000
(3)	Betaalde aflossingen	10.934
(4)	Herfinanciering (laagste van 2 en 3)	5.000
(5)	Renterisico op vaste schuld (1 + 4)	5.000
(6)	Renterisiconorm (20% x vaste schuld per 1/1), excl doorverstrekte leningen woningstichtingen	8.836
(7)	Ruimte onder renterisiconorm (6 – 5)	3.836

Debiteurenrisico
Dit betreft het risico dat vorderingen op debiteuren niet kunnen worden geïnd en afgeboekt moeten worden. Ter afdekking van de nog te ontvangen huren voor standplaatsen en woonwagens ontstaan in de periode tot aan de beheeroverdracht van de woonwagenlocaties aan de woningbouwcorporatie is de voorziening dubieuze vorderingen woonwagenbewoners gevormd. Deze voorziening bedraagt per 31 december 2016 € 4.000. Verder is nog een voorziening gevormd ter afdekking van de risico's met betrekking tot debiteuren sociale zaken voor een bedrag van € 853.000.
De voorziening voor risico's met betrekking tot overige debiteuren bedraagt per 31 december 2016 € 53.000.

Resultaat uitzettingen
Het uitzetten van overtollige gelden (liquiditeitsoverschotten) door middel van het verstrekken van leningen en beleggen dient op prudente wijze te geschieden. Er dient daarom van goede tegenpartijen gebruik te worden gemaakt teneinde de financiële risico's te beperken. Indien met minder kredietwaardige tegenpartijen in zee wordt gegaan, kunnen hierdoor weliswaar (tijdelijk) hogere renteopbrengsten worden verkregen, maar loopt de gemeente daarbij (aanzienlijk) grotere risico's.

Belegging APG-IS beleggingsfonds
Een deel van de opbrengsten van de verkoop van de Essent aandelen is in 2009 belegd in een deelneming in APG-IS beleggingsfonds. Het beheer is hiervan is ondergebracht bij de bank Oyens en van Eeghen. Dit fonds bestond oorspronkelijk uit drie tranches. In 2013 heeft aflossing van de 1e tranche van € 1 miljoen plaatsgevonden. In 2016 heeft aflossing van de 2e tranche van € 8 miljoen plaatsgevonden.
De resterende tranche betreft € 4 miljoen met een looptijd tot 2020.

Over het jaar 2016 is € 277.000 aan rente ontvangen uit bovengenoemde beleggingen.

Bruglening

Deze bruglening bestaat per 31/12/2016 uit de volgende tranches:

Tranche:	Hoofdsom	Looptijd	Rentevergoeding
D	€ 1.076.431	10 jaar (2019)	7,20 %

In 2016 is € 142.000 aan rente ontvangen uit deze brugleningen.

Wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF)

De kern van de Wet houdbare overheidsfinanciën is verankering van de Europese begrotingsafspraken en de bepaling dat het Rijk en de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een gelijkwaardige inspanning moeten leveren om aan deze afspraken te voldoen. Eén van de belangrijkste is het bereiken van begrotingsevenwicht op middellange termijn. Als een meerjarige overschrijding van de vastgestelde norm voor het EMU-saldo van de decentrale overheden dreigt heeft de Minister de mogelijkheid met behulp van het correctiemechanisme het EMU-saldo van de decentrale overheden te beheersen.

Voor de berekening van het EMU-saldo van de gemeente Stein wordt verwezen naar paragraaf 4.7 ‘EMU-saldo’

3.2.6 Bedrijfsvoering

Transitie
In 2016 zijn, met uitzondering van het beschrijven van werkprocessen volgens de LEAN-methode, nagenoeg alle voorgenomen acties voortvloeiende uit de sporen Visie, Organisatie, Cultuur en Systemen en Instrumenten afgerond.
Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de Raads Informatie Brief inzake het transitietraject van 31 augustus 2016.
Het op efficiency toetsen van werkprocessen via de LEAN-methode (gericht op maximale waarde voor de burger met zo min mogelijk verspillingen) is in het 4 kwartaal 2016 hernieuwd opgepakt en zal nog een doorloop hebben in 2017.
De in 2016 in gang gezette verbeterpunten en gemaakte afspraken zullen in 2017 verder in de organisatie worden geborgd zodat deze ook daadwerkelijk worden waargemaakt.
Periodiek zal in 2017 binnen de Klankbordgroep Organisatievernieuwing gemeente Stein op onderdelen meer informatie worden verstrekt.

Personeelsbeleid
Eind 2016 zijn alle toen nog openstaande managementfuncties (gemeentesecretaris, concerncontroller en teamleiders) ingevuld. Daar waar in 2017 vacatures ontstaan als gevolg van mobiliteit of gebruikmaking van pensioen zal per vacature worden bezien of en op welke wijze deze zullen worden ingevuld. Bij invulling van vacatures geldt het vastgestelde Werving & selectiebeleid. Door het invullen van structurele vacatures met vaste medewerkers is de externe inhuur sterk gereduceerd. Inhuur (indien noodzakelijk) is nog aan de orde (en zal in 2017 ook aan de orde zijn) binnen organisatieonderdelen waar sprake is van piek werkzaamheden en/of langdurige zieke van medewerkers).

Het moderniseren en actualiseren van de (lokale) rechtspositieregelingen en arbeidsvoorwaarden is eveneens in 2016 nagenoeg conform het met de Ondernemingsraad overeengekomen spoorboekje gerealiseerd.
Met de Ondernemingsraad is overeengekomen dat begin 2017 de planning en prioritering van het "spoorboekje actualisering rechtspositie" aan de orde zal komen.

Uitgangspunten personeelskosten
Ambtelijk personeel
De volgende uitgangspunten gelden voor de loonkosten:

1. Het loonkostenpeil, schaal salaris medewerker en de daarbij behorende periodiek, zoals dit gold per 1 januari 2016 , is als basisniveau aangehouden.
2. Het basisniveau van het salaris per medewerker, is daar waar dit van toepassing was, verhoogd met o.a. functioneringstoelage, persoonlijke toelage, senioren toelage, arbeidsmarkttoelage, waarnemingstoelage, ambtsjubileumgratificatie.
3. In januari 2016 heeft het ABP-bestuur de invoering van een opslag van 1% op de Pensioenpremie definitief gemaakt. Het ABP fonds voerde deze opslag per 1 april 2016 door. Deze is meegenomen in de verantwoorde loonkosten.

Stelposten diverse secundaire arbeidsvoorwaarden
Naast de primaire arbeidsvoorwaarden zijn er een aantal personele lasten (geraamd als stelposten) die vooraf niet toe te rekenen zijn aan de medewerkers en of afdeling waarvan zij deel uit maken. Deze lasten, uitgaven op het gebied van herbezetting, cafetaria middelen, leeftijdsverlof, flexibele beloning, ouderschapsverlof enz. doen zich gedurende het lopende jaar voor.
Op het moment dat de uitgaven zich daadwerkelijk voordoen worden deze in mindering gebracht op de eerder genoemde stelposten en functioneel toegerekend.
Bovendien kunnen wij u mede delen dat de stelpost herbezetting OR is ingezet is als dekking voor de uitgaven die het gevolg zijn van vervanging werkzaamheden OR leden.
In het onderstaande overzicht treft u het beginsaldo per 1 januari 2016, de aanwending en het restant saldo per 31 december 2016 aan.

Omschrijving Stelpost	raming	aanwending	saldo 2016
Personele (Her)bezetting OR middelen	€ 32.852	€ 32.852	-
Cafetaria middelen	€ 25.791	€ 23.438	€ 2.353
Leeftijdsverlof	€ 8.990	€ 7.091	€ 1.899
Flexibele beloning	€ 28.171	€ 24.789	€ 3.382
Totaal	€ 95.804	€ 88.170	€ 7.634

Inkoop
In 2016 is de eerste basis gelegd in het professionaliseren van de inkoopfunctie in de gemeente Stein. Het inkoopbeleid is geactualiseerd en er is een inkoophandboek gemaakt met uitgebreide procesbeschrijvingen van het inkoop- en aanbestedingsproces, inclusief de daarbij behorende sjablonen. Er is een kwalitatieve en kwantitatieve inkoopdiagnose uitgevoerd en er is een centraal contractbeheer ingericht. Verder zijn er voor de interne inkopers workshops gegeven over inkoop en aanbesteden.

In 2016 zijn de volgende aanbestedingen opgepakt:
Vloer- en raambekleding, taxaties gemeentelijke objecten, onderwijsadvies, onderwijshuisvesting, welzijnswerk, groot onderhoud wegen en erfgoed Stein.
Voor sommige aanbestedingen zoals bijvoorbeeld ICT-werkplekken, abonnementenbeheer en WMO-hulpmiddelen is aangehaakt bij de gezamenlijke aanbesteding van het Shared Service center inkoop Zuid-Limburg.

Desondanks zijn de gesteld bezuinigingsdoelstellingen in 2016 niet gehaald.
De bezuinigingsdoelstelling op deze stelpost is voor 2016 niet gehaald. Dit heeft een paar belangrijke oorzaken:

- Vooraf was nog niet duidelijk op welke posten er concreet bezuinigd kon gaan worden en op welke manier en hoeveel.
- Op veel posten waren al bezuinigingsdoelstellingen geformuleerd en dan is de gerealiseerde bezuiniging bij een aanbesteding niet meer als inkoopbezuiniging op deze stelpost in te boeken.
- Er zijn geen regels en richtlijnen omtrent het inboeken van inkoopvoordelen op de stelpost inkoop.
- Het inkoopvoordeel op investeringen is heel erg klein omdat slechts het voordeel van de lagere kapitaallasten in de exploitatie tot uitdrukking komt.

Door de professionalisering van de inkoopfunctionaliteit (centraal contractenbeheer, inkoophandboek met bijbehorende sjablonen) binnen de gemeente zijn de inkoopprocessen efficiënter en effectiever geworden.

Financieel beleid
In 2016 is gestart om het nieuwe BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) door te voeren. Bij het opstellen van de nieuwe begroting in 2016 is uitgegaan van het uitgangspunt "basis op orde". In 2017 zal verdere doorontwikkeling opgepakt worden.

Communicatie
In 2016 is communicatie fundamenteel versterkt. In december 2015 is gekeken naar de wijze waarop communicatie stevig ingebed kan worden in de organisatie waarbij een meerjarenplan is vastgesteld. Voor 2016 is primair uitvoering gegeven aan 3 speerpunten:
1. Basis op orde brengen: De gewenste positionering is in kaart gebracht en daarmee de propositie richting de doelgroepen bewoners, bezoekers en ondernemers. In 2017 wordt dit afgerond en vertaald naar een creatief concept en campagne.

2. Focus aanbrengen op bestuurs- en beleidscommunicatie: Communicatie vormt nu een vast onderdeel bij de ontwikkeling van het beleid en verbindt deze informatie aan positieve PR voor het bestuur. Ieder collegelid wordt momenteel pro-actief en frequent geadviseerd en ondersteund door communicatie. Maandelijks vinden er persgesprekken plaats.

3. Contentstructuur optimaliseren: De bestaande communicatiekanalen zijn geëvalueerd en zijn (denk aan social media en 1Stein) of worden (denk aan website) geoptimaliseerd. Waarbij tevens is gekeken naar een meer fijnmazige structuur van het aanbieden van content om zo de juiste boodschap op het juiste moment bij de juiste doelgroep te krijgen. Samen met de beleidsmakers is gekeken hoe we op belangrijke thema's kunnen werken aan de hand van communicatieprogramma's in plaats van losse communicatiemomenten.

Alles wordt zoveel mogelijk gemeten. En bij de online kanalen worden daadwerkelijk successen geboekt. (Denk als voorbeeld aan bereik op Facebook van zo'n 13.000 personen per maand, waarvan er zo'n 5.000 ook zeer betrokken zijn en een reactieration van 100% en reactietijd binnen de 28 minuten.)

Juridische Zaken
Het jaar 2016 stond voor Juridische Zaken in het kader van de ontvlechting. In het kader van de reorganisatie zijn met ingang van 1 september 2016 de taakvelden Juridische Zaken en Secretariaat bezwaarschriftencommissie ondergebracht bij de afdeling Bedrijfsvoering. Het taakveld Juridische Kwaliteitszorg valt sindsdien onder Concern Control.

Het misbruik door burgers van de Wet openbaarheid van bestuur is inmiddels afgenomen. Het mandaatbesluit is in 2016 aangepast aan de nieuwe organisatiestructuur. De actuele verordeningen zijn zowel via de landelijke website (www.wetten.nl) als de gemeentelijke website te raadplegen (onder 'Regelgeving').
In 2016 is ook een aanzet gegeven voor het op meer gestructureerde wijze minnelijk oplossen van juridische geschillen. Zo wordt in bezwaarschriftprocedures aan de betreffende vakafdeling verzocht de mogelijkheden van mediation te onderzoeken. De oorzaak van een geschil kan soms op eenvoudige wijze weggenomen worden, waardoor onnodige juridisering wordt voorkomen.

Automatisering
Vervanging telefooncentrale en telefoontoestellen
In 2016 is een programma van eisen opgesteld. Door herprioritering als gevolg van de implementatie van een aantal wettelijke taken in 2016 is verder afronding van de aanbesteding en implementatie doorgeschoven naar de eerste helft van 2017.

Werkplekken
De proeftuin met de mobiele werkplekken is in de eerste helft van 2016 afgerond. Op basis van deze proeftuin zijn er een aantal mogelijke mobiele werkplekken geselecteerd, waaruit de medewerkers hun keuze konden maken. Alle medewerkers hebben een keuze gemaakt en de werkplekken zijn aangeschaft. Daarnaast zal het Wifi-netwerk in het gemeentehuis worden aangepast, zodat deze voldoet aan de nieuwe eisen in verband met het gebruik van de nieuwe werkplekken. De uitrol van deze werkplekken heeft in de eerste maanden van 2017 plaatsgevonden.

Kansen en bedreigingen
In 2016 is door de gemeenteraad uitgesproken dat onderzocht moet worden hoe de samenwerking binnen in eerste instantie de Westelijke Mijnstreek geïntensiveerd kan worden. Uitgangspunt hierbij is dat Stein een zelfstandige gemeente blijft. Vanuit dit vertrekpunt is deze onderzoeksvraag aan de orde gesteld in een bijeenkomst de colleges van de Westelijke Mijnstreek. Resultaat van dit overleg is dat de samenwerkingsmogelijkheden zijn geïnventariseerd.
In 2017 zal dit zijn vervolg krijgen.

Indicatoren personeelsbeleid
Ziekteverzuimpercentage

omschrijving	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Werkelijk 2015	Begroot 2016	Werkelijk 2016
Ziekteverzuimpercentage	4,32%	6,39%	6.05%	5,0%	6,39%

Het ziekteverzuimpercentage werd in 2016 sterk beïnvloed door een aantal langdurig zieke medewerkers. Samen met hun direct leidinggevenden en de bedrijfsarts zijn/worden deze medewerkers intensief begeleid en gefaciliteerd teneinde terugkeer in de functie te realiseren.

Stage- en werkervaringsplaatsen
Het aantal ingevulde stageplaatsen is enigszins achter gebleven met het begrote aantal. Voornaamste reden is dat een aantal stageaanvragen niet kon worden gehonoreerd omdat niet kon worden voldaan aan de intern hieromtrent gestelde regels(waarbij een adequate opdracht en begeleiding binnen de desbetreffende afdeling dient te zijn).

omschrijving	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Werkelijk 2015	Begroot 2016	Werkelijk 2016
Stageplaatsen	5	5	10	10	6

Werkervaringsplaatsen
Het aantal ingevulde werkervaringsplaatsen daarentegen was in 2016 meer dan vooraf geraamd.
Met name binnen het project Stein schoon. Uitkeringsgerechtigden kunnen met behoud van uitkering werkervaring opdoen.

omschrijving	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Werkelijk 2015	Begroot 2016	Werkelijk 2016
Werkervarings-plaatsen	2	2	6	4	6

3.2.7 Verbonden partijen

Inleiding
Een aantal taken binnen de gemeente worden uitgevoerd via zogenaamde verbonden partijen. Dit zijn partijen die gemeentelijke taken uitvoeren, in opdracht van de gemeente. Omdat bestuurlijk te realiseren doelen en of een substantieel deel van het financiële budget in handen worden gelegd van verbonden partijen is het voor de gemeente belangrijk om inzicht te hebben en te houden in de realisatie van doelstellingen, activiteiten en financiën van die verbonden partij. We hebben het immers over het realiseren van bestuurlijk afgesproken doelen en besteding van publieke middelen. Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een financieel en bestuurlijk belang heeft.
De verbonden partijen kennen verschillende juridische verschijningsvormen. Het belangrijkste onderscheid is dat tussen publiekrechtelijke en privaatrechtelijke verbonden partijen. Publiekrechtelijke verbonden partijen verschijnen meestal in de vorm van een gemeenschappelijke regeling. Bij privaatrechtelijke partijen gaat het meestal om stichtingen of vennootschappen.

Financieel belang:
Er is sprake van een financieel belang als de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld (subsidie, gemeentelijke bijdrage, koop van aandelen) die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente. Ontbreekt een financieel belang van de gemeente dan is strikt genomen geen sprake van een verbonden partij.
De gemeentelijke bijdrage aan de verbonden partij wordt vermeld. Indien een gemeente aandelen heeft in een verbonden partij wordt beschreven hoeveel aandelen de gemeente bezit en het totaal aantal aandelen dat de verbonden partij heeft uitgegeven. Ook de nominale waarde van één aandeel wordt vermeld.

Bestuurlijk belang:
Er is sprake van een bestuurlijk belang als de gemeente rechtstreeks invloed heeft op de besluitvorming binnen een verbonden partij. Ontbreekt een bestuurlijk belang van de gemeente bij de verbonden partij dan is strikt genomen geen sprake van een verbonden partij. Vertegenwoordiging van de gemeente in het bestuur en het hebben van stemrecht (via aandelen) zijn voorbeelden van een bestuurlijk belang. Vermeld in beide gevallen ook door wie de gemeente vertegenwoordigd wordt.

Overzicht verbonden partijen

Publiekrechtelijke partijen	Privaatrechtelijke partijen
Veiligheidsregio Zuid Limburg	Steinerbos BV
Gemeenschappelijke regeling Vixia	Enexis holding N.V.
Geneeskundige Gezondheidsdienst Zuid Limburg (GGD)	Attero
Omnibuzz	Publiek Belang Electriciteitsproductie BV
Intergemeentelijke Milieudienst Beek, Nuth en Stein (IMD)	NV Bank Nederlandse Gemeenten
Regionale Uitvoeringsdienst Zuid	NV Waterleidingsmaatschappij Limburg
BelastingSamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BSGW)	NV Industriebank LIOF
Regionale Informatie en Expertice Centrum (RIEC)	NV Theodora
	NV RWM

Publiekrechtelijke verbonden partijen
Er volgt nu van de publiekrechtelijke verbonden partijen een actueel overzicht van o.a. het openbaar belang, visie in relatie tot de doelstellingen, actuele beleidsvoornemens verwachte ontwikkelingen ten aanzien van het gemeentelijk belang en de financiële positie.

Veiligheidsregio Zuid Limburg

1. Naam	Veiligheidsregio Zuid-Limburg
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling van alle gemeenten in Zuid-Limburg
3. Vestigingsplaats	Maastricht
4. Doelstelling en openbaar belang	Uitvoeren van de aan de Veiligheidsregio opgedragen taken gericht op rampenbestrijding en crisisbeheersing.
5. Relatie met beleidsprogramma	*Programma II: Een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.* *Subdoelstelling II: Omgevingskwaliteit versterken.*
6. Deelnemende partijen	Alle gemeenten van Zuid-Limburg.
7. Bestuurlijk belang	Conform de Wet gemeenschappelijke regelingen bestaat de bestuursstructuur uit een Algemeen Bestuur (AB) en een Dagelijks Bestuur (DB). De burgemeester vertegenwoordigt de Gemeente Stein in het AB.
8. Financieel belang	Alle gemeenten in Zuid-Limburg betalen, op basis van een verdeelsleutel, hun aandeel in de kosten. De bijdrage van de Gemeente Stein in 2016 bedroeg per saldo circa € 1.036.000.
9. Vermogen Eigen vermogen	31-12-2016 € *9.886.310* 31-12-2015 *€ 10.284.923*
Vreemd vermogen	31-12-2016 *€ 50.377.840* 31-12-2015 *€ 42.048.151*
10. Financieel resultaat	2016: *€ 447.817* 2015: *€ 207.000*
11. Risico's	-
12. Ontwikkelingen	Op 31 maart 2016 heeft het DB de resultaten uit het pilotproject "Drink- en Bluswatervoorziening", dat sinds juni 2015 in Stein draaide, besproken. Het DB omarmde de uitkomsten van de pilot in Stein, maar heeft besloten de stukken aan te houden en nog niet door te geleiden naar het AB. Het DB wilde namelijk eenzelfde pilot in de Gemeente Heerlen, zodat er meer inzicht zou komen in de werking van het voorstel (dat de projectgroep in Stein had opgeleverd) in de volle breedte: qua financiën en welke mogelijke oplossingen gevonden kunnen worden in een "moeilijk" saneringsgebied. De pilot in Heerlen is inmiddels ook afgerond en het AB heeft besloten om binnen de regio opdracht te geven tot een aanvullende (technische) pilot en het verder uitzoeken van een aantal (juridische) zaken.

Gemeenschappelijke regeling Vixia

1. Naam	Gemeenschappelijke regeling WSW Vixia
2. Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling van de gemeenten Sittard-Geleen, Beek, Schinnen en Stein
3. Vestigingsplaats	Sittard-Geleen
4. Doelstelling en openbaar belang	Uitvoering van de WSW en de Participatiewet
5. Relatie met beleidsprogramma	*Programma:III Een bereikbare en bedrijvige gemeente'* *Subdoelstelling:I lokale economie*
6. Deelnemende partijen	de gemeenten Sittard-Geleen, Beek, Schinnen en Stein en Vixia BV

7. Bestuurlijk belang	Conform de WGR bestaat de bestuursstructuur uit een algemeen bestuur (twee wethouders per gemeente) en een dagelijks bestuur (wethouders met Participatie in hun portefeuille)
8. Financieel belang	De deelnemende gemeenten voldoen, op basis van de begroting van de GR Vixia, aan hun gemeentelijke bijdrage. Hierbij is het financieel belang van de vier deelnemende gemeenten gebaseerd op het aantal WSW'ers. Dit betekent dat er sprake is van een verdeling die (in beperkte mate) kan fluctueren. Grosso modo kan gesteld worden dat de verdeling als volgt is samengesteld: Beek: 9 % Schinnen: 5 % Stein: 18 % Sittard-Geleen: 68 %
9. Vermogen Eigen vermogen	31-12-2016 *€ 234.000* 31-12-2015 *€ 405.000*
Vreemd vermogen	31-12-2016 *€ 4.402.000* 31-12-2015 *€ 5.591.000*
Solvabiliteit	31-12-2016 5 % 31-12-2015 7 %
10. Financieel resultaat	2016: *€ 873.000 - /-* 2015: *€ 637.000 -/-*
11. Risico's	In geval er sprake is van een tekort t.o.v. de begroting moeten de gemeenten dit tekort aanzuiveren d.m.v. een hogere gemeentelijke bijdrage
12. Ontwikkelingen	De komst van de Participatie wet per 1 januari 2015 heeft grote invloed gekregen op de huidige en toekomstige ontwikkelingen binnen Vixia. Doordat er geen sprake meer is van instroom neemt de omzet af. Daarnaast neemt ook de rijksbijdrage tot 2022 structureel af met € 500 per jaar/fte. Door deze zaken is de gemeentelijke bijdrage toegenomen. Om die reden is in 2016 ingezet op onderzoek naar de toekomst van Vixia en gekozen om Vixia te transformeren naar een arbeidsbemiddelingsbedrijf. Hierbij wordt een samengaan beoogd met de sociale diensten om te komen tot 1 participatiebedrijf Westelijke Mijnstreek. Een ontwikkeling die borg moet staan voor werkgelegenheid voor de doelgroep en arbeidsontwikkeling.Daarnaast moet er een kantelpunt ontstaan en op termijn kostenstijgingen worden omgezet is daling. Temeer daar meer medewerkers buiten Vixia, buiten de beschutte omgeving aan de slag gaan.

Geneeskundige Gezondheidsdienst Zuid Limburg (GGD ZL)

1. Naam	GGD Zuid Limburg
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
3. Vestigingsplaats	Maastricht

4. Doelstelling en openbaar belang	Zorgdragen voor publieke gezondheid, toezicht op de kwaliteit Wmo, Veilig Thuis, ambulancezorg, GHOR, vangnetfunctie en crisiszorg verslaafden, dak- en thuislozen, sociaal medische advisering
5. Relatie met beleidsprogramma	*Programma: I Sociale en vitale kernen / II aantrekkelijke woon en leefomgeving* *Subdoelstelling:IV Actief eigenaarschap / II Omgevingskwaliteit*
6. Deelnemende partijen	de 18 gemeenten van Zuid-Limburg
7. Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur van de GGD Zuid Limburg bestaat uit één bestuurslid per deelnemende gemeente en één plaatsvervangend lid. Als lid van het Algemeen bestuur kunnen slechts worden aangewezen leden van het college van de gemeenten. Het Dagelijks Bestuur (DB) bestaat uit bestuurders van zeven gemeenten, waaronder Stein. Besluitvorming vindt plaats via gewogen stemmen, gerelateerd aan het inwoneraantal
8. Financieel belang	Subsidie/inkooprelatie/verliesbijdrage naar rato inwonertal.
9. Vermogen Eigen vermogen	31-12-2016 € 3.262.000 31-12-2015 *€ 3.151.000*
Vreemd vermogen	31-12-2016 € 13.793.000 31-12-2015 *€ 12.539.000*
Solvabiliteit	31-12-2016 19% 31-12-2015 20 %
10. Financieel resultaat	2016: -/- € 204.000 2015: *€ 1.050.000*
11. Risico's	Verliesbijdrage naar rato inwonertal
12. Ontwikkelingen	In het regionaal gezondheidsbeleid is vastgelegd dat het doel is om de levensverwachting in Zuid-Limburg te brengen naar het Nederlands gemiddelde en hierbij in de periode 2016-2025 zichtbaar in te lopen op bestaande achterstanden in levensverwachting en in te zetten op een stijging van de ervaren gezondheid. Via de beleidslijnen gezonde jeugd, de gezonde wijk en kwetsbare personen wordt invulling aan het beleid gegeven. De GGD is een belangrijke partner in de realisatie van het gezondheidsbeleid. Voor de beleidsperiode 2016 t/m 2019 is door de deelnemende gemeenten gekozen voor een groeiscenario, waarin de GGD gepositioneerd wordt als partner binnen het totale sociale domein. De mate van groei is afhankelijk van de gezamenlijke behoefte en wordt gedurende de beleidsperiode nader ingevuld.

Omnibuzz

1. Naam	Gemeenschappelijke regeling Omnibuzz
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
3. Vestigingsplaats	Sittard-Geleen

4. Doelstelling en openbaar belang	Het zorg dragen voor het vervoer van klanten met een beperking die een beroep kunnen doen op de Wet maatschappelijke ondersteuning.
5. Relatie met beleidsprogramma	*Programma:I Een samenleving met vitale en sociale kernen* *Subdoelstelling:IV Actief eigenaarschap*
6. Deelnemende partijen	Gemeente: Beek, Beesel, Bergen, Brunssum, Echt-Susteren, Eijsden-Margraten, Gennep, Gulpen-Wittem, Heerlen, Horst aan de Maas, Kerkrade, Landgraaf, Leudal, Maasgouw, Maastricht, Meerssen, Nederweert, Nuth, Onderbanken, Peel en Maas, Roerdalen, Roermond, Schinnen, Simpelveld, Sittard-Geleen, Stein, Vaals, Valkenburg aan de Geul, Venlo, Venray, Voerendaal, Weert
7. Bestuurlijk belang	Kwalitatief goed en betrouwbaar vervoer op maat tegen reële kosten.
8. Financieel belang	De gemeente Stein heeft zitting in het algemeen bestuur van Omnibuzz en stelt hier met de vertegenwoordigers van de overige gemeenten de jaarrekening en begroting vast. De totale gemeentelijke bijdrage is opgebouwd uit twee delen: een bedrag per inwoner voor de bedrijfskosten en de vervoerskosten (het reisvolume/daadwerkelijk gebruik).
9. Vermogen Eigen vermogen	31-12-2016 *€ 2.550.000* 31-12-2015 *€ 1.979.000*
Vreemd vermogen	31-12-2016 *€ 1.571.000* 31-12-2015 *€ 803.000*
Solvabiliteit	31-12-2016 62% 31-12-2015 71%
10. Financieel resultaat	2016: *€ 1.606.000* 2015: *€ 1.066.000*
11. Risico's	De provinciale aanbesteding van het vervoer welke sinds 11 december 2016 van kracht is, heeft gevolgen voor de spreiding van haltes over de gemeente. Dit kan betekenen dat inwoners die voorheen een halte op loopafstand van hun woning hadden, dat nu niet meer hebben en daardoor aanspraak moeten maken op het doelgroepenvervoer. De impact van de nieuwe aanbesteding is nog niet bekend.
12. Ontwikkelingen	Op 11 december 2016 is de nieuwe aanbesteding van het doelgroepenvervoer ingegaan, waarmee de opvolging van de voormalig regiotaxi geborgd is. Sinds mei 2016 zijn 22 gemeenten toegetreden tot de gemeenschappelijke regeling Omnibuzz, om als Limburgse gemeenten gezamenlijk toekomstbestendig doelgroepenvervoer te realiseren. De komende jaren zullen andere vormen van doelgroepenvervoer instromen om uiteindelijk te komen tot het model van de regiecentrale.

Intergemeentelijke Milieu Dienst Beek, Nuth en Stein (IMD)

1. Naam	Intergemeentelijke Milieudienst Beek, Nuth en Stein
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling

3. Vestigingsplaats	Elsloo
4. Doelstelling en openbaar belang	Uitvoering van alle gemeentelijke milieutaken.
5. Relatie met beleidsprogramma	*Programma:II Een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving* *Subdoelstelling:V duurzaamheid*
6. Deelnemende partijen	Gemeente Beek, Nuth en Stein
7. Bestuurlijk belang	Conform de samenwerkingsregeling wordt het Algemeen Bestuur gevormd door de voorzitter en twee leden per deelnemende gemeenten, aangewezen door en uit de onderscheiden colleges. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit de voorzitter en de drie portefeuillehouders milieu.
8. Financieel belang	De verdeling van de kosten over de deelnemende gemeenten vindt plaats op basis van de te besteden uren per gemeente.
9. Vermogen Eigen vermogen	31-12-2016 *€ 0* 31-12-2015 *€ 0*
Vreemd vermogen	31-12-2016 *€ 594.568* 31-12-2015 *€ 696.525*
10. Financieel resultaat	2016: *€ 300* 2015: *€ 300*
11. Risico's	
12. Ontwikkelingen	De medewerkers van de IMD zijn vanaf januari 2014 gedetacheerd bij de RUD en voeren daar, in afwachting van de definitieve plaatsing, de milieutaken uit. Pas na afronding van de transitiefase en de daarmee samenhangende formele overgang van het IMD-personeel naar de RUD kan worden overgegaan tot liquidatie van de IMD.

Regionale Uitvoeringsdienst Zuid Limburg (RUD ZL)

1. Naam	Regionale Uitvoeringsdienst Zuid Limburg
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
3. Vestigingsplaats	Maastricht
4. Doelstelling en openbaar belang	Het doel van de vorming van de RUD is om hogere kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) te bereiken op het gebied van milieu voor minimaal de basistaken van alle 19 deelnemers en de specialistische milieutaken voor o.a. de centrumgemeenten en de IMD-gemeenten Beek, Nuth en Stein. De RUD is tevens een BRZO-RUD omdat alle BRZO-taken provinciebreed hier zijn belegd. De vorming van een uitvoeringsdienst is wettelijk verplicht

5. Relatie met beleidsprogramma	*Programma:II Een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving* *Subdoelstelling:V duurzaamheid*
6. Deelnemende partijen	In Zuid-Limburg werken de gemeenten Beek, Brunssum, Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittem, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Maastricht, Meerssen, Nuth, Onderbanken, Schinnen, Simpelveld, Sittard-Geleen, Stein, Vaals, Valkenburg, Voerendaal en de Provincie Limburg op basis van een gemeenschappelijke regeling samen in de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zuid-Limburg.
7. Bestuurlijk belang	Op basis van de GR is de gemeente Stein bestuurlijk vertegenwoordigd in het AB van de RUD. Daarnaast is de gemeente Stein bestuurlijk vertegenwoordigd in het DB van de RUD.
8. Financieel belang	De verdeling van de kosten over de deelnemers vindt plaats op basis van de te besteden uren per gemeente.
9. Vermogen Eigen vermogen	31-12-2015 *€ 2.495.841* 31-12-2016 *€ 1.520.081*
Vreemd vermogen	31-12-2015 *€ 981.090* 31-12-2016 *€ 1.246.362*
10. Financieel resultaat	2015: *€ 1.389.088* 2016: *€ 450.982*
11. Risico's	In de GR ligt vast dat de financiële eindverantwoordelijkheid voor de financiële positie van de RUD door de gemeenten wordt gedragen. Onverlet deze eindverantwoordelijkheid heeft de RUD als zelfstandig orgaan een eigen verantwoordelijkheid om te zorgen voor de vorming van voldoende weerstandsvermogen.
12. Ontwikkelingen	De medewerkers van de IMD zijn sedert januari 2014 gedetacheerd bij de RUD in afwachting van het plaatsingsproces.

BelastingSamenwerking Gemeenten en Waterschappen(BSGW)

1. Naam	BelastingSamenwerking Gemeenten en Waterschappen
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling.
3. Vestigingsplaats	Roermond
4. Doelstelling en openbaar belang	BsGW Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen is een zelfstandig samenwerkingsverband voor heffing en inning van gemeentelijke belastingen en waterschapsbelastingen en voor uitvoering van de wet WOZ. 30 van de 33 Limburgse gemeenten en de twee Limburgse waterschappen werken samen in BsGW. Deze samenwerking betekent dat de uitvoeringstaken van de waterschapsbelastingen,de gemeentelijke belastingtaken en administratieve taken van de Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ), worden verzorgd door BsGW.

	De verzelfstandiging beoogt een zo groot mogelijk maatschappelijk rendement te halen uit samenwerking tussen lokale overheden op het gebied van belastingheffing en -inning.
5. Relatie met beleidsprogramma	*Programma II: Aantrekkelijke woon- en leefomgeving, subdoelstelling 2: omgevingskwaliteit* *Programma VI: Algemene dekkingsmiddelen subdoelstelling I lokale heffingen*
6. Deelnemende partijen	30 van de 33 Limburgse gemeenten en de twee Limburgse waterschappen werken samen in BsGW. De deelbemende gemeenten zijn Beek, Beesel, Bergen, Brunssum, Echt-Susteren, Eijsden-Margraten, Gennep, Gulpen-Wittem, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Leudal, Maasgouw, Maastricht, Meerssen, Nederweert, Nuth, Onderbanken, Peel en Maas, Roerdalen, Roermond, Schinnen, Simpelveld, Sittard-Geleen, Stein, Vaals, Valkenburg, Venlo, Voerendaal, Weert. De waterschappen Peel en Maasvallei en het Waterschap Roer en Overmaas nemen deel aan de GR.
7. Bestuurlijk belang	Conform de Wet gemeenschappelijke regelingen bestaat de bestuursstructuur uit een Algemeen Bestuur (AB) en een Dagelijks Bestuur (DB). De portefeuillehouder financiën vertegenwoordigt de Gemeente Stein in het AB.
8. Financieel belang	De processen voor waterschappen en gemeenten overlappen elkaar in grote mate en de benodigde basisgegevens worden gelijktijdig voor alle deelnemers opgebouwd. Omdat BsGW de processen voor alle belastingsoorten integraal uitvoert, zijn de daarmee samenhangende kosten zodanig met elkaar verweven dat kosten niet per belastingsoort gedifferentieerd kunnen worden. De uitvoeringskosten van de productieprocessen worden om die reden toegerekend aan eenduidige, herkenbare hoofdprocessen, overeenkomstig de organisatieopzet van BsGW. Dit resulteert in vijf primaire producten van dienstverlening: Gegevensbeheer en heffen, Waarderen, Innen, Klantzaken en Parkeerbelasting. De verdeling van deze kosten over de deelnemers gebeurt hierna met behulp van eenheidstarieven per product van dienstverlening. De bijdrage van Stein in 2016 aan de BsGW was conform begroting € 378.000 (€ 325.000 reguliere bijdrage en € 53.000 goodwill)
9. Vermogen Eigen vermogen	31-12-2016 *€ - 998.000* 31-12-2015 *€ - 284.000*
Vreemd vermogen	31-12-2016 *€ 5.138.000* 31-12-2015 *€ 5.486.000*
10. Financieel resultaat	2016: *€ -714.000* 2015: *€ -332.000*
11. Risico's	In de GR ligt vast dat de eindverantwoordelijkheid voor de financële positie van de BsGW door de deelnemers wordt gedragen. Onverlet deze eindverantwoordelijkheid heeft de BsGW als zelfstandig orgaan een eigen verantwoordelijkheid om te zorgen voor de vorming van voldoende weerstandsvermogen.
12. Ontwikkelingen	

Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC)

1. Naam	Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC)
2. Rechtsvorm	Het RIEC heeft geen rechtsvorm. Het betreft een samenwerkingsverband dat beheerstechnisch is ondergebracht bij de Gemeente Maastricht.
3. Vestigingsplaats	Hoensbroek
4. Doelstelling en openbaar belang	Voorkomen bestrijden van georganiseerde criminaliteit, zoals drugshandel, prostitutie, ondermijning en witwassen.
5. Relatie met beleidsprogramma	*Programma II: Een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.* *Subdoelstelling II: Omgevingskwaliteit versterken.*
6. Deelnemende partijen	Gemeenten, politie, belastingdienst, Openbaar Ministerie, Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, woningstichtingen.
7. Bestuurlijk belang	De burgemeester is als portefeuillehouder verantwoordelijk voor openbare orde en veiligheid.
8. Financieel belang	Iedere Limburgse gemeente draagt financieel bij aan het RIEC door middel van een verdeelsleutel per inwoner. De bijdrage van de Gemeente Stein over 2016 bedroeg € 12.032.
9. Vermogen Eigen vermogen	Het RIEC stelt geen balans op.
Vreemd vermogen	Het RIEC stelt geen balans op.
10. Financieel resultaat	2016: *€ 818.627* 2015: *€ 662.696*
11. Risico's	Juridische procedures, veiligheid personeel.
12. Ontwikkelingen	Geen bijzonderheden.

<u>Privaatrechtelijke verbonden partijen</u>

De gemeente Stein heeft aandelen in de volgende vennootschappen:

Instelling	Aantal aandelen	Nominale waarde
Bank Nederlandse Gemeenten NV	19.266	€ 48.165
Enexis Holding NV	460.350	€ 460.350
Steinerbos BV	1	€ 1
Waterleidingmaatschappij Limburg NV	9	€ 40.840
NV Theodora	219	€ 99.378
LIOF NV	10	€ 3.403
NV RWM	117	€ 11.700

Bank Nederlandse Gemeenten

1. Naam	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
2. Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
3. Vestigingsplaats	Den Haag
4. Doelstelling en openbaar belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij

	aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
5. Relatie met beleidsprogramma	Ondergebracht bij programma Algemene dekkingsmiddelen
6. Deelnemende partijen	Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van gemeenten en provincies.
7. Bestuurlijk belang	De gemeente Stein heeft stemrecht in de algemene vergadering van Aandeelhouders
8. Financieel belang	De gemeente Stein is houder van 19.266
9. Vermogen Eigen vermogen	31-12-2015 € 4.163.000 31-12-2016 € 4.486.000
Vreemd vermogen	31-12-2015 € 145.317.000 31-12-2016 € 149.514.000
Solvabiliteit	31-12-2015 23 % 31-12-2016 26 %
10. Financieel resultaat	2015: € 226.000.000 2016: € 369.000.000
11. Risico's	Gezien het huidig economisch klimaat zijn de winstverwachtingen en dividenden onzeker
12. Ontwikkelingen	-

Enexis

1. Naam	Enexis
2. Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
3. Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	Het distribueren en het transporteren van energie zoals elektriciteit, gas, warmte en (warm) water, en het in stand houden, beheren, exploiteren en uitbreiden van distributie en transportnetten in relatie tot energie
5. Relatie met beleidsprogramma	Ondergebracht bij programma Algemene dekkingsmiddelen.
6. Deelnemende partijen	De aandelen van Enexis holding zijn in handen van Nederlandse provincies en gemeenten
7. Bestuurlijk belang	De gemeentelijke aandeelhouders in Limburg zijn verenigd in de VEGAL. De gemeente Stein heeft stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders.
8. Financieel belang	De gemeente Stein is houder van 460.350 aandelen.
9. Vermogen Eigen vermogen	31-12-2015 € 3.608 miljoen 31-12-2016 € 3.704 miljoen

Vreemd vermogen	31-12-2015 € 2.591 miljoen 31-12-2016 € 2.608 miljoen
10. Financieel resultaat	2015: € 223,1 miljoen 2016: € 207 miljoen
11. Risico's	Gezien het huidig economisch klimaat zijn de winstverwachtingen en dividenden onzeker
12. Ontwikkelingen	-

Steinerbos BV:

1. Naam	Steinerbos BV
2. Rechtsvorm	BV
3. Vestigingsplaats	Stein
4. Doelstelling en openbaar belang	De vennootschap heeft ten doel het exploiteren van het Recreatiepark Steinerbos en het scheppen van voorwaarden voor maatschappelijke en culturele ontplooiing en voor vrijetijdsbesteding
5. Relatie met beleidsprogramma	Een bereikbare en bedrijvige gemeente
6. Deelnemende partijen	Gemeente Stein.
7. Bestuurlijk belang	Via de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA) kan de gemeente Stein sturend optreden. De jaarrekening van Steinerbos B.V. wordt vastgesteld door de AVA. Tussen de gemeente Stein en de Steinerbos B.V. zijn een exploitatieovereenkomst en een huurovereenkomst gesloten. De exploitatieovereenkomst strekt tot doel om de wederzijdse rechten en plichten vast te leggen tussen partijen. Onder andere is beschreven welke exploitatiebijdrage door de gemeente Stein betaald wordt en welke tegenprestaties door Steinerbos B.V. hiervoor geleverd worden. De huurovereenkomst strekt tot doel om de aanwezige onroerende zaken inclusief de ondergrond ter beschikking te stellen aan Steinerbos B.V. teneinde het recreatiepark te kunnen exploiteren. Tevens is in deze overeenkomst beschreven onder welke condities en tegen welke prijs het gehuurde ter beschikking wordt gesteld aan de B.V.
8. Financieel belang	De gemeente Stein is enig aandeelhouder van de vennootschap Steinerbos B.V. Het kapitaal van de vennootschap bestaat uit één aandeel van één euro (€ 1,00).
9. Vermogen Eigen vermogen	31-12-2016 - € 160.251 31-12-2015 - € 61.772
Vreemd vermogen	31-12-2016 € 449.393 31-12-2015 € 484.000
10. Financieel resultaat	2016: De Jaarrekening eindigde met een tekort van € 98.479 2015: De Jaarrekening eindigde met een tekort van € 352.388 De bestaande exploitatiereserve ad € 290.615 waarover de BV per 1-1-2015 nog beschikte, is daarmee volledig gebruikt.

11. Risico's	In 2015 is de nieuwbouw van het zwembad gereed gekomen. De hieraan verbonden kapitaallasten zijn verrekend met de gemeentelijke bijdrage. De exploitatie gekoppeld aan de maximale financiële bijdrage van de gemeente, conform de gesloten exploitatie-overeenkomst, staat onder druk. In 2016 had Steinerbos B.V. een huurachterstand bij de gemeente Stein. Deze achterstand is verrekend met de exploitatiebijdrage 2017 welke Steinerbos B.V. van de gemeente Stein heeft ontvangen. In navolging op de verstrekte lening van € 140.000 in 2015 heeft de gemeente Stein, op basis van de financiële situatie over het jaar 2016 van Steinerbos BV, een te verstrekken renteloze lening van € 100.000 aan het Steinerbos BV in de jaarrekening 2016 opgenomen. Een en ander is gebaseerd op de gesloten exploitatieovereenkomst. Ter dekking van het mogelijk risico van het niet kunnen terugbetalen van deze lening werd, evenals in 2015, ten laste van de exploitatie 2016 van de gemeente Stein een voorziening gevormd.
12. Ontwikkelingen	Begin 2017 zal een RvC worden ingesteld en deze zal samen met een te benoemen directeur-bestuurder zo spoedig mogelijk een strategisch businessplan voor de komende 5 jaar ontwikkelen. Op basis van dit businessplan en de financiële gevolgen hiervan zal door de gemeenteraad worden besloten over de middelen die aan de Steinerbos BV ter beschikking zullen worden gesteld om dit businessplan te realiseren.

RWM

1. Naam	NV RWM
2. Rechtsvorm	NV
3. Vestigingsplaats	Sittard-Geleen
4. Doelstelling en openbaar belang	Uitvoeren afvalinzameling en aanverwante reinigingstaken van de aangesloten gemeenten.
5. Relatie met beleidsprogramma	Programma 2: Aantrekkelijke woon- en leefomgeving. Subdoelstelling: Omgevingskwaliteit
6. Deelnemende partijen	De gemeenten: Stein, Sittard-Geleen, Beek en Schinnen.
7. Bestuurlijk belang	Wethouder Hendrix vertegenwoordigd de gemeente inde AVA en inhoudelijk.
8. Financieel belang	Het aandeel van Stein in het aandelenkapitaal van de NV RWM bedroeg in eerste instantie € 5.900. In december 2010 heeft de NV RWM de deelnemende gemeenten gevraagd het aandelenkapitaal uit te breiden om een vergunning op grond van de Wet wegvervoer goederen te krijgen. Voor Stein betekende dit een uitbreiding van het aandelenkapitaal met € 5.800. Op 15 februari 2011 heeft het college hiermee ingestemd. Stein bezit 117 aandelen á € 100.
9. Vermogen Eigen vermogen	31-12-2016 € n.n.b. 31-12-2015 € 3.548.000 31-12-2014 € 2.962.200
Vreemd vermogen	31-12-2016 € n.n.b. 31-12-2015 € 7.939.000 31-12-2014 € 8.368.100

Solvabiliteit	31-12-2016 n.n.b. 31-12-2015 30,9 % 31-12-2014 26,1%
10. Financieel resultaat	2016: € n.n.b. 2015: *€ 850.000 batig* 2014: *€ 684.700 batig*
11. Risico's	Bij beëindigen contract worden desintegratiekosten in rekening gebracht.
12. Ontwikkelingen	Vanaf 2016 is een nieuw afvalplan van kracht waarin o.a. het gebruik van de milieuparken door alle inwoners van de regio en het terugdringen van de hoeveelheid restafval de belangrijkste speerpunten zijn.

JAARREKENING

4 JAARREKENING

4.1 Balans

ACTIVA (x € 1.000)	Ultimo 2016	Ultimo 2015
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa		
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling	0	27
	0	**27**
Materiële vaste activa		
- Investeringen met een economisch nut met heffing	21.184	20.673
- Overige Investeringen met een economisch nut	41.305	43.090
- Investeringen met een maatschappelijk nut	11.065	10.315
	73.555	**74.078**
Financiële vaste activa		
- Leningen aan woningbouwcorporaties	5.859	6.230
- Overige langlopende leningen	229	230
- Uitzettingen met een looptijd > 1 jaar	4.208	12.208
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	176	228
- Leningen aan deelneming	1.076	2.614
- Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	460	460
	12.009	**21.970**
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden		
- Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)	- 1.451	- 4.522
- Grond- en hulpstoffen	36	8
- Gereed product en handelsgoederen	2	3
	- 1.413	**-4.511**
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar		
-Rekening courant verhouding niet Financiele instellingen	0	0
- Vorderingen op openbare lichamen	3.822	3.717
- Overige vorderingen	1.858	1.552
	5.681	**5.269**
Liquide middelen		
- Kas	3	4
- Banksaldi	58	117
	61	**121**
Overlopende activa	**3.137**	**2.935**
TOTAAL ACTIVA	**93.030**	**99.888**

PASSIVA (x € 1.000)	Ultimo 2016	Ultimo 2015
VASTE PASSIVA		
Eigen Vermogen		
- Algemene Reserve	17.830	20.036
- Bestemmingsreserves	14.999	11.365
- Saldo na bestemming	**-294**	**0**
	32.535	**31.401**
Voorzieningen	**4.535**	**5.253**
Vaste schulden met een rentetypische looptijd > 1 jaar		
- Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	44.008	50.308
- Door derden belegde gelden	30	48
- Waarborgsommen	52	15
	44.091	**50.371**
VLOTTENDE PASSIVA		
Vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar		
- Kasgeldleningen	0	2.000
- Banksaldi	3.422	3.411
- Overige schulden	4.357	4.348
	7.779	**9.759**
Overlopende passiva	**4.090**	**3.105**
TOTAAL PASSIVA	**93.030**	**99.888**

4.2 Overzicht baten en lasten

(x € 1.000)	Werkelijk 2016			Begroting na wijziging 2016			Primaire begroting 2016		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Samenleving sociale vitale kernen	21.960	1.725	-20.235	24.857	1.551	-23.306	22.406	1.215	-21.192
Aantrekkelijke woon- en leefomgeving	17.368	10.728	-6.640	19.242	11.094	-8.148	18.354	10.391	-7.963
Bereikbare en bedrijvige gemeente	13.635	4.985	-8.649	13.686	4.930	-8.756	13.500	5.257	-8.243
Dienstverlenende gemeente	2.368	1.025	-1.343	2.336	947	-1.389	2.168	1.002	-1.166
Trots en bewust van haar eigen kwaliteit	5.063	86	-4.977	4.417	82	-4.335	3.825	53	-3.772
Lokale heffingen	0	5.363	5.363	0	5.390	5.390	0	5.200	5.200
Algemene uitkeringen	0	35.328	35.328	0	34.994	34.994	0	34.420	34.420
Dividend	21	643	622	21	650	629	21	319	298
Saldo financieringsfunctie	22.870	23.122	252	22.519	22.709	190	22.667	22.857	190
Overige algemene dekkingsmiddelen	22.046	23.460	1.414	22.981	23.992	1.011	20.774	21.366	591
Algemene dekkingsmiddelen	44.937	87.916	42.978	45.522	87.735	42.213	43.462	84.162	40.700
Onvoorzien	**0**	**0**	**0**	**43**	**0**	**-43**	**134**	**0**	**-134**
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**105.331**	**106.465**	**1.134**	**110.102**	**106.338**	**-3.763**	**103.850**	**102.080**	**-1.770**
Toevoeging/onttrekking reserves									
Samenleving sociale vitale kernen	4.514	2.178	-2.336	1.151	1.685	534	363	133	-230
Aantrekkelijke woon- en leefomgeving	858	115	-743	499	115	-383	144	31	-113
Bereikbare en bedrijvige gemeente	0	10	10	0	10	10	0	0	0
Dienstverlenende gemeente	0	76	76	0	76	76	0	76	76
Algemene dekkingsmiddelen	1.293	2.858	1.564	1.300	3.897	2.597	0	1.662	1.662
Saldo mutaties reserves	**6.666**	**5.237**	**-1.429**	**2.949**	**5.783**	**2.834**	**507**	**1.901**	**1.394**
Gerealiseerd resultaat	**111.997**	**111.702**	**-294**	**113.051**	**112.121**	**-930**	**104.357**	**103.982**	**-376**

4.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepalingen

Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

Met ingang van 1 januari 2004 is het BBV in werking getreden.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten (kostprijs). Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten opgenomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Hierbij moet worden gedacht aan ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.
Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume (bijv. vakantiegeld) wordt daarom geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen.

Balans

De balans is een in geld uitgedrukt overzicht van bezittingen, schulden en vermogen.

Activa

Onder activa worden alle bezittingen verstaan. Op de balans worden de activa onderscheiden in vaste en vlottende activa, al naar gelang zij zijn bestemd om de uitoefening van de werkzaamheden al of niet duurzaam te dienen. De vaste activa worden onderscheiden in immateriële, materiële en financiële vaste activa. Onder de vlottende activa worden afzonderlijk opgenomen de voorraden, vorderingen, effecten, liquide middelen en de overlopende activa.

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn activa die niet stoffelijk van aard zijn, waar geen bezittingen tegenover staan en die een meerjarig nut hebben.
De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.
De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving ervan vangt aan in het jaar na realisering van het actief.
Afsluitkosten van opgenomen (vervangende) geldleningen worden afgeschreven in de looptijd van de betrokken geldlening

Materiële vaste activa

Dit zijn activa die van stoffelijke aard zijn, waar tegenover dus bezittingen staan, en die een meerjarig nut hebben.

Materiele vaste activa met economisch nut

Investeringen met economisch nut moet geactiveerd worden. (artikel 59, lid 1 BBV).Onder economisch wordt verstaan dat de activa verkoopbaar zijn (bijvoorbeeld een gebouw) en/of opbrengsten genereren (bijvoorbeeld rioleringen).
Deze activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.
Slijtende investeringen worden vanaf het jaar na het jaar van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.
Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

Binnen de investeringen met economisch nut wordt een aparte categorie onderscheiden, namelijk de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven. Hieronder vallen bijvoorbeeld investeringen ten behoeve van riolering of afvalinzameling. Op de balans worden deze investeringen opgenomen onder de investeringen met economisch nut met heffing (artikel 35, lid 2 BBV)

Materiele vaste activa in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Investeringen met maatschappelijk nut mogen geactiveerd worden. Onder deze activa worden verstaan investeringen in aanleg van wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd (en dus ook afgeschreven).
Aankoop en vervaardiging van deze activa worden onder aftrek van bijdragen van derden en bestemmingsreserves (voor zover van toepassing) lineair afgeschreven op basis van de verwachte levensduur.
Indien de financiële situatie het toelaat kan over deze activa extra worden afgeschreven.

Financiële vaste activa

Verstrekte leningen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Aandelen zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of de lagere marktwaarde.

Bijdragen aan activa van derden worden geactiveerd als ze een bedrag van € 10.000 te boven gaan. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Vlottende activa

Als vlottende activa worden beschouwd de activa die bestemd zijn om de uitoefening van de werkzaamheden van de gemeente niet duurzaam te dienen.

Voorraden

De nog niet in exploitatie genomen bouwgronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten. Er wordt een rente bijgeschreven op de boekwaarde, met uitzondering van geen bepaald complex.

De als “onderhanden werken” opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de

administratie- en beheerskosten.
Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.
Verliezen worden genomen op het moment dat deze voorzienbaar zijn.

Vorderingen en overlopende activa

Deze zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening op de vorderingen in mindering gebracht.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden opgenomen tegen nominale waarde.

Passiva

Hieronder zijn de schulden, de voorzieningen en het eigen vermogen begrepen.

Voorzieningen

De voorziening 55+-regeling is gewaardeerd tegen contante waarde. De overige voorzieningen zijn gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De egalisatievoorzieningen voor onderhoud zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die hiervoor geformuleerd zijn. In de paragraaf “onderhoud kapitaalgoederen” die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid nader uiteengezet.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd (rentevaste periode) van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

4.4 Toelichting op de Balans

ACTIVA:

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Boekwaarde 31 12 2015
Kosten onderzoek en ontwikkeling	0	27
Totaal	**0**	**27**

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2016. Als gevolg van reguliere afschrijvingen is de boekwaarde in 2016 op nul gekomen.

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2015	Investe-Ringen	Afschrij-Vingen	Afwaarde-ringen	Boekwaarde 31 12 2016
Kosten onderzoek en ontwikkeling	27	0	27	0	0
Totaal	**27**	**0**	**27**	**0**	**0**

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Boekwaarde 31 12 2015
Investeringen met een economisch nut met heffing	17.709	17.198
Investeringen overig met economisch nut	44.780	46.565
Investeringen met maatschappelijk nut	11.065	10.315
Totaal	**73.555**	**74.078**

Materiële vaste activa met een economisch nut met heffing

De investeringen met economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Boekwaarde 31 12 2015
Gronden en terreinen	126	130
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	17.521	16.992
Machines, apparaten en installaties	63	72
Overige materiële vaste activa	0	4
Totaal	**17.709**	**17.198**

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut met heffing weer:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2015	Investe-ringen	Bijdr. van derden	Afschrij-vingen	Afwaarde-ringen	Boekwaarde 31 12 2016
Gronden en terreinen	**130**	0	0	4	0	**126**
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	**16.992**	949	0	421	0	**17.521**
Machines, apparaten en installaties	**72**	0	0	9	0	**63**
Overige materiële vaste activa	**4**	0	0	4	0	**0**
Totaal	**17.198**	**949**	**0**	**438**	**0**	**17.709**

Investeringen
De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in onderstaand overzicht vermeld (> € 50.000)

Omschrijving	**Bedrag** *(€ 1.000)
Grond, weg- en waterbouwkundige werken	
Recons Dr.Poelsstr/Ch. Geloesstr (riool)	247
Reconstr Julianastr-Raadhuisstr (riool)	272
DWA Stadhouderslaan	117
Maatregelen waterplan Stein Centrum	229

Afwaarderingen:
Er zijn in het verslagjaar 2016 geen afwaarderingen geweest.

Materiële vaste activa met overig economisch nut

De investeringen met economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Boekwaarde 31 12 2015
Gronden en terreinen	**7.196**	**7.235**
Woonruimten	**188**	**203**
Bedrijfsgebouwen	**30.043**	**31.472**
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	**1.881**	**2.006**
Vervoermiddelen	**4**	**5**
Machines, apparaten en installaties	**4.752**	**5.023**
Overige materiële vaste activa	**718**	**620**
Totaal	**44.780**	**46.565**

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met overig economisch nut weer:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2015	Investe-Ringen	Bijdr. van derden	Afschrij-vingen	Afwaarde-ringen / overheve-ling	Boekwaarde 31 12 2016
Gronden en terreinen	**7.235**	0	0	39	0	**7.196**
Woonruimten	**203**	2	0	17	0	**188**
Bedrijfsgebouwen	**31.472**	112	0	1.541	0	**30.043**
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	**2.006**	0	0	125	0	**1.881**
Vervoermiddelen	**5**	0	0	2	0	**4**
Machines, apparaten en installaties	**5.023**	239	0	511	0	**4.752**
Overige materiële vaste activa	**620**	262	0	164	0	**718**
Totaal	**46.565**	**615**	**0**	**2.399**	**0**	**44.780**

Afwaarderingen:
Er zijn in het verslagjaar geen afwaarderingen geweest.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in onderstaand overzicht vermeld (> € 50.000)

Omschrijving	Bedrag *(€ 1.000)
Bedrijfsgebouwen	
IKC de Triviant techn. installaties	50
Machines, apparaten en installaties	
Hardware werkplekken mobiele devices	158
Overige materiële activa	
Brasserie Steinerbos	207
Aanpassingen inrichting gem. transitie	55

Materiële vaste activa met uitsluitend maatschappelijk nut

De investeringen met maatschappelijk nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Boekwaarde 31 12 2015
Gronden en terreinen	**113**	**101**
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	**9.980**	**9.265**
Machines, apparaten en installaties	**864**	**831**
Overige materiële vaste activa	**108**	**118**
Totaal	**11.065**	**10.315**

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met maatschappelijk nut weer:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2015	Investe-ringen	Bijdragen van derden	Afschrij-vingen	Afwaarde-ringen	Boekwaarde 31 12 2016
Gronden en terreinen	**101**	12	0	0	0	**113**
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	**9.265**	1.068	0	352	0	**9.980**
Machines, apparaten en installaties	**831**	85	0	52	0	**864**
Overige materiële vaste activa	**118**	0	0	10	0	**108**
Totaal	**10.315**	**1.165**	**0**	**414**	**0**	**11.066**

Afwaarderingen:
Er zijn in het verslagjaar geen afwaarderingen geweest.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in onderstaand overzicht vermeld (> € 50.000)

Omschrijving	**Bedrag** *(€ 1.000)
Grond, weg- en waterbouwkundige werken	
Reconstructie Julianastraat-Raadhuisstr	496
Reconstructie Dr. Poels/Ch.Geloesstr	228
Verkeersmaatregelen 2016	93
LED armaturen openbare verlichting 2016	85

Financiële vaste activa

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2015:

(* € 1.000)	Boek-waarde 31 12 2015	Nieuwe invest.	Afschrij-vingen/ aflossing	Voorziening wegens oninbaarh.	Balans-waarde 31 12 2015	Boek-waarde 31 12 2016
Leningen aan woning-bouwcorporaties	6.230	0	370	0	5.860	5.860
Overige langlopende leningen	370	0	1	240	129	229
Uitzettingen met een looptijd > 1 jaar	12.208	0	8.000	0	4.208	4.208
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	228	0	53	0	176	176
Leningen aan deelnemingen	2.656	0	1.579	42	1.035	1.076
Kapitaalverstrekking aan deelneming	460	0	0	0	460	460
Totaal	22.152	0	10.003	282	11.867	12.009

Aflossing:
Uitzettingen met een looptijd > 1 jaar
Het betreft hier een vrijval belegging tranche 2016 uit het garantiefonds van € 8.000.000.

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Voorz. Verw. Verliezen grondexpl.	Balanswaarde 31 12 2016	Balans-waarde 31 12 2015
Gereed product en handelsgoederen	**2**	0	2	3
Grond- en hulpstoffen	**36**	0	36	8
Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)	**- 1.247**	204	- 1.451	- 1.047
Afwaardering Bramert*				-3.475
Totaal	**- 1.209**	**204**	**- 1.413**	**- 4.511**

Gereed product en handelsgoederen betreft de voorraad “eigen verklaringen”.

Van de grond- en hulpstoffen kan het volgende overzicht worden gegeven:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2015	Vermeerde-ringen	Verminde-ringen	Naar gronden in exploitatie	Boekwaarde 31 12 2016
Niet in exploitatie genomen bouwgr.:					
Elserveldstraat	**27**	0	27	0	**0**
Overige Grond- en hulpstoffen:					
Geen bepaald complex	**34**	2	0		**36**
Totaal	**61**	**2**	**27**	**0**	**36**

Van de bouwgronden in exploitatie kan het verloop in 2016 het volgende overzicht worden weergegeven:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2015	Van gronden niet in exploitatie	Vermeerde-ringen	Verminde-ringen	Boekwaarde 31 12 2016
Kanaalboulevard	-47	0	26	0	- 21
Centrum Stein	-4.035	0	2.791	-170	- 1.415
Complex Mergelakker Oost	178	0	11	0	- 189
Complex Bramert Noord	127	2	20	-147	0
Totaal	**- 3.777**	**0**	**2.847**	**-317**	**- 1.247**

De belangrijkste vermeerderingen op het complex Centrum Stein betreffen de kosten van de aanleg openbare ruimte en project-management. De belangrijkste verminderingen op het complex Centrum Stein betreffen een bijdrage van de ontwikkelaar uit de Allonge realiseringsovereenkomst en het provinciaal subsidie.

*De vermindering op het complex Bramert-Noord voor het bedrag van € 3.475.000 zijn het gevolg van het door de Raad van State vernietigd Bestemmingsplan Louisegroeveweg-Bramert-Noord. Hierdoor zijn de gronden afgewaardeerd tegen landbouwwaarde en geactiveerd onder de materiële vaste activa.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Voorziening voor oninbaarheid	Balans-waarde 31 12 2016	Balans-waarde 31 12 2015
Rekening courant verhouding niet Financiele instellingen (schatkist)	0	0	**0**	**0**
Vorderingen op openbare lichamen	3.822	0	**3.822**	**3.717**
Overige vorderingen:				
- Debiteuren W&I	1.674	853	**822**	**766**
- Belastingdebiteuren	5	0	**5**	**12**
- Overige debiteuren	1.089	58	**1.032**	**774**
	2.769	910	**1.858**	**1.552**
Totaal	**6.591**	**910**	**5.681**	**5.269**

In de vorderingen op openbare lichamen is o.a. opgenomen de vordering op de belastingdienst betreffende het BTW compensatiefonds / BTW voor € 3,5 miljoen..

Liquide middelen:

De liquide middelen zijn als volgt samengesteld:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Boekwaarde 31 12 2015
Kas	**3**	**4**
Bank	**58**	**117**
Totaal	**61**	**121**

Overlopende activa:

De post overlopende activa worden opgenomen:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Boekwaarde 31 12 2015
Van overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	786	884
Vooruitbetaalde bedragen	1.504	1.622
Nog te ontvangen bedragen	847	429
Totaal	**3.137**	**2.935**

Het verloop van de nog te *ontvangen voorschotbedragen* die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, is als volgt:

(* € 1.000)	Stand per 31 12 2015	Toevoegingen	Ontvangen bijdragen	Stand per 31 12 2016
Provinciale subsidie	129	0	102	27
Gemeente Maastricht Jeugdzorg 2015	702	0	0	702
Gemeente S/G afrekening CJG 2016	0	4	0	4
Ministerie SZW uitgaven/kosten in BBZ 2015	53	0	0	53
Totaal	**884**	**4**	**102**	**786**

De post vooruitbetaalde bedragen bestaat voornamelijk uit een bedrag van € 543.000 algemene bijdrage voor het eerste half jaar 2017 aan de Brandweer Zuid Limburg en een bedrag van € 635.000 aan vooruitbetaalde migratiekosten aan Open Line voor de periode 2015-2023.

De post nog te ontvangen bedragen bestaat voornamelijk uit:
Gemeente Maastricht afrekening Jeugd 2015 € 700.000

PASSIVA:

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Boekwaarde 31 12 2015
Algemene reserve	**17.830**	**20.036**
Bestemmingsreserves	**14.999**	**11.365**
Resultaat 2016	**- 294**	
Totaal	**32.535**	**31.401**

In onderstaand overzicht wordt het verloop van de reserves in 2016 weergegeven.

	Stand per 31 december 2015	Bestemming rekening-resultaat 2015	Toevoeging	Onttrekking	Stand per 31 december 2016
Algemene reserves(* € 1.000)					
Algemene reserve	5.147	0	293	2.500	2.941
Algemene Essent reserve	14.889	0	0	0	14.889
Subtotaal algemene reserves	**20.036**	**0**	**293**	**2.500**	**17.830**
Bestemmingsreserves					
Reserve knelpunten gemeentelijke huisvesting	403	0	0	41	363
Reserve afkoop geldelijke Steun woonwagen standplaatsen	8	0	0	4	**4**
Reserve uitbreiding sporthal Stein	225	0	0	20	204
Reserve oostelijke hoofdontsluitingsweg	0	0	0	0	0
Reserve 3D's	3.704	0	4.514	2.033	6.185
Reserve nieuwbouw IKC de Triviant	447	0	0	79	368
Reserve Mergelakker	219	0	0	17	202
Reserve MFC Stein	263	0	0	19	245
Reserve Maaslandcentrum	215	0	0	20	195
Reserve egalisatie afval	595	0	452	0	1.047
Reserve Krimp	751	0	1.000	154	1.597
Reserve MFC regiofonds	290	0	0	0	290
Reserve incidentele investeringen	1.726	0	0	164	1.562
Reserve archeologisch museum	139	0	0	8	131
Reserve Stationsomgeving	1.000	0	0	0	1.0o0
Reserve fietsbrug Meers	1.000	0	0	10	990
Reserve bijdrage LED	380	0	0	76	305
Reserve bijdrage BGE	0	0	406	95	311
Subtotaal bestemmingsreserves	**11.365**	**0**	**6.372**	**2.739**	**14.999**
Totaal reserves	**31.401**	**0**	**6.666**	**5.238**	**32.830**
Resultaat 2016					**- 294**
Totaal inclusief resultaat					**32.535**

Hierna volgt een nadere toelichting op de reserves.

Algemene reserve:

Doel: De algemene reserve is een reserve zonder specifiek bestedingsdoel. Deze reserve wordt ingezet om te kunnen beschikken over financiële middelen, voor het opvangen van financiële risico's en of negatieve rekeningsaldi.

Toevoegingen 2016:

- Conform raming berap II 2016 wordt € 17.750 aan de reserve toegevoegd in verband met restant subsidie restauratie Augustinuskerk en conform 1e berap € 282.000 i.v.m. uitkering Escrow.

Onttrekkingen 2016:

- € 498.000 Doorgeschoven posten 2015 --> 2016 (raad april 2016)
- € 269.000 Dekking reservering vakantiegeld (1e berap)
- € 1.000.000 Vrijval tbv voeding krimpreserve
- € 608.000 Kosten verbreden brug Berg
- € 105.000 Organisatievernieuwing (3e begrotingswijziging 2015)
- € 20.000 Cultuurtraject Raad (7e begrotingswijziging 2016)

Reserve knelpunten gemeentelijke huisvesting

Doel: (gedeeltelijke) dekking van de kapitaallasten van de investeringen van het gemeentehuis. In 2016 is er geen bedrag toegevoegd aan deze reserve..

Onttrekking 2016:

De onttrekking aan deze reserve van € 41.000 is ter dekking van de gedeeltelijke kapitaallasten van de investeringen van het gemeentehuis.

Reserve afkoopsom geldelijke steun woonwagenstandplaatsen

Doel: de jaarlijkse (rijks)bijdragen voor huurwoonwagens en standplaatsen zijn afgekocht en in deze reserve gestort. Deze reserve wordt nu ingezet ter dekking van de kapitaallasten van de kapitaalgoederen die aan de afkoopsom zijn gerelateerd.

Onttrekking 2016:

De onttrekking aan deze reserve van € 4.000 is ter dekking van de kapitaallasten van de kapitaalgoederen die aan de afkoopsom zijn gerelateerd.

Reserve uitbreiding sporthal Stein

Doel: Betreft een schenking door DSM aan de gemeente die door de raad, in overleg met DSM, is bestemd voor het realiseren van de uitbreiding van de sporthal in Stein.

Onttrekking 2016:

Vanaf 2007 wordt jaarlijks (t/m 2026) € 20.420 ten gunste van de exploitatie onttrokken voor het dekken van een gedeelte van de kapitaallasten van de in 2007 gerealiseerde uitbreiding van de sporthal Stein.

Reserve nieuwbouw IKC de Triviant:

Doel:

*D*e reserve is ingesteld voor het (gedeeltelijk) dekken van de kapitaallasten van de realisering van IKC de Triviant.

Onttrekking 2015:

In 2015 is € 79.000 onttrokken voor de gedeeltelijke dekking van kapitaallasten, vervroegde afschrijving en sloopkosten van de voormalige school de Brök.

Reserve Maaslandcentrum:

Doel: de reserve is ingesteld voor het (gedeeltelijk) dekken van de kapitaallasten van de realisering van de kwaliteitsimpuls Maaslandcentrum Elsloo.

Onttrekking:
In 2016 is € 19.500 onttrokken ter (gedeeltelijke) dekking van de kapitaallasten van het Maaslandcentrum in Elsloo.

Reserve egalisatie afvalstoffenheffingen

Doel: het egaliseren van de tarieven van de afvalstoffenheffingen

Toevoeging:
Uitgangspunt is dat de kosten van het afvalcompartiment voor 100% worden gedekt door de opbrengsten van de afvalstoffenheffingen. Dit wordt bij de begroting, de beraps en bij de jaarrekening beoordeeld. De compensabele BTW wordt ook als lasten beschouwd. Bij de jaarrekening 2016 blijkt dat op het afvalcompartiment een overschot is behaald van € 452.000. Dit overschot is toegevoegd aan de reserve.

Reserve Mergelakker

Doel:
Deze reserve is gevormd als dekking van de kapitaallasten van het clubgebouw Mergelakker. Op basis van het raadsvoorstel van 6 mei 2010 is € 270.000 onttrokken aan de algemene reserve en gestort in de Reserve Mergelakker.

Onttrekking:
In 2016 is € 17.000 onttrokken ter (gedeeltelijke) dekking van de kapitaallasten van het sportcomplex Mergelakker.

Reserve MFC Stein

Doel: de reserve is ingesteld voor het (gedeeltelijk) dekken van de kapitaallasten van het Multifunctioneel Centrum Stein. Daarnaast is in 2011 het terugontvangen, teveel uitbetaalde subsidie aan het muziekonderwijs in deze reserve gestort. Dit ter dekking van de inrichtingskosten van het MFC.

Onttrekking:
In 2016 is conform raming € 19.000 onttrokken ter (gedeeltelijke) dekking van de kapitaallasten en inrichtingskosten van het MFC.

Reserve Krimp

Doel:
De gemeente Stein ontvangt via de krimpmaatstaf geld uit het gemeentefonds. Om deze gelden in te zetten voor onderwerpen die met krimp te maken hebben is deze reserve gevormd.

Onttrekking en toevoegingen:
In 2015 heeft een toevoeging van € 1.000.000 plaatsgevonden en er is voor € 154.000 onttrokken.

Reserve archeologisch museum:

Doel:
Een bruteringsreserve voor de gedeeltelijke afdekking van de kapitaallasten van de investering centrale, toekomstbestendige huisvesting van vier cultuurhistorische partijen aan de Hoppenkampstraat 14a te Stein.

Reserve incidentele investeringen:

Doel:
Een bijdrage in de bezuinigingstaakstelling in 2011 is ingevuld met de aanwending van een gedeelte van de algemene reserve (Kadernota 2012) als bestemmingsreserve ter afdekking van de afschrijvingslasten van incidentele investeringen;

Onttrekking:
In 2016 is ter dekking van de afschrijvingslasten € 164.000 onttrokken uit deze reserve.

Reserve regiofonds:
Doel:
In deze reserve is de bijdrage van de regio voor de realisatie van het MFC / groenprojecten gestort.

Reserve 3 decentralisaties:
Doel:
Overschotten en tekorten op de 3 decentralisaties en Wmo huishoudelijke hulp, worden verrekend met de reserve 3 D's.
Deze reserve is ingesteld om risico's als gevolg schommelingen in zorgvraag, bezuinigingen van het Rijk en onduidelijke/onvolledige gegevens, te kunnen opvangen.

Toevoeging:
- De huishoudelijke hulp toelage (HHT) wordt verdere invulling aan gegeven in 2017; doorgeschoven post € 566.000 .
- Het verschil tussen de uitkering en uitgaven nieuwe taken 3d's 2016 (jeugd, WMO en participatie) € 3.130.000
- Het verschil tussen de uitkering en uitgaven wmo overig € 818.000

Onttrekking:
- Uitvoeringskosten € 890.000
- Verwachte tekort besloten bij de 1e berap voor jeugd en wsw € 650.000.
- Een nagekomen afrekening jeugd van € 493.000.

Reserve Stationsomgeving:
Doel:
Deze bestemmingsreserve is gevormd vanuit de algemene reserve. Dit naar aanleiding van een amendement in de raad van 7 november 2013. Deze reserve wordt pas aangesproken als cofinanciering door de overige partijen (gemeente Beek, Provincie Limburg, NS, ProRail etc) voor het totaalproject is gegarandeerd.

Reserve fietsbrug Meers:
Doel:
Deze bestemmingsreserve is gevormd vanuit de algemene reserve. Dit naar aanleiding van een amendement in de raad van 6 november 2014. Het betreft een bedrag van € 1.000.000 als bijdrage in de kosten voor het realiseren van een fietsbrug ter hoogte van Meers / Maasband.

Reserve bijdrage LED
Doel: Voor de jaarlijkse bijdrage aan de LED in 2014 is de reserve bijdrage LED gevormd door te onttrekken aan de Krimpreserve en dit bedrag te storten in deze reserve.

Onttrekking:
De jaarlijkse bijdrage voor de periode 2015 tot en met 2020 is aan de LED.

Reserve BGE (Bouwgrondexploitaties)
Doel: Deze reserve is ingesteld ter afdekking van de financiële gevolgen (afdekking kapitaallasten en eventuele risico's) voortvloeiende uit de gewijzigde verslagleggingsregels Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) Bouwgrondexploitaties per 1 januari 2016. De reserve wordt gevoed door de vrijval van de voorziening "Te verwachten verliezen", gedeelte Bramert-Noord fase 1 en fase 2. Deze vrijval ontstaat eveneens als gevolg van de gewijzigde verslagleggingsregels.

Voorzieningen

De samenstelling en het verloop van de voorzieningen in 2016 was als volgt:

(* € 1.000)	Stand 1 januari 2016	Toe-voeging	Vrijval t.g.v. rekening	Aan-wending	Stand 31 december 2016
Voorziening groot onderhoud gemeenschapshuizen en fanfarezalen	167	31	67	0	132
Voorziening onderhoud buitenkant scholen	202	247	0	447	2
Voorziening groot onderhoud wegen	263	532	20	527	248
Voorziening onderhoud kunstwerken en viaducten	88	31	0	0	120
Voorziening kleine monumenten	2	0	0	0	2
Voorziening planschades	16	0	0	0	16
Voorziening (groot) bouwkundig onderhoud BOP	895	428	74	385	863
Voorziening pensioenverplichtingen oud wethouders	628	654	0	43	1.238
Voorziening wachtgeldverplichting	537	0	0	455	82
Voorziening groot sporttechnisch onderhoud	154	74	0	30	198
Voorziening wethoudersuitkeringen	843	106	0	210	740
Voorziening riool obv artikel 44 lid 2 BBV	1.053	0	0	404	649
Voorziening boventallige medewerkers	405	21	0	180	247
Totaal	**5.253**	**2.126**	**161**	**2.682**	**4.535**

De toevoegingen aan de voorzieningen komen ten laste van de exploitatie.
De aanwendingen van de voorzieningen worden rechtstreeks ten laste van de voorzieningen gebracht en komen dus niet ten laste van de exploitatie. In de kolom vrijval zijn bedragen opgenomen die ten gunste van de exploitatie zijn vrijgevallen.

Onderstaand volgt een nadere toelichting op de afzonderlijke voorzieningen.
Daar waar een voorziening is gevormd voor groot onderhoud is dit gebeurd ter gelijkmatige spreiding van de lasten over de jaren.

Voorziening groot onderhoud gemeenschapshuizen en fanfarezalen.

Doel: Met de eigenaren van enkele gemeenschapshuizen en fanfarezalen is overeengekomen, dat een aantal groot (bouwkundige) onderhoudstaken door de gemeente worden uitgevoerd. Ter realisering van een gelijkmatige druk in de exploitatie is de voorziening “groot bouwkundig onderhoud” gemeenschapshuizen en fanfarezalen gevormd.

Toevoeging:
Op basis van het saldo van de voorziening en de te verwachten onderhoudslasten is de gemiddelde storting van € 31.450 per jaar (her)berekend.

Voorziening onderhoud buitenkant scholen.

Doel:
Het onderhoud buitenkant scholen wordt door de gemeente uitgevoerd. Ter realisering van een gelijkmatige druk in de exploitatie is de voorziening “onderhoud buitenkant scholen” gevormd.

Onttrekking:
De aanwending van € 447.000 betreft de vergoeding aan de schoolbesturen voor het uitgevoerde onderhoud in 2016 aan de schoolgebouwen.

Voorziening groot onderhoud wegen.

Doel: Het vormen van een voorziening om de jaarlijkse schommelingen in het onderhoudsprogramma voor de kosten van het groot onderhoud wegen te egaliseren.

Toevoeging:
De jaarlijkse storting (€ 532.000) komt ten laste van de exploitatie en is gebaseerd op het op 13 oktober 2015 vastgestelde beheerplan wegen.

Onttrekking:
Dit betreft de lasten van het in 2016 uitgevoerd groot onderhoud wegen.

Voorziening onderhoud kunstwerken (bruggen en viaducten).
Doel: Het vormen van een voorziening voor de onderhoudskosten van het viaduct Nieuwe Postbaan (bij motel de Valk), het viaduct Brugstraat en de Boogbrug in de Veestraat te Urmond ter egalisatie van de jaarlijkse schommelingen in het onderhoudsprogramma.

Toevoeging:
De jaarlijkse storting van € 31.457 ten laste van de exploitatie is gebaseerd op het op 24 mei 2011 vastgestelde beheerplan kunstwerken.

Voorziening kleine monumenten.
Doel:
Uitvoering restauratie en achterstallig onderhoud kleine monumenten
Op basis van de nota reserves en voorzieningen 2008 is deze voorziening per 31 december 2008 opgeheven. Naar aanleiding van een amendement in de raad is dit besluit teruggedraaid en heeft storting in deze voorziening alsnog plaatsgevonden.

Voorziening planschades:
Doel:
Om te voorkomen dat planschadekosten voor rekening van de gemeente komen, door het verlenen van vrijstelling van het bestemmingsplan, is deze voorziening gevormd.
Er wordt een overeenkomst gesloten tussen de initiatiefnemer en de gemeente. Vooraf wordt er een bedrag aan de gemeente betaald waaruit eventuele planschades worden betaald.

Voorziening groot bouwkundig onderhoud BOP
Doel: Het vormen van een voorziening voor de kosten van groot bouwkundig onderhoud van de gemeentelijke accommodaties ter egalisatie van de jaarlijkse schommelingen in het onderhoudsprogramma.

De *toevoegingen en onttrekkingen* aan deze voorziening zijn gebaseerd op de onderhoudsplanning BOP.

Voorziening pensioenverplichtingen oud wethouders
*Doel:*Gewezen wethouders hebben recht op een pensioen. Voor de dekking van deze rechten is het vormen van een voorziening verplicht

Toevoeging:
Betreft het op het vereiste niveau brengen van de voorziening ivm mogelijke verplichtingen

Onttrekking:
Betreft uitkeringen aan gewezen wethouders in 2016

Voorziening wachtgeldverplichting
Doel:
In verband met betalingen van toekomstige wachtgeldverplichtingen en uitkeringen aan oud medewerkers als gevolg van beëindiging dienstverband is deze voorziening gevormd.

Voorziening groot sporttechnisch onderhoud
Doel: Het vormen van een voorziening om de jaarlijkse schommelingen in de kosten van het onderhoudsprogramma voor groot sporttechnisch onderhoud van de gemeentelijke accommodaties te egaliseren.

De *toevoegingen en onttrekkingen* aan deze voorziening zijn gebaseerd op de in de berap I 2015 geactualiseerde onderhoudsplanning SOP.

Voorziening wethoudersuitkeringen

Doel:
Deze voorziening is gevormd voor de met betalingen van te verwachten wachtgelduitkeringen aan gewezen wethouders in de periode 2015 t/m 2026 en om de jaarlijkse schommelingen in de uitkeringen aan gewezen wethouder te egaliseren.

Toevoeging:
Storting in 2016 van € 106.000 ten laste van de exploitatie op basis van een actualisatie.

Voorziening riool obv artikel 44 lid 2 BBV

Doel: het egaliseren van de tarieven van de heffingen

Onttrekking:
Uitgangspunt is dat de kosten van het rioolcompartiment voor 100% worden gedekt door de opbrengsten van de heffingen. Dit wordt bij de begroting, de beraps en bij de jaarrekening beoordeeld. De compensabele BTW wordt ook als lasten beschouwd.

Voorziening boventallige medewerkers

Doel:
In Berap II 2015 is de voorziening boventallige medewerkers gevormd. Met deze voorziening kunnen de maandelijkse loonkosten van bovenformatieve medewerkers die binnen afzienbare tijd de dienst verlaten worden gedekt en ontstaat financiële ruimte om hun eigenlijke functies op een adequate wijze in te vullen.

Vaste schulden met een looptijd langer dan een jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Boekwaarde 31 12 2015
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	44.008	50.308
Door derden belegde gelden	30	48
Waarborgsommen	52	15
Totaal	**44.091**	**50.371**

De samenstelling en het verloop in 2016 waren als volgt:

(* € 1.000)	Stand per 31 12 2015	Vermeer-deringen	Aflos-singen	Stand per 31 12 2016
Onderhandse leningen	50.308	5.000	11.300	44.008
Door derden belegde gelden	48	0	18	30
Waarborgsommen	15	37	0	52
Totaal	**50.371**	**5.037**	**11.318**	**44.090**

VLOTTENDE PASSIVA

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Boekwaarde 31 12 2015
Schulden met een looptijd < 1 jaar	7.779	9.790
Overlopende passiva	3.970	3.105
Totaal	**11.749**	**12.895**

Schulden met een looptijd < 1jaar

Deze zijn als volgt samengesteld:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Boekwaarde 31 12 2015
Kasgeldleningen	0	2.000
Banksaldi	3.422	3.411
Crediteuren	4.357	4.348
Totaal	**7.779**	**9.759**

Ten tijde van het opmaken van de jaarrekening waren nagenoeg alle crediteuren betaald.

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

(* € 1.000)	Boekwaarde 31 12 2016	Boekwaarde 31 12 2015
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	977	285
Vooruit ontvangen bedragen	25	227
Nog te betalen bedragen	3.088	2.593
Totaal	**4.090**	**3.105**

De samenstelling van de ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, is als volgt:

(* € 1.000)	Stand per 31 12 2015	Toevoegingen	Vrijgevallen	Stand per 31 12 2016
Rijksbijdrage Wet Inburgering	67	0	67	0
Regiobijdrage groenprojecten	218	0	0	218
Rijkssubsidie bijdrage afvalfonds project Stein Schoon	0	4	0	4
Participatiewet uitkering vergunninghouders	0	119	0	119
BDV subsidie rotonde Mauritsweg	0	21	0	21
BDU subsidie verbreden brug Berg aan de Maas	0	213	0	213
Subsidie stationsomgeving Beek Elsloo	0	400	0	400
Totaal	**285**	**758**	**67**	**977**

De nog te betalen bedragen betreffen betalingen die in 2017 zullen worden verricht, maar die betrekking hebben op 2016.

Gewaarborgde geldleningen:

Per 31 december 2016 zijn er een aantal leningen waarvoor de gemeente zich garant heeft gesteld. Voor een gedetailleerd overzicht van de gewaarborgde geldleningen verwijzen we naar bijlage III: de staat van gewaarborgde geldleningen 2016.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

In de jaarrekening wordt vermeld welke meerjarige verplichtingen de gemeente met externe partijen is aangegaan en/of contracten heeft afgesloten. Op basis hiervan is de gemeente ook een financiële verplichting aangegaan. De belangrijkste niet in de balans opgenomen verplichtingen met een materieel financieel belang zijn:

- Met de Lokale omroep Stein (LOS) is een contract afgesloten voor het uitzenden van de raadsvergaderingen. De kosten per jaar zijn circa € 20.000;
- Huur en onderhoudscontracten voor brandkranen met WML voor circa € 32.000;
- Een bijdrage aan het Veiligheidshuis Westelijke Mijnstreek van € 55.000;
- Een bijdrage aan de brandweer ten behoeve van de Veiligheidsregio van € 1.059.000;
- Voor ICT zijn voor onderhoud, licenties en beheer, printers en telefoon met diverse partijen contracten afgesloten voor circa € 1.055.000;
- Voor de arbodienst (€ 21.000) zijn contracten afgesloten;
- Onderhoudscontract voor het gemeentehuis met EPM voor circa € 20.000.
- Onderhoudscontract voor de openbare verlichting met Ziut BV voor circa € 177.000.
- Contract voor energietransport openbare verlichting met Enexis BV voor circa € 34.000.
- Basisovereenkomst inzamelen huishoudelijk afval en reiniging met afvalbedrijf RWM NV (begroting / contract 2016 overgedragen taken netto bijdrage circa € 1.850.000 excl. BTW).
- Een jaarlijkse exploitatiebijdrage aan Steinerbos BV van maximaal € 991.000 tot en met 2018 en vanaf 2019 € 891.000 structureel. Een eventueel batig exploitatiesaldo van Steinerbos B.V. wordt toegevoegd aan de post “nog te besteden exploitatiebijdrage”.
  Een eventueel nadelig exploitatiesaldo van Steinerbos B.V. wordt verrekend met de post “nog te besteden exploitatiebijdrage”. Een eventueel dan nog resterend nadelig saldo wordt door de Gemeente binnen een maand na een desbetreffend verzoek volledig aangezuiverd.
  In 2015 is op verzoek van de Steinerbos BV, besloten een renteloze lening van € 140.000 te verstrekken. Ter dekking van het mogelijke risico van het niet kunnen terugbetalen is ten laste van de exploitatie 2015 een voorziening gevormd.

In 2016 besloten een, te verstrekken, renteloze lening van € 100.000 op te nemen in de jaarstukken van de gemeente Stein. Ter dekking van het mogelijke risico van het niet kunnen terugbetalen is ten laste van de exploitatie 2016 een voorziening gevormd van datzelfde bedrag.
Aan het einde van de looptijd van de overeenkomst (31 december 2018) vindt tussen Steinerbos B.V. en de Gemeente een eindafrekening plaats van het exploitatieresultaat.

4.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over 2016

4.5.1 Samenleving sociale vitale kernen

Baten en lasten

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Lasten	21.960	24.857	22.406
Baten	1.725	1.551	1.215
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**-20.235**	**-23.306**	**-21.192**
Toevoeging reserves	4.514	1.151	363
Onttrekking reserves	2.178	1.685	133
Gerealiseerd resultaat	**-22.572**	**-22.772**	**-21.421**

Specificatie producten

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Subdoelstelling			
Sporthal,gymzalen	-760	-773	-740
Buitensportaccomodaties	-789	-900	-775
Fanfarezalen en gemeenschapshuizen	-302	-384	-339
Cultureel erfgoed	-74	-74	-74
Welzijnsgebouwen	-24	-57	-89
Ontmoetingsplekken	-374	-380	-448
Subdoelstelling Jong en oud			
Peuterspeelzalen	-976	-982	-817
Maatschappelijke begeleiding en advies	-945	-997	-856
Minima	-465	-419	-378
Wmo	-7.515	-7.016	-7.467
Onderwijs	-1.613	-1.579	-1.294
Subdoelstelling Samenwerking			
Vrijwilligers	-54	-54	-88
Gezondheidszorg	-6.164	-6.599	-5.515
Subsidies	-1.444	-1.447	-1.386
Sociaal cultureel werk	-69	-96	-108
Vormings-en ontwikkelingswerk	-803	-798	-824
Kunst	-66	-79	-75
Oudheidkunde musea	-153	-156	-150
Kerkgenootschappen	17	18	0
Totaal	**-22.572**	**-22.772**	**-21.421**

Verschillenanalyse
Er volgt nu een analyse van aanmerkelijke verschillen tussen de bijgestelde begroting en de realisatie 2016.

Onderwerp	Toelichting	Bedrag (x € 1.000)	Voordeel / Nadeel
Sportaccommodaties	Lagere kosten sporttechnisch onderhoud	50	V
	Lagere kosten groenonderhoud	45	V
Brasserie Steinerbos	Het geraamde budget 2016 voor het wegwerken van het achterstallig onderhoud wordt doorgeschoven naar 2017	20	V
Gemeenschapshuizen	Vrijval onderhoudsvoorziening Trefcentrum Kerensheide	57	V
Speelvoorzieningen	Het budget voor de bodemsanering van het speelbos Elserveldstraat is doorgeschoven naar 2017	25	V
	Het restantbudget voor de sanering van de speeltoestellen is doorgeschoven naar 2017	20	V
Voormalige basisschool de Avonturijn Urmond	Door de voorgenomen sloop dient het voormalig schoolgebouw, volgens geldende regelgeving (BBV) te worden afgewaardeerd.	181	N
Onderwijs	Het budget voor onderzoeken naar toekomstige huisvesting onderwijs schuift door naar 2017 omdat het project doorloopt in 2017	67	V
IKC de triviant	Het restantbudget voor de oprichting van een Vereniging van Eigenaren van IKC de triviant is doorgeschoven naar 2017	11	V
Lokale educatieve agenda	Het budget voor de lokale educatieve agenda is doorgeschoven naar 2017	81	V
Sportbeleid	Het budget voor de buurtsportcoaches is doorgeschoven naar 2017	25	V
Maatschappelijke begeleiding	Evalutatie DOPsgewijze aanpak wordt doorgeschoven naar 2017	26	V
	Lagere proceskosten project herijking subsidiebeleid	26	V
Minima	Meer vertrekkingen aan minimaregelingen	46	N
Gezondheidszorg	Hoger bijdrage volksgezondheidszorg GGD	51	N
Sociaal cultureel werk	Budget buurtsportcoaches wordt doorgeschoven naar 2017	27	V

Investeringen

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Brasserie Steinerbos	207	0	0
Gebouwelijke aanpassing Poolster	0	130	0
IKC de Triviant techn. installaties	50	60	0
Mergelakker: clubhuis gebouw tennis	0	24	0
Mergelakker: clubhuis gebouw voetbal	0	49	0
MFC Stein centrum bouwkosten	4	535	0
MFC Stein centrum inrichting	5	95	0
MFC Stein centrum techn. installaties	16	30	0
Streekmuseum	36	58	0
Uitbreiding archeologisch reservaat	1	72	0
Verv veldafrastering-poortjes t Hetjen	0	0	26
Vervangen afrastering acco Mergelakker	0	0	43
Vervangen armaturen veldverl Heuvelstr	0	0	11
Vervangen armaturen veldverl Nederheides	0	0	11

Vervangen armaturen veldverl T hETJEN	0	0	11
Vervangen ballenvangers Heuvelstr	0	0	40
Vervangen ballenvangers t Hetjen	0	0	10
Vervangen speelvoorzieningen	22	110	460
Totaal	**341**	**1.163**	**612**

Verschillenanalyse investeringen (> 25.000)

	Bedrag x * € 1.000
Sportcomplex mergelakker	
Betreft het restant van de op deze post verantwoorde bankgarantie In afwachting van de afwikkeling van de uitspraak van de raad van arbitrage is dit investeringsbedrag doorgeschoven naar 2017	72
MFC Stein	
In afwachting van het standpunt van de fiscus over het te hanteren BTW-regime is het restant van het beschikbaar gestelde investeringskrediet doorgeschoven naar 2017.	638
Gebouwelijke aanpassing de Poolster	
In afwachting van de resultaten van het onderzoek naar de toekomst van het basisonderwijs in de kern Elsloo is het beschikbaar gestelde investeringskrediet doorgeschoven naar 2017.	130
Archeologisch museum	
Voor de afwikkeling van project is het restant van het beschikbaar gestelde investeringskrediet doorgeschoven naar 2017.	71
Speelvoorzieningen	
Bij het vervangen cq. herinrichten van de speelterreinen is gekozen voor de DOPsgewijze aanpak. Deze aanpak in combinatie met een zorgvuldige procesgang vergt meer tijd dan oorspronkelijk bij het opstellen van het speeltuinplan Stein werd voorzien. Dit resulteert in het doorschuiven van werkzaamheden.	88

Mutaties reserves

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Reserve 3D's	-2.481	386	-363
Reserve archeologisch museum	8	8	8
Reserve Maaslandcentrum	20	20	20
Reserve nieuwbouw IKC de Triviant	79	79	79
Reserve uitbreiding sporthal Stein	20	20	20
Totaal	**-2.354**	**512**	**-236**

Verschillenanalyse reserves

	Bedrag x € 1.000
Reserve 3D	
Om schommelingen in zorgvraag, bezuinigingen van het Rijk en onduidelijke/onvolledige gegevens, te kunnen opvangen was een storting van € 216.000 geraamd. In 2016 is echter voor € 2.757.000 toegevoegd. Deze toevoeging betreft: • de huishoudelijke hulp toelage (HHT) wordt verdere invulling aan gegeven in 2017; doorgeschoven post € 566.000 • het verschil tussen de begroting en uitgaven nieuwe taken 3d's 2016 (jeugd, WMO en participatie) €1.938.000 met een nagekomen afrekening jeugd van € 493.000 negatief. • het verschil tussen de begroting en uitgaven wmo overig € 253.000	2.264

4.5.2 Aantrekkelijke woon- en leefomgeving

Baten en lasten

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Lasten	17.368	19.242	18.354
Baten	10.728	11.094	10.391
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**-6.640**	**-8.148**	**-7.963**
Toevoeging reserves	858	499	144
Onttrekking reserves	115	115	31
Gerealiseerd resultaat	**-7.382**	**-8.531**	**-8.076**

Specificatie producten

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Subdoelstelling			
Volkshuisvesting	-306	-614	-388
Bouwgrondexploitaties	-7	-7	14
Subdoelstelling Omgevingskwaliteit			
Gemeentelijke eigendommen	-26	-26	-3
Vastgoed	-25	-33	-30
Openbare verlichting	-364	-382	-362
Nutsvoorzieningen	-7	-11	4
Gronden	-152	-131	-116
Groen	-1.019	-1.037	-949
Vergunningen	-14	-27	-27
Overige beheer	-56	-54	-48
Brandweer	-1.138	-1.381	-1.129
Rampenbestrijding	-47	-52	-37
Openbare orde en veiligheid	-375	-394	-350
Archeologie	-19	-21	-24
Ruimtelijke ordening	-288	-425	-332
Vergunning en handhaving	-1.157	-1.192	-1.189
Afval	838	824	785
Wegen	-2.649	-2.695	-2.933
Verkeer	-440	-473	-449
Parkeren	-22	-25	-25
Riolen	583	591	495
Subdoelstelling Duurzaamheid			
Milieu	-382	-550	-565
Duurzaamheid	-313	-417	-420
Totaal	**-7.382**	**-8.531**	**-8.076**

Verschillenanalyse
Er volgt nu een analyse van aanmerkelijke verschillen tussen de bijgestelde begroting en de realisatie 2016.

Onderwerp	Toelichting	Bedrag (x € 1.000)	Voordeel / Nadeel
Project verplaatsing woonwagenlocatie Achter de Hegge	Als gevolg van de uitspraak van de Raad van State is de verplaatsing van de woonwagenlocatie Achter de Hegge naar Bramert Noord van de baan. Er wordt nu gezocht naar een andere oplossing. Vooruitlopend op de resultaten van dit onderzoek is het restant van het beschikbaar gestelde uitvoeringsbudget (€ 247.000) doorgeschoven naar 2017.	247	V
Woonwagenlocaties	Lagere beheerskosten van de woonwagenlocaties waardoor opgelegde taakstelling in 2016 (in Berap I voor 2016 ingetrokken) alsnog is ingevuld.	39	V
Huisvestingsbeleid	Het budget voor onderzoeken naar huisvestingsbeleid (Coalitieakkoord) is doorgeschoven naar 2017	30	V
Erfgoedbeleid	Het budget voor het opstellen van het erfgoedbeleid is doorgeschoven naar 2017	30	V
Omgevingswet	Het budget voor de implementatie voor de nieuwe omgevingswet is doorgeschoven naar 2017	25	V
Sloop kerk Graetheidelaan	De sloop van de voormalige kerk aan de Graetheidelaan is doorgeschoven naar 2017	51	V
Stationsomgeving Beek-Elsloo	Het budget schuift door naar 2016 omdat dit project doorloopt in 2016	33	V
Verbreden brug berg aan de Maas	De restant werkzaamheden van het verbreden van de brug (afronden fietspaden, conserveren brug, betondek) vinden in 2017 plaats waarvoor ook het restant budget van 2016 is doorgeschoven.	117	V
Wegen	Hogere kosten onkruidbestrijding	24	N
	Lagere kosten gladheidsbestrijding	25	V
Brandkranen	Het voor 2016 gepland plaatsen van 80 brandkranen schuift door naar 2017.	240	V
Milieu	Het budget SLOK-regeling schuift door naar 2017 omdat dit project doorloopt in 2016.	17	V
	In 2016 is de afrekening 2015 van de IMD (€ +47.000) en de RUD Zuid-Limburg (€ +80.000) verantwoord	127	V
Strategische visie	Het budget schuift door naar 2016 omdat dit project doorloopt in 2016	34	V
Onderzoekprojecten coalitieakkoord	De budgetten voor onderstaande projecten, in 2016 geïnitieerd op basis van het nieuwe coalitieakkoord, worden doorgeschoven naar 2017: • onderzoek Krimp (€ 50.000) • gemeentelijke samenwerking (€ 10.000) • regelingen duurzaamheid (€ 10.000) • onderzoek huisvestingsbeleid (€ 30.000)	100	V

Investeringen

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Aanpassen rotonde Mauritsweg (fietsers)	0	0	56
Afkoppelen Businesspark Stein(Elsloo)	0	0	1.100
Afkoppelen kern Maasband	32	50	375
Bramert-Noord restpercelen	12	12	0
Bromauto's inzamelen huisvuil	0	55	0
DWA Stadhouderslaan	117	117	0
Geluidsvoorziening Tilliastraat	26	15	325
GGA Urmond Oost (riolen)	51	50	575
GGA Urmond Oost (wegen)	57	50	575
Gronden multifunctionele loods Berg ad M	0	43	0
LED armaturen openbare verlichting	85	85	85
Maatregelen waterplan Stein Centrum	229	150	0
Omvormen jaagpad Molenweg tot fietspad	0	0	250
Planvoorb reconstructie Obbichterstraat	0	0	20
Planvoorb. knelpunten utilitaire fietsr	0	0	25
Recons Dr. Poels/Ch.Geloesstr (wegen)	228	343	340
Recons Dr.Poelsstr/Ch. Geloesstr (riool)	247	366	360
Reconst Julianastraat-Raadhuisstr -wegen	484	499	660
Reconstr Julianastr-Raadhuisstr (riool)	273	275	480
Reconstructie ged Dross. J. v. Kesselstr	50	50	195
Reconstructie ged Haalbrugkens -Omphaliu	72	72	143
Rehabilitatie Nieuwe Postbaan	11	10	0
Upgraden openbaar deel Steinerbos	28	60	850
Verkeersarrangement Elsloo	18	20	20
Verkeersmaatregelen 2016	93	150	150
Vervangen boogbrug Veestraat	0	50	1.350
Woonwagens 2 stuks	2	40	0
Woonwagens inrichting 2 stuks	0	8	0
Woonwagens technische installaties 3 st.	0	5	0
Totaal	**2.115**	**2.574**	**7.935**

Verschillenanalyse investeringen (> 25.000)

	Bedrag x * € 1.000
Bromauto's inzamelen huisvuil	
	55
Maatregelen waterplan Stein Centrum	
De voor eind 2016 ingeplande werkzaamheden zijn voortvarender aangepakt dan oorspronkelijk ingeschat waardoor de uitvoering voorloopt op de planning. Hierdoor is al gebruik gemaakt van budgetten voor werkzaamheden die eigenlijk voor 2017 ingepland waren.	-79
Reconstructie Dr. Poels / Ch.Geloesstraat	
De reconstructie van de Dr. Poelsstraat en de Ch. de Geloustraat is in 2016 binnen het beschikbare budget afgerond. Op het werk is 1 jaar onderhoudstermijn van de aannemer van toepassing. De eindoplevering vindt plaats in 2017.	234
Verkeersmaatregelen	
Het resterende investeringsbudget van € 57.000 wordt in 2017 ingezet voor de uitvoering van de volgende knelpunten: • Parkeerproblematiek en doorstroom Burg. De Witstraat (BS St. Jozef); • Aanpak verkeersveiligheid Schuttersdreef.	57

	Bedrag x * € 1.000
Vervangen boogbrug Veestraat	
In 2016 is het project voor het vervangen van de brug Veestraat / Heistraat opgestart. Met het oog op een evenwichtiger meerjarig investeringsplan is de uitvoering van dit project doorgeschoven naar de jaren 2017 en 2018.	50

Mutaties reserves

(x € 1.000)	**Werkelijk 2016**	**Begroting na wijziging 2016**	**Primaire begroting 2016**
Reserve afkoop geld steun woonw standpl	4	4	4
Reserve BGE	-311	-310	0
Reserve egalisatie afval	-452	-94	0
Reserve knelp gem huisvesting	41	41	41
Reserve Mergelakker	17	17	17
Reserve MFC Stein	19	22	7
Totaal	**-683**	**-321**	**68**

Verschillenanalyse reserves

	Bedrag x € 1.000
Reserve egalisatie afvalstoffenheffingen	
In het kader van de 100% kostendekking van het afvalcompartiment (inclusief compensabele BTW) is bij de bijgestelde begroting 2016, een toevoeging aan de reserve geraamd van € 94.000. Bij het opmaken van de jaarrekening 2016 blijkt dat € 452.000 aan de reserve moet worden toegevoegd . De afwijking wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door lagere kosten (circa € 40.000) en hogere baten van met name Nedvang van circa € 319.000).	358

4.5.3 Bereikbare en bedrijvige gemeente

Baten en lasten

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Lasten	13.635	13.686	13.500
Baten	4.985	4.930	5.257
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**-8.649**	**-8.756**	**-8.243**
Toevoeging reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	10	10	0
Gerealiseerd resultaat	**-8.639**	**-8.746**	**-8.243**

Specificatie producten

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Subdoelstelling			
Werkgelegenheid	-5.127	-5.191	-5.053
Wet Werk en Bijstand inkomensdeel	-1.283	-1.214	-1.167
Wet Werk en Bijstand werkdeel	-478	-513	-456
Overig werk en inkomen	-162	-277	-176
Schoolzwemmen	0	0	0
Steinerbos BV	-975	-975	-981
Steinerbos Overig	-353	-258	-86
Haven	0	0	0
Subdoelstelling Vrijetijdseconomie			
Toerisme	-134	-162	-161
Plattelandsontwikkeling	-18	-15	-16
Subdoelstelling Economische slagkracht			
Economische slagkracht	-109	-139	-148
Totaal	**-8.639**	**-8.746**	**-8.243**

Verschillenanalyse
Er volgt nu een analyse van aanmerkelijke verschillen tussen de bijgestelde begroting en de realisatie 2016.

Onderwerp	Toelichting	Bedrag (x € 1.000)	Voordeel / Nadeel
Bijstandsverlening	In 2016 zijn er per saldo hogere bijstandslasten dan begroot.	69	N
Participatie/re-integratie	In 2016 zijn er lagere re-integratiekosten dan begroot	35	V

Overig werk en inkomen	In 2016 is er een hogere bijdrage ontvangen van het COA ivm statushouders	116	V
Steinerbos	Op basis van de financiële situatie over het jaar 2016 van Steinerbos BV heeft de gemeente Stein een te verstrekken renteloze lening aan het Steinerbos BV in de jaarrekening opgenomen. Een en ander is gebaseerd op de gesloten exploitatieovereenkomst. Ter dekking van het mogelijk risico van het niet kunnen terugbetalen van deze lening werd ten laste van de exploitatie 2016 van de gemeente Stein een voorziening gevormd.	100	N
Toerisme	Minder lasten voor het project cultureel erfgoed en toerisme	29	V
Economische slagkracht	Het restantbudget voor het opstellen van de economisch beleidsplan is doorgeschoven naar 2017.	30	V

Investeringen

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Verstrekte geldlening Steinerbos BV 2016	100	0	0
Totaal	**100**	**0**	**0**

Verschillenanalyse investeringen (> 25.000)
Op basis van de financiële situatie over het jaar 2016 van Steinerbos BV heeft de gemeente Stein een te verstrekken renteloze lening van € 100.000 aan het Steinerbos BV in de jaarrekening 2016 opgenomen.

Mutaties reserves

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Bestemmingsreserve fietsbrug Meers	10	10	0
Totaal	**10**	**10**	**0**

Verschillenanalyse reserves
Nvt

4.5.4 Dienstverlenende gemeente

Baten en lasten

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Lasten	2.368	2.336	2.168
Baten	1.025	947	1.002
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**-1.343**	**-1.389**	**-1.166**
Toevoeging reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	76	76	76
Gerealiseerd resultaat	**-1.267**	**-1.314**	**-1.091**

Specificatie producten

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Subdoelstelling			
Communicatie	-275	-278	-248
Burgerzaken	-885	-850	-658
Bouwen,wonen en juridisch	-22	-96	-82
Subdoelstelling Regionale samenwerking			
Regionale samenwerking	-86	-90	-103
Totaal	**-1.267**	**-1.314**	**-1.091**

Verschillenanalyse
Er volgt nu een analyse van aanmerkelijke verschillen tussen de bijgestelde begroting en de realisatie 2016. + = voordelig, - is nadelig

Onderwerp	Toelichting	Bedrag (x € 1.000)	Voordeel / Nadeel
Burgerzaken	De inkomstenkant van de begraafplaatsen laat over de laatste jaren een dalende tendens zien. Grafrechten worden bij verloping niet meer verlengd (€ 35.000). Meer lasten op begraafplaatsen door meer grafruimingen en lagere doorbelaste kosten € 38.000. Hogere legesopbrengsten reisdocumenten (€ 25.000) en lagere kosten referendum (€ 21.000)	27	N
Omgevingsvergunningen	Als gevolg van meer vergunning aanvragen zijn in 2016 de legesopbrengsten van omgevings-vergunningen hoger dan geraamd	72	V

Investeringen

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Cash automaat	25	28	0
Totaal	**25**	**28**	**0**

Verschillenanalyse investeringen (> 25.000)

n.v.t.

Mutaties reserves

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Reserve bijdrage LED	76	76	76
Totaal	**76**	**76**	**76**

Verschillenanalyse reserves

Nvt

4.5.5 Trots en bewust van haar eigen kwaliteit

Baten en lasten

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Lasten	5.063	4.417	3.825
Baten	86	82	53
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**-4.977**	**-4.335**	**-3.772**
Toevoeging reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-4.977**	**-4.335**	**-3.772**

Specificatie producten

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Subdoelstelling			
Demografische ontwikkeling	-104	-145	-74
Subdoelstelling Daadkracht en bestuurskracht			
Raad en commissies	-614	-637	-560
Raadsgriffie	-266	-270	-247
B&W	-2.000	-1.459	-1.262
Algemene bestuursopdrachten	-1.145	-873	-670
Directie en managementoverleg	-423	-415	-492
Bedrijfsvoering	-394	-472	-414
Voormalig personeel	-31	-64	-53
Totaal	**-4.977**	**-4.335**	**-3.772**

Verschillenanalyse
Er volgt nu een analyse van aanmerkelijke verschillen tussen de bijgestelde begroting en de realisatie 2016.

Onderwerp	Toelichting	Bedrag (x € 1.000)	Voordeel / Nadeel
Externe gerichtheid	Een restantbedrag van € 38.000 is doorgeschoven naar 2017 om dit dan beschikbaar te stellen voor nieuwe initiatieven.	38	V
College B en W	Lagere wethouderswedden voornamelijk als gevolg van het aftreden van een wethouder en het niet direct invullen van deze vacature.	38	V
Overige	Diverse kleine verschillen (< € 10.000)	50	V
Voorzieningen	Een per saldo hogere bijdrage aan de voorzieningen pensioenverplichtingen (oud) wethouders en voorziening wethoudersuitkeringen van € 594.000 met name door de gewijzigde (lage) rekenrente en mutaties binnen het college van burgemeester en wethouders.	499	N

	Daarnaast heeft een actualisatie plaatsgevonden van de voorziening wachtgeldverplichtingen en boventallige medewerkers. Deze bijstelling heeft een positief effect voor de exploitatie van voor € 95.000.		
Algemene bestuursopdrachten	De bezuinigingstelpost inkoop is voor een bedrag van € 129.000 niet gerealiseerd. Verder is de stelpost formatie en bedrijfsvoering niet ingevuld voor een bedrag van € 194.000. Het resterende transitiebudget van € 51.000 is doorgeschoven naar 2017.	272	N

Investeringen

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Totaal	**0**	**0**	**0**

Verschillenanalyse investeringen (> 25.000)
nvt

Mutaties reserves

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Totaal			

Verschillenanalyse reserves
nvt

4.5.6 Algemene dekkingsmiddelen

Inleiding

In deze paragraaf worden verschillen tussen baten en lasten en de daaraan gerelateerde lasten toegelicht, die géén directe relatie hebben met de programma's. Onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht van de algemene dekkingsmiddelen.

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Lokale heffingen	5.363	5.390	5.200
Algemene uitkeringen	35.328	34.994	34.420
Dividend	622	629	298
Saldo financieringsfunctie	252	190	190
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.414	1.011	591
Onvoorzien	0	-43	-134
Totaal	**42.978**	**42.171**	**40.566**

Er volgt nu een analyse van aanmerkelijke verschillen tussen de bijgestelde begroting en de realisatie 2016.

Onderwerp	Toelichting	Bedrag (x € 1.000)	Voordeel / Nadeel
Algemene uitkering	De afrekening over voorgaande jaren en het effect van de decembercirculaire 2016 is in deze jaarrekening verwerkt	334	V
Lokale heffingen		27	N
Saldo financieringsfunctie	Lagere doorberekende rentekosten aan de producten van diverse programma's wegens het later of niet uitvoeren van investeringen en aan grondexploitaties.	62	V
Overige algemene dekkingsmiddelen			
Onvoorzien	In de begroting is een bedrag opgenomen van € 134.000 voor onvoorzien. Van dit bedrag is € 91.000 aangewend.	43	V

Investeringen

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Aanpassingen inrichting gem. transitie	55	72	0
Basisregistratie Grootschalige Topo P.11	0	0	10
Bus uitvoering AD	0	39	0
Bus/caddy uitvoering AD	0	39	0
E-facturen P.34	0	10	27
Hardware werkplekken mobiele devices	158	240	0
ICT voorziening nw werkplek transitie	9	24	0
Koppelingen met andere applicaties P.22	16	20	20
Managementinformatiesysteem P.59	0	20	0
Overheidsservicebus P.17	8	19	19
Rioolbus AD	0	61	0
Telefoontoestellen	0	100	0
Verkeersbus AD	0	57	0
Webrichtlijnen,upgrade internet P.01	0	0	21
Totaal	**247**	**702**	**97**

Verschillenanalyse investeringen (> 25.000)

	Bedrag x * € 1.000
Bus uitvoering AD	
De aanbesteding is in 2016 opgestart, de gunning heeft in 2017 plaatsgevonden.	78
Hardware werkplekken mobile devices	
Het Wifi-netwerk in het gemeentehuis is aangepast, zodat deze voldoet aan de nieuwe eisen in verband met het gebruik van de nieuwe werkplekken. De uitrol van deze werkplekken heeft plaatsgevonden. Begin 2017 wordt dit project afgerond	82
Rioolbus AD	
De aanbesteding is in 2016 opgestart, de gunning heeft in 2017 plaatsgevonden.	61
Telefoontoestellen	
Door herprioritering als gevolg van de implementatie van een aantal wettelijke taken in 2016 is verder afronding van de aanbesteding en implementatie doorgeschoven naar de eerste helft van 2017.	100
Verkeersbus AD	
De aanbesteding is in 2016 opgestart, de gunning heeft in 2017 plaatsgevonden.	57

Mutaties reserves

(x € 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Algemene reserve	2.206	2.978	1.234
Reserve incidentele investeringen	164	164	164
Reserve krimp	-847	-587	88
Totaal	**1.524**	**2.555**	**1.486**

Verschillenanalyse reserves

Algemene reserve

(€ x 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Algemeen			
- Uitkering Escrow	-276	- 283	0
- Restant subsidie restauratie Augustinuskerk	-18	-18	0
- Reservering vakantiegeld 2016	269	270	0
- Voeding krimpreserve	1.000	1.000	0
- Verbreden brug Berg	608	766	1.063
- Project Achter de Hegge	0	200	200
- Upgraden begraafplaatsen	12	12	0
- Cultuurtraject Raad	20	20	0
- Kosten organisatievernieuwing	54	105	105
- Winstneming Mergelakker	0	0	-146
- Actualisatie voorziening te verwachten verliezen BGE	0	0	12
- Kosten multifunctionele loods	0	0	0
- Doorgeschoven posten van 2015 naar 2016	537	907	0
Totaal	**2.206**	**2.978**	**1.234**

Reserve krimp

(€ x 1.000)	Werkelijk 2016	Begroting na wijziging 2016	Primaire begroting 2016
Onttrekkingen			
- Structuur- en strategische visie	22	85	30
- Pilots eigenkracht visie / DOP's	61	99	50
- Vrijwilligerswerk		8	8
- Stationsomgeving beek-Elsloo		33	
- Lokaal onderwijsbeleid		67	
- Groenstructuurplan	50	50	
- Onderzoekskosten scenario's krimp	21	21	
- Onderzoeken krimp (coalitieakkoord)		50	
Totaal onttrekkingen	**154**	**413**	**88**
Stortingen			
- Storting op basis van coalitieakkoord	**-1.000**	**-1.000**	
Totaal	**-846**	**-587**	**88**

4.6 Incidentele baten en lasten

Incidentele baten	Bedrag (x € 1.000)	
Programma: ' Een samenleving met sociale vitale kernen'		
Programma: ' Een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving '		
Verkoop grond woonwagenstandplaats	11	
		11
Programma: ' Een bereikbare en bedrijvige gemeente '		
Dekking kosten sloop voormalig zwembad uit algemene reserve	122	
		122
Programma: ' Een samenleving die trots en bewust is van haar eigen kwaliteit'		
Vrijval uit voorziening wachtgeldverplichtingen	59	
		59
Algemene dekkingsmiddelen		
Vrijval Escrow Essent	282	
Verkoop aandelen LIOF	5	
Beschikking uit algemene reserve ten behoeve van vakantiegeld 2016	269	
Beschikking uit algemene reserve ten behoeve van organisatievernieuwing	204	
Beschikking uit algemene reserve ten behoeve van project dienstverlening centraal	75	
		835
Totaal		**1.027**

Incidentele lasten	Bedrag(x € 1.000)	
Programma: ' Een samenleving met sociale vitale kernen'		
Huishoudelijke hulp toelage	60	
		60
Programma: ' Een gemeente met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving '		
Kosten normalisatie woonwagenlokaties	70	
		70
Programma: ' Een bereikbare en bedrijvige gemeente '		
Vestiging statushouders	24	
Kosten sloop voormalig zwembad	122	
Kosten beheersmaatregelen oud zwembad	52	
Bijdrage aan voorziening geldlening Steinerbos BV	100	
		298
Programma: 'Dienstverlening dichtbij burgers'		
Programma: ' Een samenleving die trots en bewust is van haar eigen kwaliteit'		
Storting in pensioenvoorziening (oud) wethouders	620	
Storting in voorziening wethoudersuitkeringen	106	
Storting in voorziening boventallige medewerkers	21	
		747
Algemene dekkingsmiddelen		
Reservering vakantiegeld 2016	269	
Kosten organisatievernieuwing	204	
Kosten projecten dienstverlening centraal	75	
		548
Totaal		**1.723**

4.7 EMU-saldo

Sinds Nederland deel uitmaakt van de Economische en Monetaire Unie (de EMU) worden voor het tekort (of overschot op de begroting: begrotingssaldo) en de schuld definities gebruikt die binnen de gehele EMU hetzelfde zijn. Er wordt sindsdien alleen nog gesproken over EMU-saldo en EMU-schuld. De overheidsschuld (EMU-schuld) van een land is de totale schuld (uitstaande leningen) van de overheid (de Rijksoverheid, de sociale fondsen en de decentrale overheden zoals gemeenten en provincies).
Het begrotingssaldo (EMU-saldo) is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de overheid in een bepaald jaar. Er kan een tekort of een overschot op de begroting zijn.
Het EMU-saldo en de EMU-schuld worden vaak uitgedrukt in een percentage van het Bruto Binnenlands Product (BBP = het totaal van wat er in een land verdiend wordt met de verkoop van goederen en diensten), omdat zo de schulden van de verschillende EMU landen beter met elkaar vergeleken kunnen worden, dan wanneer je de schuld in euro's uitdrukt.
Al vele jaren is er een tekort op de begroting (enkele jaren uitgezonderd). De overheid heeft jarenlang meer uitgegeven dan er binnenkwam en dus geld geleend om alle uitgaven te kunnen doen. Zo is een schuld opgebouwd. Ieder jaar dat er een tekort op de begroting is, neemt de schuld toe met de omvang van dat tekort. Net als ieder ander moet de overheid over die schuld ook rente betalen en die rente-uitgaven vormen een grote post op de rijksbegroting. Over de hoogte van het EMU-tekort zijn binnen Europa afspraken gemaakt die zijn neergelegd in het Verdrag van Maastricht en het Stabiliteits- en Groeipact. Zo mag het EMU-tekort van een land niet boven de 3% BBP uitkomen. Landen mogen in principe geen hoge tekorten hebben, omdat dit kan leiden tot een hogere rente of inflatie. Alleen in het geval van negatieve economische groei is een tekort van meer dan drie procent toegestaan.

EMU-tekorten werden mede veroorzaakt door een hoger dan verwacht EMU-tekort van de lokale overheden. De tekorten waren hoger dan in ramingen van het CPB was voorzien. Oorzaken voor het ontstaan van het tekort liggen met name in de oplopende netto grondaankopen van gemeenten en in de investeringen van gemeenten, provincies en waterschappen. Afgelopen jaren is overleg gevoerd over de mogelijkheden om het EMU-saldo van de lokale overheid te beheersen. Er is sprake van een gezamenlijk probleem dat gezamenlijk opgelost moet worden. Duidelijk is echter dat de lokale overheid geen blaam treft en handelt binnen de eisen over een sluitende begroting in baten-lastentermen. De afspraken zijn gericht om de informatievoorziening over het EMU-saldo van de lokale overheid te verbeteren, het tekort te beheersen en gezamenlijk te zoeken naar oplossingen in de sfeer van publiek-private samenwerkingen en het grondbedrijf. De lokale overheden zijn verplicht hun EMU-saldo in de begroting op te nemen.

Indien aan Nederland een boete wegens overschrijding van de EMU-norm wordt opgelegd en de decentrale overheden daarin een aandeel hebben, kan de minister van Financiën vaststellen voor welk deel decentrale overheden bijdragen in de boete, na regulier bestuurlijk overleg tussen de fondsbeheerders en de instanties die representatief geacht kunnen worden voor de desbetreffende decentrale overheden.
Bestaande wetgeving biedt geen instrumenten ter beheersing van het EMU-saldo van de decentrale overheden. Het instrumentarium in de Wet Hof, bestuurlijk overleg met als laatste redmiddel een sanctie-instrument, biedt de minister van Financiën een instrument om zijn verantwoordelijkheid in te vullen. Dit kan een bijdrage leveren aan het voorkomen van een financiële sanctie voor Nederland (als geheel) uit hoofde van de afspraken uit het Stabiliteits- en Groeipact. Het sanctie-instrument is bedoeld als een ultimum remedium. Dat wil zeggen dat bij overschrijding van de macronorm door decentrale overheden allereerst via bestuurlijk overleg wordt bezien of sprake is van een incidentele of structurele overschrijding. Een incidentele overschrijding kan bijvoorbeeld veroorzaakt worden door een samenloop van een aantal grote investeringen van een aantal decentrale overheden. Een dergelijke overschrijding is geen reden om nadere maatregelen te treffen. Mocht sprake zijn van een (dreigende) structurele overschrijding van de vastgestelde norm voor het EMU-saldo, dan is er in bestuurlijk overleg ruimte voor afspraken over een collectief verbeterpad van de decentrale overheden. Als bestuurlijk overleg onvoldoende resultaat oplevert, bestaat de mogelijkheid een sanctie op te leggen aan de decentrale overheden. In eerste instantie heeft de sanctie de vorm van een aan te houden depot. Wanneer ook na het opleggen van de sanctie geen verbetering waarneembaar is, wordt het depot omgezet in een boete. Als wel verbetering optreedt, valt het depot weer vrij.

In het Financieel Akkoord met de decentrale overheden is afgesproken deze kabinetsperiode geen sancties op te leggen bij een overschrijding van de tekortnorm, zonder dat sprake is van een Europese sanctie.
Deze kabinetsperiode wordt gezien als een proefperiode, waarin ervaring wordt opgedaan met de procedurebepalingen die in de Wet Hof zijn opgenomen.

De gemeente Stein maakt als lagere overheid hier deel van uit. Het berekend EMU saldo laat het aandeel van de gemeente Stein zien in het EMU saldo van de totale Nederlandse overheid. Hieronder volgt een berekening van dit saldo.

Berekening EMU-saldo		**Werkelijk 2016** (x € 1.000)	**Begroting na wijziging 2016** (x € 1.000)	**Primaire begroting 2016** (x € 1.000)
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	1.134	-3.763	-1.770
+2	Afschrijvingen tn laste van de exploitatie	3.331	3.106	3.073
+3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	2.250	1.596	1.163
-4	Uitgaven aan investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	2.828	4.466	8.043
+5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de explotatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0
+6a	Verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op de exploitatie verantwoord	0	0	0
-6b	Boekwinst op desinvesteringen in (im)materiële vaste activa	0	0	0
-7	Uitgaven aan aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. voor zover niet op de exploitatie verantwoord	2.537	2.998	2.668
+8a	Baten Bouwgrondexploitaties: Verkoopopbrengsten van grond (tegen verkoopprijs)	133	2	0
-8b	Boekwinst op grondverkopen, voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	-218
-9	Betalingen ten laste van de voorzieningen	2.380	2.816	1.957
-10	Betalingen die niet via de exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de andere genoemde posten	0	0	0
-11b	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	0	0	0
Berekend EMU-saldo		**-897**	**-9.339**	**-9.984**

4.8 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

In het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT) melden wij u dat er binnen de gemeentelijke organisatie een tweetal functies gekwalificeerd worden als topfunctionaris. In het onderstaande overzicht treft u de naam, functie, de bezoldiging, de sociale lasten, de kostenvergoedingen en het totaal van de loonsom van deze functionarissen aan.

Omschrijving		
Naam	J. Beverloo	T. Pierik
functie	Gemeentesecretaris a.i.	Griffier
duur dienstverband	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2016 - 31.12.2016
omvang dienstverband	0,8 fte. inhuur	1 fte.
beloning	€ 156.600	€ 84.143
belastbare kostenvergoeding	€ 11.760	€ 543
voorzieningen betaalbaar op termijn (pensioenpremie)	-	€ 11.008

4.9 Verantwoording specifieke uitkeringen (Sisa)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017								
BZK	**C7C**	**Investering stedelijke vernieuwing (ISV) II** **Provinciale beschikking en/of verordening** **Project-gemeenten (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 01*	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen *Aard controle R* *Indicatornummer: C7C / 02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: C7C / 03*	Cumulatieve bestedingen ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 04*	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 05*	Toelichting afwijking *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 06*
		1	2008/39547 2008/00395	€ 33.337.971	€ 0	€ 8.220.272	€ 3.926.167	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 07*	Eindverantwoording Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 08*	Activiteiten stedelijke vernieuwing (in aantallen) Afspraak Alleen in te vullen na afloop project *Aard controle D1* *Indicatornummer: C7C / 09*	Activiteiten stedelijke vernieuwing (in aantallen) Realisatie Alleen in te vullen na afloop project *Aard controle D1* *Indicatornummer: C7C / 10*	Activiteiten stedelijke vernieuwing Toelichting afwijking Alleen in te vullen na afloop project *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 11*	
		1	2008/39547 2008/00395	Nee				

OCW	**D9**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 (OAB)** **Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017** **Gemeenten**	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 04*	
			€ 240.348	€ 14.200	€ 14.840		
I&M	**E27B**	**Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden** **Provinciale beschikking en/of verordening** **Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen**	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 01*	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 03*	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen** *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 04*	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen** *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 05*
		1	2013/40158	€ 0	€ 0		
		2	2014/53488	€ 0	€ 0		
		3	2015/94943	€ 0	€ 0		

			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 06*	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 07*	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 09*	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 10*	
		1	2013/40158	€ 0	€ 12.323		Ja	
		2	2014/53488	€ 9.550	€ 30.240		Nee	
		3	2015/94943	€ 16.550	€ 0		Nee	
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2016** **Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.**	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 02*	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 03*	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 04*	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 05*	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 06*
			€ 3.976.370	€ 72.104	€ 446.866	€ 743	€ 22.710	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee

			Aard controle R *Indicatornummer: G2 / 07*	*Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 08*	*Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 09*	*Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 10*	*Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 11*	*Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2 / 12*
			€ 20.719	€ 2.405	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2016** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** **Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.**	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 01*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 02*	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 03*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 04*	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 05*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 06*
			€ 14.275	€ 0	€ 2.230	€ 11.578	€ 35.857	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 07*	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 08*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G3 / 09*			
			€ 0	€ 0	Ja			

5 OVERIGE GEGEVENS

5.1 Controleverklaring van de accountant

De controleverklaring wordt apart verstrekt.

6 BIJLAGEN

6.1 Bijlage I Investeringsschema (inclusief doorgeschoven investeringen)

Omschrijving	Werkelijk 2016	Begroot 2016	Door te schuiven investering
*** Samenleving met sociale,vitale kernen**	**341**	**1.163**	**1.032**
Vervangen speelvoorzieningen	22	110	88
MFC Stein centrum bouwkosten	4	535	534
MFC Stein centrum techn. installaties	16	30	14
Mergelakker: clubhuis gebouw voetbal	-	49	49
MFC Stein centrum inrichting	5	95	90
Streekmuseum	36	58	22
Uitbreiding archeologisch reservaat	1	72	71
Gebouwelijke aanpassing Poolster	-	130	130
Mergelakker: clubhuis gebouw tennis	-	24	24
IKC de Triviant techn. installaties	50	60	10
Brasserie Steinerbos	207	-	-
*** Aantrekkelijke woon- en leefomgeving**	**1.798**	**2.264**	**27**
Reserve BGE	311-	310-	-
Reconst Julianastraat-Raadhuisstr -wegen	484	499	15
Afkoppelen kern Maasband	32	50	18
GGA Urmond Oost (wegen)	51	50	-
GGA Urmond Oost (riolen)	51	50	-
Verkeersarrangement Elsloo	18	20	-
Recons Dr. Poels/Ch.Geloesstr (wegen)	228	343	-
LED armaturen openbare verlichting	85	85	-
Bramert-Noord restpercelen	12	12	-
Vervangen boogbrug Veestraat	0	50	50
Upgraden openbaar deel Steinerbos	28	60	175-
Bromauto's inzamelen huisvuil	-	55	55
Woonwagens inrichting 3 stuks	-	8	8
Woonwagens technische installaties 3 stuks	-	5	5
Woonwagens 3 stuks	2	40	38
Reconstructie ged Dross. J. v. Kesselstr	50	50	-
Reconstructie ged Haalbrugkens -Omphalius	72	72	-
Verkeersmaatregelen 2016	93	150	57
Geluidsvoorziening Tilliastraat	26	15	11-
Recons Dr.Poelsstr/Ch. Geloesstr (riool)	247	366	-
Rehabilitatie Nieuwe Postbaan	11	10	-
DWA Stadhouderslaan	117	117	-
Gronden multifunctionele loods Berg ad Maasw	-	43	43
Maatregelen waterplan Stein Centrum	229	150	78-
Reconstr Julianastr-Raadhuisstr (riool)	273	275	2
*** Bereikbare en bedrijvige gemeente**	**100**	**-**	**-**
Verstrekte geldlening Steinerbos BV 2016	100	-	-
*** Dienstverlenende gemeente**	**25**	**28**	**3**

Cash automaat	25	28	3
*** Algemene Dekkingsmiddelen**	**247**	**702**	**401**
Overheidsservicebus	8	19	11
Telefoontoestellen	-	100	100
Verkeersbus AD	-	57	57
Rioolbus AD	-	61	61
Bus uitvoering AD	-	39	39
Bus/caddy uitvoering AD	-	39	39
Hardware werkplekken mobiele devices	158	240	28
ICT voorziening nw werkplek transitie	9	24	15
Aanpassingen inrichting gem. transitie	55	72	17
Koppelingen met andere applicaties	16	20	4
E-facturen	-	10	10
Managementinformatiesysteem	-	20	20
TOTAAL	**2.511**	**4.156**	**1.462**

6.2 Overzicht bezuinigingen

Overzicht bezuinigingen 2016

Nr	Document	Bezuiniging	2016	2017	2018	2019	2020
1	Kn 2014	Professionele instellingen	-50.000				
2	Kn 2012	Vervoer bewegingsonderwijs	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
3	Kn 2014/ Coal.akk '14	Bezuinigingen accomodaties	-16.000	-72.000	-89.000	-96.000	-96.000
4	Kn 2012	Beheer woonwagenlokaties	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
5	Coal.akk'14	Totaal inkoop	-150.000	-188.000	-188.000	-188.000	-188.000
6	Kn 2014	Stopzetten vergoeding excessieve kosten woonwagens	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
7	Kn 2014	Verlaging exploitatietekort Steinerbos				-100.000	-100.000
8	Begroting 2016	Openbare bibliotheken			-150.000	-150.000	-150.000
9	Begroting 2016	Minimabeleid			-20.000	-20.000	-20.000
10	Begroting 2016	Schuldhulpverlening			-10.000	-10.000	-10.000
11	Kn 2014, Coal.akk'13	Taakstelling bedrijfsvoering	-180.000	-69.000	-218.000	-220.000	-222.000
			-456.000	**-389.000**	**-735.000**	**-844.000**	**-846.000**

Toelichting:

1. Professionele instellingen
   In de kadernota 2014 heeft u raad besloten op de bezuinigingen die op de gemeente afkomen ook door te vertalen naar de belangrijkste verbonden partijen. Deze bezuiniging van € 50.000 is gerealiseerd bij de gemeenschappelijke regeling Omnibuzz in het kader van het collectief vervoer.

2. Vervoer bewegingsonderwijs
In de raadsvergadering van 28 april 2016 heeft u raad ingestemd met het voorstel om voor het schooljaar 2016 - 2017 als pilot een alternatief voor het schoolzwemmen aan te bieden. Dit besluit is er op gericht dat álle kinderen van groep 3 t/m 8 in de gehele gemeente Stein 5x 1 uur schoolzwemmen krijgen aangeboden.

Een en ander betekent echter wel dat de kosten van de busvervoer voor het reguliere bewegingsonderwijs - de “droge” gymles - zullen toenemen, omdat de huidige vorm van het schoolzwemmen komt te vervallen en hiervoor een “droge” gymles in de plaats komt. Als gevolg van deze maatregel is de op het vervoer bewegingsonderwijs ingeboekte taakstelling in de jaren 2016 en 2017 deels ingetrokken.

Om invulling te geven aan de opgelegde taakstelling na het schooljaar 2016-2017 is in dezelfde vergadering besloten het scenario uit te werken waarin de ligging van de scholen tot de gebruikte sportaccommodaties nader wordt bekeken. Onderzocht wordt of door het gebruik van andere accommodaties op andere tijdstippen de afstand tussen school en accommodatie te voet of per fiets via een verkeersveilige route is te overbruggen en hierdoor de benodigde kostenreductie kan worden gerealiseerd.

3. Bezuinigingen accommodaties
Bezuinigingen is gerealiseerd.

4. Beheer woonwagenlocaties
Door de lagere beheerskosten van de woonwagenlocaties in 2016 kon de opgelegde taakstelling van € 25.000 (in Berap I 2016 teruggedraaid) alsnog ingevuld worden.

5. Inkoop
De bezuinigingsdoelstelling op deze stelpost is voor 2016 niet gehaald. Dit heeft een paar belangrijke oorzaken:
- Vooraf was nog niet duidelijk op welke posten er concreet bezuinigd kon gaan worden en op welke manier en hoeveel.
- Op veel posten waren al bezuinigingsdoelstellingen geformuleerd en dan is de gerealiseerde bezuiniging bij een aanbesteding niet meer als inkoopbezuiniging op deze stelpost in te boeken.
- Er zijn geen regels en richtlijnen omtrent het inboeken van inkoopvoordelen op de stelpost inkoop.
- Het inkoopvoordeel op investeringen is heel erg klein omdat slechts het voordeel van de lagere kapitaallasten in de exploitatie tot uitdrukking komt.

6. Stopzetten vergoedingen excessieve kosten woonwagens
De vergoeding excessieve kosten woonwagencentra vloeit voort uit het convenant met de corporaties, waarbij gemeente Stein voor 50% bijdraagt in de kosten van de gerealiseerde sedentaire woonvorm op de locaties Helmbloem en Heiperk te Stein en de locatie Achter de Hegge te Urmond. In het kader van het proces van normalisatie is gemeente Stein van mening dat deze kosten onderdeel zijn van het reguliere bedrijfsrisico voor een corporatie. Voor deze locaties geldt dat een en ander is te bezien in het licht van de overname van alle gemeentelijke woonwagenlocaties. Daarover zijn de gemeente en de corporaties met elkaar in gesprek. Tot die tijd wordt jaarlijks de aanspraak op deze vergoeding bepaald. Het budget is meerjarig verlaagd en voor 2016 is deze bezuiniging gerealiseerd.

7. Verlagen exploitatietekort Steinerbos
   De verlaging van de gemaximeerde exploitatiebijdrage met € 100.000 is doorgeschoven naar 2019.

8. Openbare Bibliotheken
   Niet van toepassing 2016

9. Minimabeleid
   Niet van toepassing in 2016.

10. Schuldhulpverlening
    Niet van toepassing in 2016.

11. Taakstelling Bedrijfsvoering
    De bezuinigingsdoelstelling op deze post is voor 2016 niet gehaald. Deze stelpost is in de begroting 2017 en verder wel ingevuld door bezuinigingen op bedrijfsvoering.

6.3 Bijlage III Staat van gewaarborgde geldleningen

Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Doel van de Geldlening	Naam van de Geldnemer	Naam van de Geldgever	Zekerheidssoort	Rente %	Bedrag van de geldlening aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar te waarborgen/ gewaarborgde geldleningen	Totaalbedrag van de gewone en buitengewone aflossing	Restantbedrag van de geldlening aan het einde van het dienstjaar		
									totaal (8 + 9 - 10)	waarvan gewaarborgd door: de gemeente 1	Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw met 50% gemeentelijke achtervang
2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Stichting Maaskant Wonen											
2.312	Vervolgfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.66876.01	OLO	4,780	1.625		64	1.561		1.561
3.000	Herfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.108325	OLO	2,830	3.000			3.000		3.000
998	Herfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Ned. Waterschapsbank leningnr. 10014578	OLO	6,170	280		40	240		240
2.000	Herfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.95808	OLO	5,070	932		114	818		818
1.675	Herfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.98286	OLO	4,980	1.201		62	1.139		1.139
1.675	Herfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.98287	OLO	4,980	1.201		62	1.139		1.139
4.000	Herfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.104942	OLO	2,040	4.000			4.000		4.000

Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Doel van de Geldlening	Naam van de Geldnemer	Naam van de Geldgever	Zekerheidssoort	Rente %	Bedrag van de geldlening aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar te waarborgen/ gewaarborgde geldleningen	Totaalbedrag van de gewone en buitengewone aflossing	Restantbedrag van de geldlening aan het einde van het dienstjaar		
									totaal (8 + 9 - 10)	waarvan gewaarborgd door: de gemeente 1	Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw met 50% gemeentelijke achtervang
2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
3.000	Herfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.106747	OLO	3,660	3.000			3.000		3.000
6.948	Woningbouw financiering	Stichting Maaskant Wonen	Gemeente Stein / NV.Bank Nederlandse Gemeenten	RPF	div.	3.084		180	2.904	1.289	1.615
573	Gemeentelijke voorschotten	Stichting Maaskant Wonen	Gemeente Stein	achtervang	div.	98		5	93		93
1.555	Woningbouw financiering	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.95440	OLO	5,000	1.140		44	1.096		1.096
1.588	40 aanleunwoningen	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.76498.01	RPF	3,810	1.316		30	1.286		1.286
2.696	Vervolgfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.70110.01	OLO	2,900	1.875		87	1.788		1.788
588	Vervolgfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.70112.01	OLO	4,350	434		14	420		420
3.494	Nieuwbouw sociale huursector	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.86223	OLO	6,040	1.529		182	1.347		1.347
262	Vervolgfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.70111.02	RPF	2,290	111		13	98		98
2.000	Vervolgfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.107560	OLO	3,000	2.000			2.000		2.000

Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Doel van de Geldlening	Naam van de Geldnemer	Naam van de Geldgever	Zekerheidssoort	Rente %	Bedrag van de geldlening aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar te waarborgen/ gewaarborgde geldleningen	Totaalbedrag van de gewone en buitengewone aflossing	Restantbedrag van de geldlening aan het einde van het dienstjaar totaal (8 + 9 - 10)	waarvan gewaarborgd door: de gemeente 1	Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw met 50% gemeentelijke achtervang
2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
2.000	Vervolgfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.109300	OLO	1,650	2.000			2.000		2.000
1.500	Vervolgfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.109769	OLO	0,910	1.500			1.500		1.500
3.000	Vervolgfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Ned. Waterschapsbank leningnr. 10027943	OLO	3,260	3.000			3.000		3.000
2.000	Vervolgfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Ned. Waterschapsbank leningnr. 10027668	OLO	3,170	2.000			2.000		2.000
2.000	Vervolgfinanciering woningbouw	Stichting Maaskant Wonen	Ned. Waterschapsbank leningnr. 20028388	OLO	0,239	2.000			2.000		2.000
				Subtotaal:		**37.326**	**0**	**897**	**36.429**	**1.289**	**35.140**
Wonen Limburg											
1.100	Vervolgfinanciering woningbouw	Wonen Limburg	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.101039	OLO	4,060	1.100		0	1.100		1.100
1.300	Vervolgfinanciering woningbouw	Wonen Limburg	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.102043	OLO	4,440	983		43	940		940
650	Vervolgfinanciering woningbouw	Wonen Limburg	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.102940	OLO	5,020	650		0	650		650
1.200	Vervolgfinanciering woningbouw	Wonen Limburg	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.103148	OLO	4,710	1.200		0	1.200		1.200
4.500	Vervolgfinanciering woningbouw	Wonen Limburg	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. FRL 660	OLO	4,000	4.500		0	4.500		4.500

Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Doel van de Geldlening	Naam van de Geldnemer	Naam van de Geldgever	Zekerheidssoort	Rente %	Bedrag van de geldlening aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar te waarborgen/ gewaarborgde geldleningen	Totaalbedrag van de gewone en buitengewone aflossing	Restantbedrag van de geldlening aan het einde van het dienstjaar	waarvan gewaarborgd door:	
									totaal (8 + 9 - 10)	de gemeente 1	Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw met 50% gemeentelijke achtervang
2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
5.997	Woningbouw financiering	Wonen Limburg	Gemeente Stein / NV.Bank Nederlandse Gemeenten	100%	div.	3.048		186	2.862	2.862	
3.000	Woningbouw financiering	Wonen Limburg	Ned. Waterschapsbank leningnr. 10028196	OLO	0,269	3.000		0	3.000		3.000
1.000	Woningbouw financiering	Wonen Limburg	Rabobank W.M. 1083916300	OLO	3,500	838		50	788		788
4.500	Woningbouw financiering	Wonen Limburg	Ned. Waterschapsbank leningnr. 10028197	OLO	0,299	4.500		0	4.500		4.500
1.153	Woningbouw financiering	Wonen Limburg	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.68091.02	irecte garantstelling 100%		1.073		41	1.032	1.032	
				Subtotaal:		**20.892**	**0**	**320**	**20.572**	**3.894**	**16.678**
Overige(n)											
8.200		R.W.M. N.V.	Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag leningnr. 40.106606	irecte garantstelling 15,85%		4.510		820	3.690	585	
	Hypothecaire leningen	Diverse natuurlijke personen	Diverse financiële instellingen/banken	100%	div.	4.004		326	3.678	3.678	
				Subtotaal:		**8.514**	**0**	**1.146**	**7.368**	**4.263**	**0**
				Totaal:		**66.732**	**0**	**2.363**	**64.369**	**9.446**	**51.818**

6.4 Bijlage IV Formatie en salarissen

Omschrijving	Werkelijk 2016			Begroting na wijziging 2016		
	FTE	pers.	Bedrag	FTE	pers.	Bedrag
Ambtelijk apparaat	127,66	151	8.142.379	132,30	191	8.191.192
Raad/Bestuur Griffie	27,79	30	871.361	27,79	2	913.472
Gewezen wethouders	9,00	9	160.789	9,00	9	150.443
Niet actieven	1,50	2	70.947	1,00	2	73.365
Stelposten personeel						28.383
Loonstaat formatie	**165,95**	**192**	**9.245.476**	**170,09**	**204**	**9.356.855**
Formatiemonitor			1.340.279			1.413.330
Totaal personeel en formatiemonitor			**10.585.754**			**10.770.185**

Toelichting:

Formatie:
De kosten van de vaste formatie ambtelijk personeel zijn lager dan geraamd. Dit is voor een bedrag van € 81.000 veroorzaakt door onderuitputting als gevolg van niet ingevulde vacatures, inpassingsvoordelen nieuwe medewerkers, kortingen ouderschapsverlof en kortingen langdurig ziek. Daarnaast zijn de kosten van het bestuur, raad en gewezen wethouders per saldo € 30.600 lager dan geraamd. Dit komt voornamelijk door het aftreden van een wethouder en de niet direct ingevulde vacature van deze post.

Formatiemonitor:
De werkelijke uitgaven voor de inhuur formatiemonitor zijn € 73.000 lager dan vooraf is gecalculeerd.

6.5 Bijlage V Begrippenlijst

A

Algemene reserve	een reserve die bestaat uit componenten van het eigen vermogen waaraan de gemeenteraad géén bepaalde bestemming heeft gegeven.

B

Balans	De balans geeft de stand van zaken weer voor wat betreft de omvang en samenstelling van het vermogen. De balans geeft een overzicht van de bezittingen, vreemd en eigen vermogen (activa en passiva) van de gemeente.
Baten en lasten (stelsel van)	een systeem waarin alle ontvangsten en uitgaven worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben. Dit ongeacht het jaar waarin zij zijn ontvangen of betaald.
Begroting	is een overzicht van beleidsvoornemens, hoeveel middelen daarmee zijn gemoeid en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn. Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten 2004 (BBV), onderscheidt een beleidsbegroting en een financiële begroting.
Bestemmingsreserve	is een reserves waaraan de gemeenteraad een bepaalde bestemming heeft gegeven
Bestuurlijk belang	heeft een gemeente wanneer ze een zetel heeft in het bestuur van een derde rechtspersoon of als ze stemrecht heeft.

D

Deelnemingen	zijn privaatrechtelijke rechtspersonen waarin de gemeente risicodragend participeert.
Doelmatigheid (efficiency)	is de mate waarin een maximale hoeveelheid producten en prestaties is gerealiseerd met een minimale hoeveelheid middelen of een hogere kwaliteit wordt bereikt bij een gelijkblijvende hoeveelheid middelen. Onderzoek naar doelmatigheid richt zich met name op de verbetering van de bedrijfsvoering.
Doeltreffendheid (effectiviteit)	is de mate waarin de geleverde producten en prestaties bijdragen aan het realiseren van de gestelde (beleids)doelen. Onderzoek naar doeltreffendheid richt zich op de vergelijking van het gerealiseerde en gewenste effect.
Doeluitkering	is een door een ministerie aan de gemeente verstrekte gelden ter uitvoering van een specifieke taak. Een doeluitkering is dus niet vrij besteedbaar.

F

Financieel belang	van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en / of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.
Financiële positie	is een onderdeel van de financiële begroting, tevens de tegenhanger van de balans. De financiële positie van een

	gemeente geeft de grootte en samenstelling van het vermogen in relatie tot de baten en lasten.
Functie	is een onderdeel en afgeleide van een hoofdfunctie. Een functie komt overeen met een onderdeel van het gemeentelijk takenpakket en geeft een globale groepering van inkomsten en uitgaven per taakveld. Het BBV laat de indeling van de begroting aan de gemeente vrij, maar stelt verplicht dat gemeenten de begroting converteren naar voorgeschreven functies in een apart document t.b.v. het CBS.
G	
Gemeenschappelijke regeling	is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.
Gemeentefonds	uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden. Dit ter onderscheid van doeluitkeringen met een gebonden besteding.
Getrouwheid	Dit vereiste betekent dat een getrouwe weergave wordt gegeven van de financiële positie en resultaten van de gemeente.
I	
Indicatoren	kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.
J	
Jaarrekening	verantwoording van de in een jaar gerealiseerde kosten en opbrengsten. Tevens wordt in een jaarrekening de stand van de gemeentelijke vermogenspositie opgemaakt. Deze bestaat uit de programmarekening en de toelichting en de balans en de toelichting
Jaarstukken	Deze bestaan ten minste uit het jaarverslag en de jaarrekening.
Jaarverslag	bestaat ten minste uit de programmaverantwoording en de paragrafen
K	
Kapitaallasten	afschrijving en toegerekende rente op activa.
Kostenplaatsen	op een kostenplaats worden lasten verzameld die niet direct aan een product kunnen worden toegerekend. De verzamelde lasten van een kostenplaats worden vervolgens op basis van geleverde prestaties toegerekend aan de producten.
L	
Leges	worden geheven ter dekking van de kosten van gemeentelijke dienstverlening. Leges mogen maximaal kostendekkend zijn.
O	
Overzicht van baten en lasten	is het onderdeel van de financiële begroting dat een overzicht geeft van alle baten en lasten die in de programma's zijn opgenomen.
P	
Paragrafen	bevatten de verantwoording van hetgeen in de overeenkomstige paragrafen in de begroting is opgenomen. Deze paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De

	paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.
Planning- en controlcyclus	de jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.
Product	is het resultaat van samenhangend handelen, zoveel mogelijk meetbaar gemaakt in de tijd, geld en kwaliteit. Een product wordt ruim geïnterpreteerd. Het kan zijn: een voorziening, een dienst, een goed of een activiteit. Een kern is dat er taakstellende afspraken aan verbonden kunnen worden.
Productenraming	wordt volgens het BBV opgebouwd vanuit de programmabegroting en geeft alle gemeentelijke activiteiten weer in termen van producten. De productenraming is het begrotingsdocument van het college en heeft met name een beheersfunctie voor de uitvoering van de begroting.
Programma	is een samenhangende verzameling van producten, activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.
Programmabegroting	is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en in het aantal.
Programmaverantwoording	de verantwoording van hetgeen in de overeenkomstige programma’s in de begroting is opgenomen en het overzicht van algemene dekkingsmiddelen.
R	
Raadsprogramma:	De raad geeft in een raadsprogramma een agendering van de onderwerpen die in de raadsperiode aan de orde moeten komen. Het gaat als regel met name om de onderwerpen die in de visie van de raad politiek relevant zijn. Het raadsprogramma is de basis voor de planning en control van de raad. In een dualistisch stelsel kunnen alle raadsfracties een raadsprogramma ondertekenen.
Rechtmatigheid	het op een rechtmatige wijze tot stand komen van baten, lasten en vermogenmutaties
Reserve	bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn.
Risicoparagraaf	een inventarisatie van de risico’s, waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.
S	
Single information	in een bijlage wordt de verantwoordingsinformatie opgenomen over specifieke uitkeringen die het Rijk nodig heeft om de specifieke uitkeringen te kunnen beoordelen. Hierbij hoeft de gemeente niet speciaal een aparte verantwoording voor het Rijk op te stellen, maar kan het eigen jaarverslag worden gebruikt.
Single audit	voor de controle door de accountant wordt gebruik gemaakt van de reguliere controle van de jaarrekening door de accountant.

T

Treasury	is het geheel van activiteiten in verband met de financiering.

V

Verbonden partij	is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.
Voorzieningen	dit zijn passiefposten in de balans, die een schatting geven van de voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen, waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden per de balansdatum min of meer onzeker zijn, en die oorzakelijk samenhangen met de periode voorafgaande aan die datum.

W

Weerstandscapaciteit	is het geheel van geldmiddelen waarover de gemeente beschikt c.q. kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

6.6 Bijlage VI Lijst van afkortingen

A	AWBZ	Algemene wet bijzondere ziektekosten
	APPA	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
	APV	Algemene plaatselijke verordening
	CC	Concerncontroller
B	BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
	BBV	Besluit begroting en verantwoording
	Berap	Bestuursrapportage
	BNG	Bank Nederlandse gemeenten
	BOP	Bouwkundig onderhoudsplan
D	DVC	Dienst Verlening Centraal
	EMU	Economische en monetaire unie
	FIDO	Wet financiering decentrale overheid
G	GGA	Gebiedsgewijze aanpak
	GGD	Geneeskundige gezondheidsdienst
	GRP	Gemeentelijk rioleringsplan
I	ICT	Informatie en communicatietechnologie
	IMD	Intergemeentelijke milieu dienst
	IOAW	Wet inkomensvoorziening en gedeeltelijk arbeidsongeschikte Werkloze werknemers
	IOAZ	Wet inkomensvoorziening en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
J	JIT	Jeugd interventie team
K	KRw	Kaderrichtlijn water
	KCC	Klantcontact centrum
M	MFC	Multifunctioneel centrum
O	OZB	Onroerende zaak belasting
P	P&C	Planning en control
	PuZa	Publiekszaken
S	SISA	Single information en single audit
	SMART	Specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden
	SOP	Sporttechnische onderhoudsplanning
V	VNG	Vereniging van Nederlandse gemeenten
W	W&I	Werk en inkomen
	Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
	WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning
	WRO	Wet ruimtelijke ordening
	WKPB	Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen
	WSW	Wet sociale werkvoorziening
	WVG	Wet voorziening gehandicapten
	WWB	Wet werk en bijstand